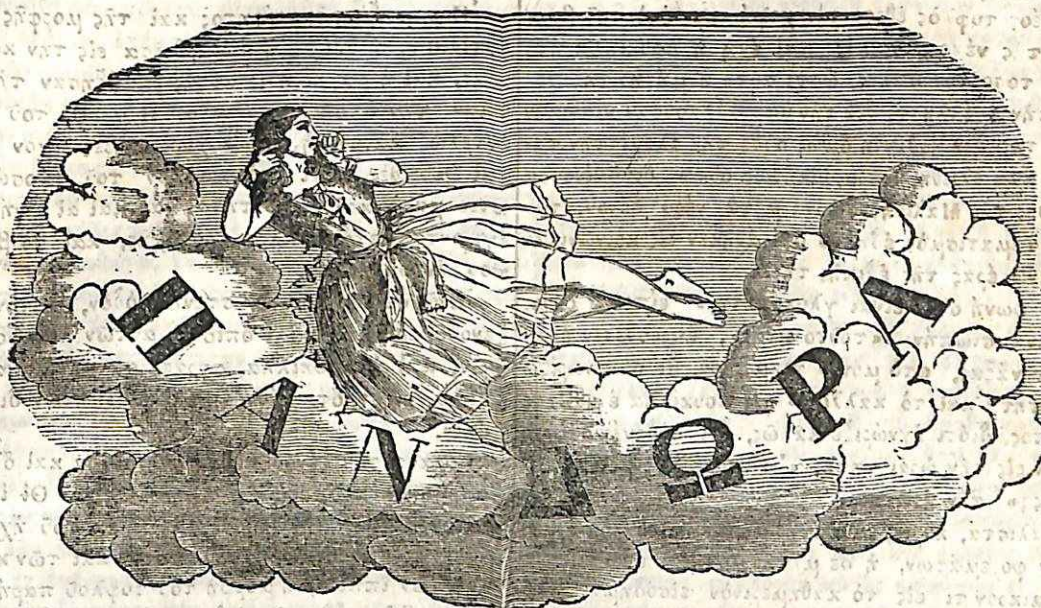

15 ΙΟΥΛΙΟΥ. 1852.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

ΦΥΛΛ. 56.

Η ΜΑΛΙΝΑΙΑ ΚΟΡΗ.

ΤΡΕΒΥΔΙΑΝΟΣ ΠΑΡΘΕΝΟΠΗ.

Ἐκ τῶν τοῦ Ἀγγ.λου Bulwer,

Μετάφρασις Χ. Α. Π.

Εἰς τὴν Βελγικὴν πόλιν Μελίνην, ὁ κώδων τῆς κυριακῆς, ἡχῶν περὶ μεσημβρίαν, προσεκάλει τοὺς κατοίκους εἰς τὴν θείαν ἱερουργίαν· καὶ ὁ λαὸς, ὁ ῥα θύμῳ περιφερόμενος περὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρ. φερμβόλδου, εἰσῆρχετο βαθυμῆδόν ἐντὸς τῶν εὐρυχωρῶν πτερύγων τοῦ ἱεροῦ καθιδρύματος.

Νεανίας δὲ ἴστατο εἰς τὴν ὁδόν, κύπτων τὰ ὄμματα κατὰ γῆς καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον προσέχων ὡς προσοχὴν ἡχόν τινα· καθότι, χωρὶς νὰ ἐγείρῃ τὰ ὄμματα ἀπὸ τοῦ σκληροῦ λιθοστρώματος, ἐστρέφετο πρὸς ἐκάστην τῆς ὁδοῦ γωνίαν, μετὰ συντόνου καὶ ἐναγωνίου προσοχῆς· ὁ νέος οὗτος ἐκράτ' εἰς τὴν μίαν χεῖρα βρακτηρίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην δερματίνον λαβρίον, τοῦ ὁποίου ἡ ἄκρη ἐσύρετο κατὰ γῆς, προσεκάλει δὲ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, μετὰ φωνῆς θλιβεραῆς, τὸν πεπλανημένον τοῦ κύνα· «Πιστέ! Πιστέ! ἰδὼ! ἰδὼ!» Ἀλλ' ὁ Πιστός δὲν ἐπέστρεφε, διότι ὁ βεβαρυμένος ὑπὸ τῶν δεσμῶν κύων, ἀπαλ-

λαγείς τοῦ δερματίνου περιδεραίου, ἐμακρύνθη παίζων μαθ' ἐτέρου συντρόφου εἰς μακρυνὴν τῆς πόλεως συνοικίαν, καὶ ἀφίνων οὕτω τὸν τυφλὸν κύριόν του νὰ εὕρῃ ὅπως ἡδύνατο τὴν ὁδὸν του καὶ νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του.

Μετ' ὀλίγον ἐλαφρὸν βῆμα διέβη τὴν ὁδόν, καὶ ἡ ὄψις τοῦ ξένου ἐφειδρύνθη.

«Συγχωρήσέ με!» εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸ μένος ἀπὸ τὸ ὅποιον ἡ ὀξεία ἀκοή του ἤρπασε τὸν ἦγον· «ὦ! ὁδήγησέ με, παρακαλῶ, ἐάν δὲν βιάζεσαι πολὺ, δι' ὀλίγα λεπτά, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Χριστοῦ καροτίου.»

Ἀπεύθυνε δὲ οὕτω τὸν λόγον πρὸς νέαν ἀνήκουσαν, ὡς ἐκ τῆς ταπεινῆς ἐνδυμασίας τῆς, εἰς τὴν μέσην τοῦ λαοῦ τάξιν. — «Ἐῖναι ἀρκετὸν τὸ διάστημα, κύριε, ἀπεκρίθη ἡ νέα, ἀλλ' ἂν ἐξακολουθῇτε κατ' εὐθείαν νὰ βαδίξετε περὶ τὰς ἐκατὸν ὁργυῖας, καὶ ὕστερον διέλθετε τὴν δευτέραν πρὸς τὴν δεξιάν σας χεῖρα ὁδόν.»

«Ἀλλοίμονον!» διεκοίμην ὁ ξένος μελαγχολικῶς μειδίων, ἀὴ ὁδηγία σας ὀλίγον θέλει μὲ χρησιμεύσει· ὁ σκύλος μου ἔφυγε καὶ ἐγὼ εἶμαι τυφλός!»

Εἰς τοὺτους τοὺς λόγους καὶ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ξένου ἐνυπῆρχε τόνος μελαγχολικός, ὅστις βίαιως εἰσέδυσεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς νεάνιδος. — «Συγχωρήσάτέ με, παρακαλῶ, κύριε,» εἶπε μὲ δακρυομένους ὀφθαλμούς· «δὲν σὰς παρετήρησα. Στήριχθητε ἐπὶ τῆς χειρὸς μου, θέλω σὰς ὁδηγήσει εἰς τὴν θύραν τοῦ ξενοδοχείου. Μάλιστα, κύριε» ἐπέφερε παρατηρησά-

«Εἶπα ἀρκετὸν καιρὸν νὰ ἐξοδεύσω, σὺ βεβαίως.»

«Οὐ νύ: τυφλὸς ἐθεσσε τὴν χειρὰ του ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς νέας γυναικός. Καὶ ἐνῶ ἡ Λουκίλλα ἦτο φέρεται τοσοῦτον δειλὴς, ὥστε αὐτὴ ἡ μήτηρ τῆς γελοῦς τὴν ἐπέπληττε διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν νεανικὴν ἀρετὴν τῆς. Δὲν ἠσθάνθη δὲ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ταλαιπώριαν. ἅμα εὐρέθη, ἀποδοκίμως οὕτω διαβαίνουσα τὰς ὁδοὺς τῆς Μελίνης, μόνη μετὰ νέου ξένου, τοῦ ὁποίου ὁ ἱμνισμὸς ἐδήλου ὅτι ἀνήκεν εἰς κοινωνικὴν τάξιν ἀνωτέρως τῆς ἐδικῆς τῆς.»

«Ἡ φωνὴ αὐτῆς εἶναι γλυκυτάτη,» εἶπεν ὁ ξένος μετὰ τινος σιωπῆς. «τοῦτο εἶναι,» ἐπρόσθετεν ἐλαφρῶς στενάζας, «τὸ μόνον τεκμήριον, δι' οὗ γνωρίζω τὴν νεότητά καὶ τὸ κάλλος.» Ἡ Λουκίλλα ἐνθάρσυνε περὶ λυπρῶς, διότι ἐγνώριζε καλῶς, ὅτι οὐδεμίαν εἶχεν ἀξίωσιν εἰς τὴν ὠραιότητα. «Ἡ πόλις αὕτη εἶναι πατρὶς σου;» τὴν ἠρώτησε.

«Μάλιστα, κύριε, ὁ πατήρ μου ἔχει μικρὸν ἐργαστήριον φορημάτων, ἡ δὲ μήτηρ μου καὶ ἐγὼ προσέτομεν μικρὸν τι εἰς τὸ καθημερινὸν εἰσόδημα, πλέκοντες τρίαινα (δαντέλιαν) μὲς λέγουν πτωχοὺς, ἀλλὰ δὲν αἰσθάνομεθα τὴν πενίαν, κύριε.»

«Εἴθε εὐτυχεῖς! δὲν ὑπάρχει εὐτυχία μεγαλητέρα ἀπὸ τὴν φαιδρότητα τῆς καρδίας, ἀπεκρίθη ὁ τυφλὸς περιλυπῶς.

«Καὶ ὁ κύριος,» εἶπεν ἡ Λουκίλλα θλιβομένη καθ' ἑαυτὴν, διότι διήγειρε φυσικὴν τινα ζηλοτυπίαν εἰς τοῦ ξένου τὸ πνεῦμα, καὶ σπεύδουσα νὰ μεταβάλῃ ἀντικείμενον τοῦ λόγου, ἀκαὶ ὁ κύριος διατρέχει πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Μελίνην;»

«Ἀπὸ χθὲς μόνον. Περιηγούμεναι διαβαίνων τὰς πόλεις τῶν Κάτω Χωρῶν ἴσως σὺ φανέσθαι παράδοξο, ἡ περιοδεῖα ἀνθρώπου τυφλοῦ; ἀλλ' εἶναι οὐχ ἥττον δυσάρεστον καὶ εἰς τυφλὸν τὸ νὰ διαμένῃ πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Ἐστοχάσθην ὅτι, διαρκούσης τῆς ἱερουργίας, εἰς τὴν μοναχίαν τῶν ὁδῶν, μετ' ἦτον εὐκολον, διὰ τῆς βοήθειας τοῦ σκύλου μου, ν' ἀναπνεύσω ἡσυχῶς τὸν ἀέρα, ἀφοῦ δὲν δύναμαι νὰ τέρω ἐμαυτὸν διὰ τῆς θέας τῆς πόλεως... ἀλλὰ ὑπάρχουν, φαίνεται, ἄνθρωποι, οἵτινες οὔτε σκύλον δύνανται νὰ ἔχωσι φίλον!»

«Οὐ τυφλὸς ὠμίλησε μετὰ πικρίαν, διότι ἡ δραπέτευσις τοῦ κυνὸς τοῦ τὸν ἐθλίψεν ἐγκαρδίως. Ἡ Λουκίλλα ἐσπόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς. «Καὶ ὁ κύριος περιηγεῖται λοιπὸν μόνος;» ἠρώτησε θεωρήσασα προσεκτικώτερον ἤδη τὸ πρόσωπον τοῦ ξένου, καὶ παρατήρησεν ὅτι ἦτο περίπου ἡλικίας εἰκοσιδύο ἐτῶν.

«Ὁ πατήρ σου, ἡ μήτηρ σου,» ἐπρόσθετεν, ἐντονώτερον πῶς εἰπούσα τὴν τελευταίαν λέξιν, «δὲν εἶναι μαζί σου;»

«Εἶμαι ὁρφανός,» ἀπεκρίθη ὁ ξένος «καὶ δὲν ἔχω μήτε ἀδελφόν, μήτε ἀδελφήν.»

Ἡ ἔκτασις κατὰστασις τοῦ τυφλοῦ ἐθλίψε βαθέως τὴν Λουκίλλαν· ποτὲ τῶντι δὲν συνεθλίβη τοσοῦτον ἰσχυρῶς· συνησθάνθη παραδόξως εἰς τὴν καρδίαν παλμῶς, μυστικὴν τινα καὶ νεαράν συμπάθειαν, ἥτις εἰλ-

κυσε αὐτὴν πρὸς τὸν δυστυχῆ νέον, καὶ ἠύχθη νὰ ἦτο ἀδελφὴ του.

Ἡ μετὰ τὴν νεότητος καὶ τῆς μορφῆς τοῦ ξένου ἀντίθεσις, ἡ θλίψις ἡ διεγερθεῖσα εἰς τὴν καρδίαν τῆς νέας, καὶ ἡ συγκίνησις αὐτῆς ἐπὶ ὕψιστον τὴν συμπάθειαν τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο. Ἡ μορφή τοῦ τυφλοῦ ἦν ἐντελὴς κανονικὴ, οἱ δὲ χαρακτηρισμοὶ εἶχον εὐγενεῖς καὶ ἐμμελῆς, καὶ τὸ σύνολον τοῦ προσώπου ἀπέπνεε χάριν καὶ ζωηρότητα, ἀν καὶ αἱ κινήσεις αὐτοῦ ἐγίνοντο μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ τὸ βηματισμὸς τοῦ ἦν δύσκολον.

Ἐνῶ δὲ διήρχοντο στενὴν ὁδόν, γείτονα τῆς τοῦ ξενοδοχείου, ἤκουσαν ὀπίσθεν αὐτῶν ποδобоλητὸν ἱππῶν, καὶ ἡ Λουκίλλα, στραφείσα μετὰ βίας πρὸς τὰ ὀπίσω, εἶδεν, ὅτι τάγμα Εἰλγων ἱππέων διέβαινε τὴν πόλιν.

Σύρατα τὸν ξένον πρὸς τὸν τοῖχον καὶ ὅλην περίφοβον, ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐστάθη πλησίον του. Οἱ ἱππεῖς διέβαινον βιαίως τὴν ὁδόν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἤχου καὶ τῆς κλαγγῆς τῶν ὀπλῶν, τοῦ κρότου καὶ τῶν καλασμάτων τῶν ἱππῶν, ἡ μορφή τοῦ τυφλοῦ παρήλλαξε, καὶ ἡ Λουκίλλα εἶδε πῦρ ἐνθ' ὕψιστον ἀναβάν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὅστις ἀνύψωσεν ἤδη τὴν κεφαλὴν ὑπερηφάνως καὶ μετὰ χάριτος τὴν ἐκίνει. «ἀδὲξαι σοὶ ὁ θεός!» εἶπεν ἡ νέα, ἐνῶ ὁ στρατὸς ἐπληθύνετο νὰ περάσῃ, ἀδὲν ὑπάρχει πλέον κίνδυνος! «Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτω εἰς τὸν δύο τελευταίων ἱππέων, χωρὶντων κατὰ μέτωπον, ἐκάθητο ἐπὶ ἱπποῦ σφριγῶντος, οἱ δὲ ὕβρισμοὶ καὶ οἱ πτερινιστῆρες τοῦ ἱππέως ἐπὶ ὕψιστον τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀρηνιασμόν τοῦ ζώου, ὃ παρεξέρετο καὶ ἐπὶ ἔνδον τῆς στενῆς ὁδοῦ.

«Προσοχή!» ἀνέκραξεν ὁ ἱππεὺς, ὁρμήσας πρὸς τὴν γωνίαν ὅπου ἴστατο ἡ Λουκίλλα μετὰ τοῦ ξένου.

«Εἴθε τρελοί; πῶς δὲν φεύγετε;»

ἀδιὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ! εἶναι τυφλός! ἀνέκραξεν ἡ Λουκίλλα κλινάσα πρὸς τὸν ξένον.

«Φύλαξε τὸν ἑαυτὸν σου, ἀγαθὴ μου ὁδηγός!» εἶπεν ὁ ξένος. Ἀλλ' ἡ Λουκίλλα δὲν ἐμελέετο τοιοῦτόν τι. Ὁ στρατιώτης ἀπέσυρε βιαίως τὴν κεφαλὴν τοῦ ἱπποῦ ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου ἴσαντο· ἀλλὰ τὸ λυσσαλέον τετράκουν, σφαδάζον ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ πτερινιστῆρος, ἐξώρμησεν ὅλως ἀφηνιάσαν· ἡ Λουκίλλα, μὴ δυναμένη νὰ διαφυλάξῃ ἑαυτὴν καὶ τὸν ξένον, ἐρρίφθη πρὸ τοῦ τυφλοῦ καὶ ἐδέχθη τὴν πληγὴν ἀντ' αὐτοῦ· ὁ λεπτός καὶ ἄερός τῆς νέας βραχίον ἐπεσεν ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς συνεθλασμένου, ὃ δ' ἱππεὺς ἐστράφη ἔμπροσθεν. «ἀδὲξαι τῷ θεῷ! ἐσώθη!» ἀνέκραξεν ἡ δυστυχὴς Λουκίλλα, καὶ, μὴ δυναμένη νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τὴν φρίκην, ἔπεσεν ἐπὶ τῶν χειρῶν, τὰς ὁποίας ὁ ξένος μηχανικῶς ἤνοιξεν ἵνα τὴν δεχθῇ.

«Ὁδὴγέ μου! φίλη μου!» ἐφώνησεν «εἰσαι πληγωμένη!»

«Ὁχι, Κύριε,» διέκοψεν ἡ Λουκίλλα, αἰεῖμαι καλῆς τερα, εἶμαι καλά. Λάβετε ταύτην τὴν χεῖρα ἀν' ἀγαπᾶτε, δὲν εἶμεθα τώρα μακρὰν τοῦ ξενοδοχείου.»

Ἀλλ' ἡ ἀκοὴ τοῦ ξένου, εὐαίσθητος πρὸς πᾶσαν φωνὴν κάμψιν, τῷ ἐγνωστοποίησε τὸ ἄλγος τῆς νέας·

ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἀνεγνώρισε τὴν πληγὴν ἣν εἶχεν αὐτὴ λάβει, ἀν καὶ ἡ γενναία κόρη δὲν τὸν εἶπεν, ὅτι μόνον διὰ νὰ προστατεύσῃ αὐτὸ ἔπαλε τοιαύτην πληγὴν. Ὁ ξένος ἐπέμεινε ἤδη ἀπαιτῶν τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν χειρῶν, καὶ προτείνων νὰ συνοδεύσῃ αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν τῆς· ἡ Λουκίλλα, περίφοβος καὶ ὑποέρουσα πολὺ ἀπὸ τὸν πόνον, ἐδιδόθη νὰ συγκατανεύσῃ. Ὀλίγα δὲ βήματα κατωτέρω πρὸς τὴν περκαμένην ὁδὸν ἔκειτο τὸ ταπεινὸν κατοικημεν τοῦ πατρὸς τῆς· ἔφθασαν, καὶ μόλις ἡ Λουκίλλα εἰσῆλθεν εἰς τὴν θύραν, κατέπεσαν ἀναίσθητος ἐκ τοῦ πόνου. Ἀπέκειτο λοιπὸν εἰς τὸν ξένον νὰ ἐξηγήσῃ τὸ συμβῆναι καὶ νὰ παρακαλέσῃ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ νὰ προσκαλέσωσιν εὐθὺς χειρουργόν· τὸν ἐμπειρότερον, τὸν πρακτικώτερον τῆς πόλεως. εἶπεν· «εἶμαι πλούσιος καὶ δύναμαι νὰ ἐπανορθώσω τὴν ζημίαν τῆς γενναίας θυγατρὸς σου, ἡ τις δὲν ἐγκατέλειπε τὸν κινδυνεύοντα ξένον.»

Ὁμίλων δ' ἔσυρε τὸ βελάντιόν του· ἀλλ' ὁ πατὴρ ἠρνήθη τὴν προσφορὰν, καὶ ὁ ξένος ἤθελεν ἐνθαρσύνει βεβαίως ἐὰν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὴν ἐντιμὴν ἀναγκάστησιν, μετ' ἧς ἐγένετο ἡ ἀποπομπὴς ἐκείνης.

Περιέμενε δὲ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ χειρουργοῦ καὶ τῆς ἐπιδέσεως τοῦ βραχίονος, καὶ δὲν ἀνεχώρησεν εἰμὴ ἀφοῦ ἡ μήτηρ τῷ ὑπεσχέθη, ὅτι θέλει τῷ γίνεσθαι γνωστὸν τὴν ἐπομένῃ πρωτῇ πῶς ἡ ἀσθενὴς ἐπέλασε τὴν νύκτα.

Τῶντι τὴν ἀκόλουθον πρωτῇ εἶχεν ἀποφασίσει ν' ἀφήσῃ πόλιν, ἥτις παρείχεν εἰς τὸν ὁδοιπόρον τόσον μικρὰν εὐχρηστικὴν, ἀλλ' ἀνέβλεπε πάλιν τὴν ἀναχώρησιν, μέχρις οὗ ἡ ἰδίᾳ Λουκίλλα μετὰ τῆς μητρός τῆς ἐπῆγε νὰ τὸν βεβαίως περὶ τῆς ἀναρρώσεώς τῆς.

Γνωρίζεις, καὶ ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώμης, φιλότατη Παρθενόπη, ὅτι ὁ ἔρως εἶναι τοιοῦτον αἰθέριος κατὰ τὴν πρώτην συνάντησιν. μυστήριον τι, ἀκατανόητος συγγένεια μετὰ πρῶτον (ξένων πρὸς ἀλλήλα πρότερον) ἐφελκύνουσα ἀκατασχέτως αὐτὰ πρὸς ἀλλήλα. Καὶ δὲν εἶναι ἄρα ἀληθὴς ἡ ὠραία τοῦ Πλάτωνος ἰδέα, ὅτι αἱ ψυχὴ ἡμῶν, μερίδες οὐσαι τῶν ἀστέρων, καὶ πνεύματα πρὸς ἀλλήλα ἐλκόμενα, ἐλκυστὴν τὴν φωτεινὴν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς σφίρας, καὶ ποθοῦσι μετὰ μελαγχολίας τὴν ἀναένωσιν τοῦ προτέρου αὐτῶν δεσμοῦ; Ἀλλὰ μακρὰν τὴν νὰ προσφύγωμεν εἰς τὰς φαντασιώδεις ταύτας λύσεις τοῦ αἰωνίου τοῦτου μυστηρίου, μοὶ φαίνεται φυσικόν, ὅτι εἰς τὴν ἐγκαταλειμμένην καὶ οἰκτρὰν κατάστασιν τοῦ Εὐγενίου Σκίπτι-Αμάν, ὤφειλεν οὗτος νὰ αἰσθάνῃ τρυφερόν αἰσθημα πρὸς τὴν κινδυνεύουσαν τοσοῦτον γενναίως ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του.

Τὰ σκότη, εἰς ἃ διέμενε καταδικασμένος, δὲν διεσκέδαζον βεβαίως ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς του τὰς ἐπιπολαζούσας εἰκόνας τοῦ ἰδανικοῦ καλοῦ ἀπ' ἐναντίας, εἰς τὴν διηνεκὴ καὶ ἔρημον μοναχίαν του, ἠσθάνετο μᾶλλον τὰ ὄνεια φαντασίας φύσει θερμῆς, καὶ καρδίας ἐτοιμῆς ν' ἀνοιχθῇ εἰς συμπάθειαν καὶ συγκοινωνίαν.

Εἶχεν ὁρθῶς ὁμολογήσει, ὅτι τὸ μόνον δι' αὐτὸν τεκμήριον τῆς ὠραιότητος ἦτο ἡ μελωδία τῆς φωνῆς,

καὶ ὅτι ποτὲ γλυκύτερος ἢ κατανυκτικώτερος τόνος δὲν εἶχε προσβάλει τὰ ὦτα αὐτοῦ. Ἡ ἐκφώνησις ἐκείνη τῆς Μελίνης κόρης, ἡ τοσοῦτον ὠραίως προδιδούσα τὴν αὐταπάρησιν αὐτῆς, καὶ τοσοῦτον μελωδικῶς ἐκφραζούσα τῆς ἐγκαρδίου εὐσπλαγχνίας τὸν τόνον, «ἀδὲξαι σοὶ ὁ θεός! ἐσώθη!» προφανεῖσα καθ' ἡν συγκίνη αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ὑπέστη τὸν πόνον, συνεκίνησε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐξήγειρεν ἐν αὐτῇ ἀόριστόν τι, αἰθέριον καὶ ἠδονικὸν αἰσθημα, ὅπερ δὲν εἶχεν εἰσέτι αἰσθάνῃ ἡ νεότης αὐτοῦ. Καὶ ἡ Λουκίλλα δὲ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐκείνου ἠσθάνθη αὐξήσασαν τὴν συμπάθειαν, ἣν ἤδη εἶχε συλλάβει ὑπὲρ ἀνθρώπου, ὅστις εἰς τὴν πρώτην τῆς ἡλικίας ἀνέστη, ἦτο πτερινιστῆς τῶν ὠραίων τῆς ζωῆς ἀντικειμένων, καὶ ἐγκαταλειμμένος εἰς τὴν νύκτα τοῦ χρόνου, μονήρης καὶ ἀνευ ἐλπίδος. Διότι εἰς τὸ ἀγαποῦν καὶ ὠραῖον φύλον σου, ὦ Παρθενόπη, ὑπάρχει φυσικὴς κλίσις εἰς τὸ προστατεύειν, ἥτις μεταμορφώνει ὑμᾶς εἰς ἀγγέλους τῆς ἀθηνείας, εἰς σπηριατὰς τοῦ γήρατος, καὶ εἰς τροφούς τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Ἡ κλίσις αὕτη, ἔχουσα τὴν ἑδρὰν αὐτῆς ὡσπύτως εἰς τῆς Λουκίλλας τὴν καρδίαν, ἀνεκράστως πῶς συνέδεσε τὴν συμπάθειαν αὐτῆς φύσιν μετὰ τοῦ ἀτυχήματος τοῦ δυστυχῆς ὁδοιπόρου. Πλήρης θερμότητος καρδίας καὶ ἰδίων ἀνωτέρων τῆς τῆς ἡλικίας καὶ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς καταστάσεως, δὲν ἦτον ἀμέτοχος τῆς σεμνῆς ματαιότητος ἐκείνης, ἥτις θλίβεται διὰ τὴν στένησιν τῆς ὠραιότητος. Αὐτομάτως γνωρίζουσα, πόσον βαθέως ἐδύνατο νὰ ἀγαπήσῃ, ἀπίστευτον ἐξελάμβανε τὸ ν' ἀντρυφίῃ δι' ἀμοιβαίου ἔρωτος. Ὁ δὲ ξένος οὗτος τοσοῦτον ὑπέροχος τῶν θνητῶν, οὗς ποτε εἶχεν ἴδει, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος, ὅστις ἀπεύθυνε πρὸς αὐτὴν τοιαύτην φωνήν, ἥς οἱ τόνοι καὶ αἱ λέξεις διεγείρουσι ἀξίωμαστον εἰς γυναικίαν καρδίαν θαυμασμόν. Τὴν ἐπίστευεν ὠραίαν, καὶ τὸ χάριεν αὐτῆς πνεῦμα ἀνεπλήρου ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ προσώπου τῆς ἀτέλειαν. Ἀλλ' ἡ νέα αὕτη δὲν ἦτον ὅλως ἐστερημένη ἐλκυστικῶν τινῶν πλεονεκτημάτων· τὸ βῆμα καὶ τὸ σύνολον τῆς μορφῆς τῆς ἀπέπνεον χάριν μετὰ τῆς ὁρῆσεως τῆς νεότητος, τὸ δὲ στόμα τῆς ἐμεῖδια τοσοῦτον θελκτικῶς, ὥστε ὑπῆρχον ἐνίοτε στιγμαὶ, καθ' ἃς δὲν ἠδύνατο μόνος ὁ τυφλὸς νὰ τὴν ἐλλάβῃ ὡς ὠραίαν. Ἡ παιδικὴ τῆς ἡλικίας ὑπέσχετο εἰς αὐτὴν ὠραιότητα δῶρα· ἀλλ' ἡ εὐλογία, τρομερὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀσθένεια, ἀσχημάτισεν ἀσπλάγχχνος τὸ πρόσωπόν τῆς, ὅχι μόνον καύσασα τὸ λεῖον δέρμα τῆς, καὶ τὴν λαμπρὰν χοροῖαν, ἀλλ' ὀλοκλήτως μεταβαλοῦσα καὶ αὐτοὺς τῆς μορφῆς τῆς τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ δὲ οἰκογένεια τῆς Λουκίλλας, φημι, ὡς ἐπὶ καλλονῇ καὶ ματαίᾳ διὰ τὴν φῆμιν ταύτην, τοσοῦτον πικρῶς ἐθλίβη διὰ τὴν σκληρὰν ἀσθένειαν, ὥστε ἡ πτωχὴ Λουκίλλα ἐνωρὶς ἐδιδόθη νὰ θεωρῇ τοὺς περὶ αὐτὴν πολὺ πλείοτερον τεθλαμένους, ἢ ὅσον ἀληθῶς ἦσαν, καὶ νὰ μεγαλοποιῇ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ὠραιότητος, τῆς ὁποίας ἡ ἀπώλεια ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν γονέων τῆς ὡς βαρύντατον δυστήνημα. Εἶχε προσέτι ἡ Λουκίλλα ἐξαδέλφην, ὀνομαζομένην Ἰουλίαν, ἥτις ἐθεωρεῖτο τὸ ἀγλαῖσμα καὶ ὁ θαυμασμός

των θυγατέρων της Μαλίνης, διὰ τὸ σπάνιον τῆς ωραιότητός της· καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐξαδέλφαι εὐρίσκοντο συνεχῶς ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ἡ ἀντίθεσις τῶν προσώπων ἐπλήρωνε συνεχῶς τὴν Λουκίλλαν. Ἀλλὰ πᾶσα δυστυχία ἔχει καὶ τὸ ἀντίδοτον αὐτῆς, καὶ ἡ ἐσωτερικὴ συναίσθησις τοῦ δυσχεροῦς τούτου ἐλαττώματος εἶχεν, ἀνευ τραχύτητος, ἡδύνει τὸν χαρακτήρα της, καὶ παράσχει χάριν τινά εἰς πνεῦμα, ὅπερ ἄλλως ἡδύνετο νὰ ἀποβῇ ὁλως ὑψηλόν, καὶ ταπεινότητα εἰς ψυχὴν φύσει ὀξείαν, ἐμπάθῃ καὶ ἐνεργητικὴν.

Καὶ ἤδη ἡ Λουκίλλα εἶχεν ἀποκτήσει ὅ,τι πρὸ πάντων ἡδύνετο νὰ φοβῆται ὅτι δὲν θέλει ἀποκτήσει ποτὲ διὰ τὴν στέγησιν τῆς ωραιότητος· καθ' ὅτι ἡ γαπήθη παρὰ πάντων. Ὅπου καὶ ἂν παρίστατο, τὸ ωραῖον καὶ γλυκὺ αὐτῆς πνεῦμα διέχεεν ἀνεκφραστόν· τι θέλγητρον, θῖεν δὲ ἔλλειπεν, συνέλλειπέ τι μετ' αὐτῆς, ὅπερ οὔτε αὐτῆς τῆς Ἰουλίας ἡ καλλονὴ ἢ ἀναπληρώσῃ ἡδύνετο.

«Προτίθεμαι» εἶπεν ὁ Σαίντ-Ἀμάν εἰς τὴν Κυρίαν Λουτισσέρ, μητέρα τῆς Λουκίλλας, ἅμα ἐκάθησε μίαν ἡμέραν εἰς τὸν μικρὸν αὐτῆς θάλαμον, (καθότι εἶχεν ἦδη ἰκανῶς οἰκισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας καὶ ἦλθε νὰ ἀντεπισκεφθῇ τὴν Κ. Λουτισσέρ, ἐπισκεφθεῖσαν αὐτὸν τὴν προτεραίαν, συνωδευμένος μετὰ τοῦ ἀνευρεθέντος κυνός, ὅστις πάντοτε ὠδήγει ἤδη τὰ βήματα τοῦ κυρίου του εἰς τὸ ταπεινὸν κατοικημα, καὶ ἐκίθητο αὐτομάτως ἐπὶ τῆς θύρας), «Προτίθεμαι», εἶπεν ὁ Σαίντ-Ἀμάν, μετὰ τινα παύσειν, καὶ ὀλίγον διστάζων, «νὰ παρατείνω τὴν εἰς τὴν Μαλίνην διατριβὴν μου· ἔχει ἀέρα ὑγιεινὸν ἡ πόλις αὕτη, καὶ ἀγαπῶ τὴν ἡσυχίαν τῆς θέσεώς της· ἀλλ' ἐννοεῖται, κυρία, ὅτι εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, διάγων μετὰ ξένων, εὐρίσκω τὴν διατριβὴν ταύτην ὀλίγον δυσάρεστον. Ἐσυλλογίσθηκα, ὁ νέος διεκόπη ἐκ νέου, «ἐσυλλογίσθηκα ὅτι, ἐάν ᾔτο δυνατόν νὰ πεισθῇ καλὴ τις οἰκογένεια, ἵνα μὲ δεχθῇ ὡς σύνοικον, ἤθελον παρατείνει τὴν ἐνταῦθα διαμονήν μου διὰ τινὰς ἔτι ἐβδομάδας. Εὐχαριστοῦμαι εὐκόλως.

«Ἀναμφιβόλως ὑπάρχουσιν ὅχι ὀλίγαι οἰκογένειαι εἰς τὴν Μαλίνην, αἵτινες ἤθελον εἶσθαι εὐτυχεῖς νὰ δεχθῶσι τοιοῦτον σύνοικον.»

«Συγκατανεύετε νὰ μὲ δεχθῆτε;» ἐρώτησεν αἰφνιδίως ὁ τυφλὸς νέος. «Ἐνόμιζα, ὅτι ἤμην ἄξιος αὐτῆς τῆς εὐμενείας.»

«Ὁ Κύριος εἶναι λίαν φιλόφρων· ἀλλὰ μάλιστα ἔχομεν ἕνα θάλαμον, μὴ δυνάμενον ἴσως νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ.»

«Δὲν θεωρῶ οὐδεμίαν διαφορὰν μετὰξὺ ἐνὸς ἢ ἄλλου θαλάμου. Ὁ ωραιότερος δι' ἐμὲ θάλαμος εἶναι, ὅστις μὲ παρέχει τὸν ἥγον τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς ἡ γοῦντα γλυκύτερον εἰς τὴν ἀκοήν μου.»

Γενομένης τῆς συμφωνίας, ὁ Σαίντ-Ἀμάν κατόκησεν ἤδη ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μετὰ τῆς Λουκίλλας. Δὲν ᾔτο λοιπὸν εὐτυχῆς αὕτη θεωροῦσα, ὅτι ὁ νέος ἐξήτει διαρκεστέραν μετ' αὐτῆς συγκοινωνίαν, καὶ δὲν ἔχαιρε μέλλουσα νὰ τῷ προσφέρῃ τὴν θεραπείαν της; Ὁ Σαίντ-Ἀμάν περιπαθῶς ἀγαπῶν τὴν μουσικὴν, ἐκαλλιέργει τὰ μάλιστα αὐτὴν, καὶ ἔπαζεν ὄργανόν τι μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε μόνον ἡ γλαφυρὰ τῆς

φωνῆς του μελωδία ἡδύνετο νὰ φανῇ ἐφ' αὐτὸν τῆς. Δὲν ᾔτο λοιπὸν εὐτυχῆς ἡ Λουκίλλα, ὅτ' ἐκάθητο ἀνυψὸς καὶ ἠκροῦτο προσεκτικῶς τόνους, οἷους ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχεν ἐν τῇ Μαλίνῃ ἀκούσει; Δὲν ᾔτον εὐτυχῆς ἀτενίζουσα τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, οὐ τίς νος διεσκέδαζε τὴν μελαγχολίαν καὶ ἐπλήρου μειδιάματος ἡ φωνὴ της; Δὲν ᾔτον εὐτυχῆς, ὅτε, μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς μουσικῆς, ὁ Σαίντ-Ἀμάν ἐκράζετο «Λουκίλλα!» Καὶ δὲν τῆς ἐφαινότο ὅτι ὑπὸ τοιαύτης φωνῆς προφερόμενον τὸ ὄνομά της ἦν καὶ αὐτῆς τῆς μουσικῆς γλυκύτερον; Δὲν ἐπαλλεν ὑπὸ τῆς εὐτυχίας ὅταν ἐξήρχοντο ἀμφότεροι εἰς περιπάτον κατὰ τὰς θερινὰς ἐσπέρας, καὶ ἡ χεὶρ αὐτῆς συνεδέετο καὶ συνήπτετο μετὰ τῆς χειρὸς ἐκείνου πρὸς ὃν ᾔτον τοσοῦτον γρήσιμος; Καὶ δὲν ἐμεγαλοφρόνει τέλος ἐν τῇ εὐτυχίᾳ αὐτῆς, καὶ δὲν ἐνυπῆρχεν ἱερὸν τι καὶ πλήρες λατρείας ἐν τῇ χάριτι ἣν πρὸς αὐτὸν ἀπέδιδε, καθότι ἀνύψει τὸ πνεῦμά της εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ πλουσίαν ιδέαν τοῦ ὅτι ἠγαπάτο;

Ὁ Σαίντ-Ἀμάν ἦν Γάλλος τὸ γένος. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ, κατοικήσαντες εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως Ἀμιένης, ἐγένοντο κληρονόμοι δικηλονεικουμένου τινὸς κτήματος, οὗ τινος ἡ κατοχὴ περιήλθεν εἰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ παρόντος ἱστορήματος.

Εἰς ἡλικίαν τριῶν ἐτῶν ἐτυφλώθη. «Δὲν ἤξεύρω», εἶπε διηγούμενος τὰ κατ' αὐτὸν πρὸς τὴν Λουκίλλαν, ἐνῷ ἐσπέραν τινὰ ἐπεριπάτου μόνον, «δὲν ἤξεύρω μὲ τί νὰ παρομοιάσω τὴν γῆν, ἢ τὸν οὐρανόν, ἢ τοὺς ποταμούς, τῶν ὁποίων δύναμαι ἐπὶ τέλους ν' ἀκούω τὴν φωνήν. Οὐδὲν ἄλλο ἐντὸς τοῦ συμμίσγματος τούτου καταλαμβάνω, εἰμὴ ὠραιότατόν τι κρᾶμα χιλιῶν υπερλάμπρων χρωμάτων. ὠραῖαν τινά καὶ ταχεῖαν χαρὰς ἀντίληψιν — «ὠρατὴν μουσικὴν». Μέχρι τοῦδε ἐθρήνησα μόνον τὴν μαραινθεῖσαν παιδικὴν ἡλικίαν μου· ἤδη ζητῶ μετὰ δακρύων τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ἡ παιδικὴ ἡλικία μου παρήλθεν χαροποιᾶ, τὰ μικρότερά αὐτῶν μετὰ ἥρεσκον καὶ διεσκέδαζον τὴν ἀργίαν τοῦ πνεύματός μου· ἀλλ' ἡ χαριεστέρᾳ τέρψις μου ᾔτον ἡ ἀνάγνωσις· πόσον προσεῖχα εἰς τὰς ζωηρὰς περιγραφὰς τῶν ποιητῶν! Πόσῃ ἐντύπωσιν μ' ἐνεποίουν αἱ διηγήσεις τῶν μεγάλων ἱστορικῶν συμβάντων, καὶ ἐνέπληθον τὴν ψυχὴν μου ἐνεργείας, κινήσεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν ζωὴν! Βαθυμυδὸν ἐπληρούμην ὑπὸ τῶν ἀντιλήψεων ὅλων τῶν περὶ ἐμὲ πραγμάτων, τὰ ὅποια διὰ παντὸς ἐστερήθη. Ἐνόμισα ὅτι ὑπῆρξα καὶ οὐχὶ ὅτι ἐξῆσα· ὅτι εἰς τὸ μέσον τῆς παγκοσμίου ἐλευθερίας, κατεδικάσθη εἰς εἰρκτὴν, ἐκ τῶν μελαίνων τῆς ὁποίας τοίχων ἀδύνατος ᾔτον ἡ δραπέτευσίς. Ἐνόσω ἔζων οἱ γονεῖς μου, εἶχον παρηγορίαν τινά, τοῦλάχιστον δὲν ἦμην μόνος. Ἀπέθανον, καὶ ἄχαρις καὶ αἰφνιδία μόνωσις περιέκυλινε τὴν ἐρημον εἰρκτὴν μου· γηραιὸς τις ὑπηρέτης, ὅστις περιεποιήθη τὴν παιδικὴν ἡλικίαν μου, ὅστις μ' ἐγνώρισε φαιδρυνόμενον καὶ λαυόμενον ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ, τὸ τοσοῦτον ἐνωρὶς ἀπ' ἐμοῦ ἀφαιρέθην, καὶ διὰ τῶν ἀναμνήσεων τοῦ ὁποίου τὸ πνεῦμά μου ἡδυνήθη νὰ παλινδρομήσῃ, διὰ τῶν σκοτεινῶν καὶ στενῶν ἀτραπῶν τῆς νηότης, εἰς τὰς αὐλάκας τοῦ ἡ-

διακοῦ φωτός, ἰδοὺ τί ἐμεινεν εἰς ἐμὲ ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων συμπαθειῶν. Δὲν ἤρκει ὅμως πρὸς εὐχαρίστησίν μου ἡ πατρικὴ οἰκία, ὅθεν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός μου ἡ φωνὴ ἀπέπτη. Ἀνυσυχία τις ἢ πόθος τοῦ κινεῖσθαι κατέχοντά με, ὥθησαν τὰ βήματά μου ἐκτὸς τῆς πατρὸς ἐστίας. Περιπλανώμαι μάτην καὶ ὅπου τύχη, καὶ αἰσθάνομαι ἐπὶ τέλους τὴν ἀλλαγὴν τοῦ αἵματος, ὅστις πίπτει πέριξ ἐμοῦ ὡς ψηλαφητόν τι φορτίον. Μόνον σύντροφον εἶχον τὸν γηραιὸν θεράποντά μου, ἀλλὰ ἔχασα καὶ τούτον, ἀποθανόντα πρὸ τριῶν ἡδὴ μηνῶν εἰς Βρυξέλλας. Ἀλλοῖμονον! εἶχον λησμονήσει, ὅτι ᾔτον γέρον, διότι δὲν εἶδα τὴν πρόδον τῆς παρακμῆς του. Καὶ τώρα, ἀπολέσας καὶ τὸν ἀπιστον σκύλον, εὐρέθην μόνος, μέχρ' οὐ ἦλθα πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ εὐρον σέ!»

Ἡ Λουκίλλα καθημένη, ἐκάδευε τὸν κύνα, εὐλογούσα τὴν ἀποπλάνησιν αὐτοῦ, ἥτις περιεποίησεν εἰς αὐτὸν φίλην μὴ δυνάμενην νὰ δραπετεύσῃ ποτέ.

Ἀλλ' ὅσον θερμῶς, ὅσον ἐπιχαρίτως ἠγάπα τὴν Λουκίλλαν ὁ Σαίντ-Ἀμάν, δὲν κατίσχυεν ἡ νῆα νὰ διαλύσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ προσώπου του μελαγχολίαν, καὶ νὰ παρηγορήσῃ ἐντελῶς τὴν θλίβεράν αὐτοῦ κατάστασιν.

«Ἄ! ἐάν ἡδυνάμην νὰ σὲ ἴδω! Ἐάν ἐδυνάμην νὰ θεωρήσω τὸ πρόσωπον τοῦτο, ὅπερ μάτην ἡ καρδιά μου ζητεῖ νὰ διακρίνῃ!»

«Ἐάν ἡδύνασο», εἶπε στεναζούσα ἡ Λουκίλλα, «ἤθελες παύσει νὰ μὲ ἀγαπάς.»

«Ἀδύνατον!» ἐκράζεν ἐμπαθῶς ὁ Σαίντ-Ἀμάν, «Ὅπωςδὴποτε σὲ κρίνει ὁ κόσμος, σὺ θέλεις εἶσαι δι' ἐμὲ τὸ σύμβολον τῆς ωραιότητος, καὶ ὀρεῖλω νὰ μὴ κρίνω περὶ σοῦ διὰ τῆς κρίσεως τῶν ἄλλων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων διὰ τῆς κρίσεως σοῦ!»

Ἡγάπα ν' ἀκούῃ τὴν Λουκίλλαν ἀναγινώσκουσαν· ἐξαιρέτως δὲ ἠγάπα τὰς περιγραφὰς πολέμων, ἀγρίων συμβάντων, περιηγήσεων· πάντα ταῦτα ἐπροξένουν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμά του. Πολλὰκις διέκοπτε τὴν ἀνάγνωσίν της ἀκούουσα αὐτὸν στεναζόντα, καὶ ἠσθάνετο, ὅτι ἤθελεν ὑπομείνει τὴν στέγησιν καὶ αὐτῆς τῆς εὐτυχίας τοῦ ν' ἀγαπᾶται παρ' αὐτοῦ, ἐάν ἡδύνετο νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἀντικειμένου τῆς λατρείας της, ἀποδίδουσα αὐτῷ τὸ φῶς, τοῦ ὁποίου ὁ πόθος ἐβασάνιζεν αὐτὸν ὡς φάντασμα.

Ἡ οἰκογένεια τῆς Λουκίλλας ᾔτο τοῦ καθολικοῦ δόγματος, καὶ, ὡς συμβαίνει εἰς ὁμοίας τοιαύτας οἰκογενείας, εἶχε πολλὰς περὶ τὴν εὐλάβειαν αὐτῆς προλήψεις. Ἐνίοτε διῆγον εὐχαρίστους ἐσπέρας, διὰ τῆς ἀνιχνώσεως διαφόρων θερησκευτικῶν διηγημάτων καὶ φανταστῶν θαυμάτων τοῦ καθολικοῦ ἡμερολογίου. Καὶ μίαν μάλιστα φορὰν, ἐνῷ οὕτω συνεδιελέγοντο μετὰ ὅσων ἦ τριῶν γειτόνων, «Ὁ Τάφος τῶν τριῶν βασιλέων τῆς Κολωνίας» ἀπέβη τὸ πρώτιστον ἀντικείμενον τῶν θαυμασιῶν διηγημάτων αὐτῶν. Αἱ ἐντυπώσεις τῆς Λουκίλλας ἦσαν ζωηραὶ, οὐσῆς, ὡς δύνασ' εὐκόλως νὰ ὑπονοήσῃς, φύσει ὑποκειμένης εἰς τὴν ἐπιφρόνην τῶν δοξασιῶν ἐκείνων, μετ' ὧν ἐκ τῆς παιδικῆς ἀνεπάρτη ἡλικίας, καὶ ἠκροῦετο μετὰ προσοχῆς

σειρὰν διηγημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὸν θαυματουργὸν τάφον.

Μία πρὸ πάντων ἱστορία ἐπέσυρεν ἰδίως τὴν προσοχὴν τῆς Λουκίλλας. Ὁ διηγηθεὶς αὐτὴν σεβάσμιος γέρον ὠμολόγησεν ἑαυτὸν μάρτυρα αὐτόπτην τῆς ἀληθείας τοῦ διηγήματός του.

Γυνὴ τις, εἰς Ἀνδέρς, ἐγέννησεν υἱόν, καρπὸν ἀθεμίτου σχέσεως, κωφὸν καὶ ἀλαλόν. Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἐπίστευσε τὴν συμφορὰν ὡς τιμωρίαν τοῦ ἀμαρτήματός της. «Ὡ εἶθε, εἶπεν, ἡ συμφορὰ αὕτη νὰ ἐπιπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου! τὸ πτωχὸν καὶ ἀθῶον τέκνον τιμωρεῖται ἐνεκα τοῦ ἀνομήματός μου!» Ἡ ιδέα αὕτη νυχθημερὸν τὴν ἐβασάνιζεν, καὶ ἐμαραίνετο ἀνευ οὐδεμιᾶς παραμυθίας. Καθ' ὅσον ἡλικιούτο τὸ παιδίον, τάλαιπωρόμενον ἐταλαιπώρει ἐπὶ μάλλον τὴν μητρικὴν καρδίαν, σπαραττομένην ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος. Ἐπὶ τέλους, ἀκούουσα συνεχῶς τὴν ἱερὰν φῆμιν τοῦ ἐν Κολωνίᾳ Τάφου, ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ περὶ καὶ μὲ γυμνοὺς πόδας εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τούτου ἱδρύματος. «Ὁ πολυεὖσπλαγχνος Κύριος, ὁ ἀποκαλέσας τὴν Μαγδαληνὴν ἀδελφὴν του, θέλει ἀφαιρέσει ἀπὸ τὸ παιδίον τὴν κατάραν τῆς μητρός.» Ὅθεν ἐπεζοπόρησεν εἰς Κολωνίαν. Ἐξέχυσεν τὰ δάκρυα, τὴν μετάνοιαν καὶ τὰς παρακλήσεις τῆς καρδίας της ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ μνημείου. Ἐπιστρέφουσα δὲ εἰς τὴν γεννήσασαν αὐτὴν πόλιν, πόσῃ ἡσθάνθη φρίκην πλησιάσασα καὶ ἀπαντήσασα τὸν ταπεινὸν κατάλυμά της σωρὸν ἐρεπίων! Πυρκαϊὰ τὸ εἶχε καταστρέψει. Ἡ ἀθλία ἐκάθησε κατὰ γῆς ἐξηντημένη ὑπὸ τῆς ἀγωνίας. Ἐχεν ἀρκάσει καὶ τὸν υἱόν της; Ἐξείρνης ἤκουσε τὴν κραυγὴν παιδικῆς φωνῆς, καὶ ὦ! ταῦτοχρόνως τὸ παιδίον τῆς ἐξείρθη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς κρίζον «Μητέρα! μητέρα!»

Τὸ παιδίον εἶχε σωθῇ ἐκ τοῦ πυρός, ἐκραγέας πρὸ ἐπτά ἡμερῶν· ἀλλ' εἰς τὴν φρίκην, ἣν ὑπέστη, ὁ κρατὼν τὴν γλῶσσάν του δεσμὸς ἐκόπη, καὶ τὸ παιδίον ἤβρωσε φωνὰς καὶ λόγους τρέμου. Ἡ κατάρρα ἐλύθη, καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ ἐδίδαξαν ἤδη οἱ ἀγαθοὶ γείτονες, νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστρέψασαν μητέρα. Τί τὴν ἐμελλε πλέον ὅτι κατεπτώχευσεν, ὅτι ἡ στέγη της κατέπεσεν εἰς τέφραν; Ὑπομείνας εὐπειθῶς τὸ μικρὸν τούτο αὐτόχημα, εἶχεν ἐν ἑαυτῇ τὴν μεγίστην παρηγορίαν, ὅτι αἱ παρακλήσεις αὐτῆς εἶχον εἰσακουσθῇ, καὶ τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ.

Εἶπον, φιλότατη Παρθενόπη, ὅτι ἡ ἱστορία αὕτη βαθεῖαν ἐπροξένει ἐντύπωσιν εἰς τὴν Λουκίλλαν. Δυστύχημα, τοσοῦτον συγγενὲς τοῦ παθήματος τοῦ Σαίντ-Ἀμάν, ἀπελαυνόμενον διὰ προσευχῶν ἑτέρου, ἐπλήρωσε τὴν καρδίαν αὐτῆς εὐλαβῶν στοχασμῶν, καὶ ὠραίας ἐλπίδος. «Δὲν ὑπάρχει ἐν οὐρανῷ ὁ Θεός; — Ὁ ἐπακούσας τὴν ἐνοχον, δὲν θέλει ἀκροασθῇ τὴν φωνὴν τῆς ἀθώας; Δὲν εἶναι ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης; Εὐχαὶ τῆς καρδίας, δὲν εἶναι ἡ ἀρεστοτέρα πρὸς αὐτὸν προσφορά; Καὶ πόσον, ἂν καὶ μήτηρ ὑπῆρξε μεσίτρια ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, πόσον μήτηρ δύναται τρυφερώτερον τὸ τέκνον της ν' ἀγαπᾷ, τρυφερώτερον ἢ ὅσον ἀγαπᾷ ἐγὼ τὸν υἱόν μου; Ἀλλ' ἐάν, Λουκίλλα, εἰσακουσθῇ

ἡ δέησίς σου, ἐὰν ὁ τυρλὸς ἐραστὴς σου ἀναβλέψῃ, τὰ θέλημά σου διαλύονται, ἐκείνος δὲν θέλει πλέον σὲ ἀγαπᾷ. Ἀλλ' ἐστὼ . . . Θέλω τοῦλάχιστον τὸν καταστήσει εὐτυχῇ!»

Τοιαῦτα σκέψεις περιεπλοῦν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Λουκίλλας· ἔτρεφε δὲ αὐτὰς μέχρις οὗ ἐστῆναι ἐπὶ ἀποφάσεως, καὶ μυτικῶς παρεσκευάσθη εἰς τὴν ἐρωτικὴν τῆς ἀποδομένης. μὴδὲν λαλήσασα περὶ τῶν σκοπῶν τῆς οὔτε τὸν Εὐγένιον, οὔτε τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ὡς γνωρίζουσα τὰ προσκόμματα τοιαύτης κοινοποιήσεως. Κατ' εὐτυχίαν ἡ Λουκίλλα εἶχεν εἰς Βρυξέλλας θείαν τινα, πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ὁποίας ἀνεχώρησε ἐτησίως καὶ διέτριβε παρ' αὐτῇ ἕνα μῆνα· ἄλλοτε μάλιστα εἶχε κοιμήσει μετ' αὐτῆς ὁλόκληρον ἐνιαυτὸν, ἕνεκα ἐργασίᾳ εὐρίσκοντος ἀγοραστῆς εὐκολωτέους εἰς Βρυξέλλας ἢ εἰς Μαλίνην. Ἡ Λουκίλλα καὶ ὁ Σαίντ-Ἀμάν ἦσαν ἡδὴ μεμνησθευμένοι· ὁ δὲ γάμος αὐτῶν ἐμελετᾶτο ἕνα λαβὴν χρόνον προσεχῶς. Ὡς πρόφασιν τῆς ἀναχωρήσεώς της ἡ Λουκίλλα ἐλάβετο ἔθος τῶν οικογενειῶν τῆς πόλεως τῆς πόλεως, καὶ αὐτῶν τῶν ἐνδεστέρων, τὴν ἐντιμὸν φιλοτιμίαν τοῦ νὰ περιποιῶσιν εἰς τὰς θυγατέρας τῶν προκ'α τιν' ὅθεν εἶπεν, ὅτι θέλει μετ' αὐτῆς εἰς Βρυξέλλας τὸ τρίμηνον, ὅπερ ἦν τὸ ἐνέχυρον ἐργασίᾳ τῆς μητρὸς καὶ αὐτῆς, ἵνα, διὰ τῆς αὐτοῦ πωλήσεως τούτου, προσηυθεύῃ κέρδος· ἡ τοῦλάχιστον τὴν διὰ τὸν γάμον προσήκουσαν δαπάνην.

«Ἐχεις πάντοτε δίκαιον, κόρη μου,» εἶπεν ἡ Κυρία Λουτιστέρ· «ὁ Σαίντ-Ἀμάν εἶναι ὁ πλουσιώτερός, διὰ τί σὺ ἤττον πλουσίαν νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν οἰκίαν του ὡς ἐπίτις;»

Τῷντι ἡ ἐντιμὸς φιλοδοξία τῶν ἀνθρώπων ἐρεθίσθη, καὶ ἐτι μᾶλλον προεβλήθη ὑπὸ τοῦ φθόνου τῆς πόλεως καὶ τῶν συγγαμητρίων ἐκφράσεων ὑπερ τοσοῦτον ἐπωφελοῦς συνοικισίου. Εἰργάζοντο λοιπὸν ν' αὐξήσωσιν ὀλίγον τὴν κατάστασιν ἣν ὤφειλον νὰ περιποιήσωσιν εἰς τὸ μονογενὲς τέκνον των καὶ νὰ πωλακίσωσι τὴν εὐσύγνωστον ματαιότητά των διὰ τοῦ λογισμοῦ, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν, ἐκτὸς ὧν τῶν λοιπῶν, μεγάλη ἀνισότης εἰς τὴν σύζυγιν ταύτην· μὴ συλλογίζοντο ὅτι ἡ προίξ, ἣν ἡ Λουκίλλα ἔφερεν εἰχεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλαττωθῇ, οὔτε διὰ ζημιῶν, οὔτε διὰ φυσικῶν αἰτιῶν, οὔτε δι' ἄλλων παντοίων αἰτιῶν. Τὸ βελάντιον τῆς νεᾶς ταύτης, περιέχον μαγαλὴν τινα, διετηρεῖτο πλήρες καὶ ἀδαπάνητον.

Ὁ Σαίντ-Ἀμάν μόνος δὲν συγκατετίθετο εἰς τὴν ἀναχωρήσιν της, παροργιζόμενος ὑπὸ τῆς ιδέας τῆς προίξος, καὶ μὴ πειθόμενος οὐδ' ἀπ' αὐτῆς τῆς Λουκίλλας τὰς αἰτιολογίας, ὅτι τὸ ταξίδιον τοῦτο ἀπέβλεπε μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν καὶ ὄφελος, οὐχὶ δὲ πρὸς ζημίαν τῶν γονέων της. «Καὶ σὺ, καὶ σὺ δύναται νὰ μ' ἀρήσῃς», ἐρώνησε μετ' αὐτὸν παθητικὸν ἐκείνον τῆς φωνῆς τόνον, ὅστις κατὰ πρῶτον εἰσεδύσαν εἰς τῆς Λουκίλλας τὴν καρδίαν· «ἡ φυγὴ σου εἶναι διπλὴ τύφλωσις!»

«Ἀλλὰ δι' ὀλίγας ἡμέρας, μόλις διὰ δεκαπέντε ἡμέρας, φίλτατέ μου Εὐγένιε!»

«Διὰ δεκαπέντε ἡμέρας! καὶ τί νὰ κάμω τυφλὸς ἐγὼ τὸσον καιρὸν!» εἶπεν ὁ Σαίντ-Ἀμάν πικρῶς. «Ἀλλ' ἄκουσε, ἄκουσε, ἀγαπητέ μου Εὐγένιε», εἶπεν ἡ Λουκίλλα κλαίουσα.

Ὁ ἦχος τῶν στεναγμῶν τῆς νεάνιδος ἤλεγξεν αὐτὸν, ὡς ἐμφαίνοντα ἀχαριστίας αἰσθημα. Δὲν ἐγνώριζεν ὁ δυστυχὴς ὁποίας εὐγνωμοσύνης ἦτον ὀφειλόμενος. Εἰσαίνοντας λοιπὸν πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας· «Συγχώρητέ με», εἶπεν «οἱ δυνάμενοι νὰ βλέπωσι τὴν φύσιν, δὲν γνωρίζουσι τὴν φρίκην τῆς μοναξιάς.»

«Ἀλλ' ἡ μήτηρ θέλει εἶσθαι πάντοτε πλησίον σου.»

«Ἡ μήτηρ σου δὲν εἰσὶ σὺ!»

«Καὶ ἡ Ἰουλίς;» εἶπεν ἡ Λουκίλλα διστακτικῶς.

«Τί πρὸς ἐμὲ ἡ Ἰουλίς;»

«Σὺ εἶσαι ὁ μόνος, ἐκτὸς τῶν συγγενῶν μου, ὃς τις δύνασαι νὰ μ' ἐνθυμῇσαι ἐνώπιον τῆς Ἰουλίας.»

«Καὶ διὰ τί, Λουκίλλα;»

«Διὰ τί; διότι εἶναι ὡραιότερα παντὸς ὄνειρου.»

«Μὴ λέγῃς ταῦτα. Καὶ ἐὰν ἐτι ἀέκτων τὴν ὄραν μου, ἡδύναμαι ἀκόμη ν' ἀποδείξω εἰς τὸν κόσμον ὅτι σὺ εἶσαι πολὺ ὡραιότερα. Δὲν ὑπάρχει μουσικὴ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἰουλίας.»

Τὴν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς της ἐσπέραν διέτριψεν ἱκανὰς ὥρας μετὰ τοῦ Εὐγενίου καὶ τῆς μητρὸς της. Ἐλάλησαν περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ διαφορῶν σχεδίων, καὶ εἰς τὴν ἀγονον γυμνότητά του κόσμου διευθετήσαν κήπους καὶ ἐνδιατμήματα ἐρωτος, πληροῦντες αὐτὰ ἐξ ἀνέων καὶ μηδαμῶς ἐνθυμούμενοι τὸν καταστρέφοντα αὐτὰ ἀνεμον καὶ τὸ κατακαίον κατὰ ψυχῆς. Καὶ ὅταν στηριζόμενοι εἰς τὴν χεῖρα τῆς Λουκίλλας, ὁ Σαίντ-Ἀμάν ἐπορεύθη εἰς τὸν θάλαμον του, καὶ φθίσας παρὰ τὴν θύραν τὴν ἐκλείσεν ἀπέναντι τῆς Λουκίλλας, ἡ πτωχὴ κόρη ἐγονυπετήσεν εἰς τὸ κατώφλιον καὶ διέχυσε τὴν θερμότητα τῆς καρδίας της, προσευχθεῖσα ὑπὲρ τῆς υγείας του καὶ ὑπὲρ τῆς πληρώσεως τῆς ταπεινῆς τῆς ἐλπίδος.

Λίαν πρὸς ἐξυπνήσασα, παρεσκευάσθη ἐν τάχει τὴν μικρὰν αὐτῆς ἀποσκευὴν πρὸς τὸ σύντομον ἀπὸ Μαλίνης εἰς Βρυξέλλας ταξίδιον. Φθάσασα εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ τὴν θείαν της, εἰσῆλθεν εἰς τὴν τῶν προκ'αίων ξενοδοχεῖον, καὶ ἐμπιστευθεῖσα τὸ μικρὸν δέμα τῶν ἐργασίῶν της εἰς τὴν φροντίδα τῆς ξενοδόχου, ἐξῆλθε μόνη καὶ ἀπορεύθη περὶ εἰς τὴν πλανητικὴν τῆς ἐρωτικῆς καρδίας της πρόληψιν, ἥτις, καὶ τοι ἀπατηλὴ καὶ ἀμφίβολος, ἐνεψύχωνε τὴν ἀθελείαν της καὶ καθίστα αὐτὴν ἱερωτέραν διὰ τῆς ἀγάπης της. Καὶ πῶς δὲν θέλομεν πιστεύειν ὅτι ὁ ἐτάξων τὰ κρύφια τῆς καρδίας ὀφθαλμὸς δὲν διέβλεπε μετ' ἀποδοκιμασίας τὸν φανταστικὸν τοῦτον, τοῦ ὁποίου ἡ μόνη πηγὴ καὶ ἀσθενεία ἦτον ὁ ἔρωσις. Τόσον δ' ἐφοβείτο, μήπως, καθιστώσα τὴν ἐπιχειρήσιν της τοσοῦτον εὐκολον, μετριάσῃ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀποτελέσματος, ὥστε μόλις ἐλάμβανε μικρὰν τιν' ἀνάπαυσιν ἢ τροφήν. Ἐνίοτε, ἐν τῷ μέσῳ τῆς θερμότητος τῆς μεσημβρίας, ἐβάδιζεν ὀλίγον πρὸς τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ, καὶ ὑπὸ τὰς ταπεινὰς δεινροστομίας ἐπλάνα τὸν νοῦν της εἰς τὰς γλυκεῖας ἄμα καὶ πικρὰς αὐτῆς σκέψεις· ἀλλὰ πάντοτε ἡ ἀκάθεκτος ἀφορμὴ

τῆς ἐπιχειρήσεως τὴν ἐδίωκεν εἰς τὰ πρόσω, καὶ ἀπυθνήσκοντα, καθυμνήσαντα τοὺς πόδας, ἐθεώρει ἐμπρὸς, ἐξηκολούθει τὴν πορείαν. Ἐπὶ τέλους ἔφ' αὖτις εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν, ἐγονάτισε ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν Μάγων, καὶ ἐπρόφερε τὴν θερμὴν καὶ εὐλαβὴ αὐτῆς δέησιν. Δίς καθ' ἑκάστην, ἐπὶ ὅλην ἐβδομάδα, ἤρχετο ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τόπου καὶ προκύχτο. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν γέγων ἱερεὺς, ὃς τις, περιφερόμενος ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, εἶχε παρατηρήσει τὴν προσευχομένην ταύτην νέαν μετὰ περιεργείας πατρικῆς, καὶ αἰσθανθὴ εὐσπλαγγνίαν τινὰ ὑπὲρ τῆς δυστυχίας, τὴν ἐπλησίασεν, ἐνῷ αὐτὴ ἀπεσύρετο ὑγρὸς ἔχουσα καὶ χαμαικλινεῖς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τὴν ἠρώτησε, φανερώων συγχρόνως τὸν βαθμὸν τοῦ πάγματος του, ἐὰν ἠδύνατο νὰ τῇ φανῇ χρησίμος. Τὸ σεβάσμιον ὄφρος τοῦ γηραιοῦ ἱερέως ἐνεθάρρυνε τὴν Λουκίλλαν, τῷ ἠνοιξε τὴν καρδίαν καὶ τῷ εἶπε τὰ πάντα. Ὁ ἱερεὺς συνεκινήθη βλάβος ὑπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ θερμῆς ἐξομολογήσεως τῆς Λουκίλλας. Τὴν ἠρώτησε λεπτομερῶς περὶ τοῦ εἶδους τῆς τυρλώσεως, ἣν ὑπέστη ὁ Σαίντ-Ἀμάν. Σκεφθεὶς δ' ἐπὶ μικρὸν εἶπεν, «ὁ θεὸς, θυγατερ, εἶναι μέγας καὶ πολυεύσπλαγχνος· ὀφείλομεν νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν δύναμιν του, χωρὶς νὰ λησμονώμεν, ὅτι ἐνεργεῖ δι' ἀνθρωπίνων μέσων. Κατὰ τὴν διὰ Λουθαίνης διάβασιν σου, μὴ λείψῃς νὰ ἐπισκεφθῇς ἱατρὸν τινα ὀνόματι Λεκαῖον. Εἶναι ἐνδύξος μετὰ τῶν Φλάνδρων, διὰ τὰς θεραπείας, ὃς ἐπιτυχῶς ἐπεχειρήσθη πρὸς ἱατρῶσιν τῶν τυρλῶν, καὶ ἡ γνώμη του ζητεῖται μετὰ σπουδῆς πανταχόθεν. Κατοικεῖ ἐντὸς τοῦ δημαρχείου τῆς πόλεως. Περιμένει ὀλίγον, τέκνον μου, ἐντὸς μικροῦ θέλεις λάβει ἐπιστολὴν ἐκ μέους μου· εἶναι ἀνὴρ ἀγαθοῦ χαρακτῆρος καὶ δύνασαι νὰ τῷ διηγήθῃς τὴν αὐτὴν ἱστορίαν (καὶ μετὰ τὴν ἰδίαν φωνήν), τὴν ὁποίαν μετ' εἶπες.»

Μετὰ τοὺς λόγους τοὺτους ὁ ἱερεὺς προσεκάλεσε τὴν Λουκίλλαν νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν κατοικίαν του, ὅπου τὴν ὑπερέσσει ν' ἀναπαύσῃ καὶ νὰ γευματίσῃ· δαψιλέστερον, ἢ ὅπως ἔπραξεν ἀπ' αὐτῆς ἡμέρας ἀνεχώρησεν ἐκ Μαλίνης. Ἐπομένως τῇ ἔδωκε συστατικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Λεκαῖον, δι' ἧς ἐθελοῦτο, ὅτι ἠδύνατο νὰ τύχῃ εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ ἱατροῦ. Γνωστὸν παρὰ πᾶσι τοῖς ἐπιστήμοσι τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως, δι' ὀλίγον συστατικῶν λέξεων ἴσχυε πλεονέτερον, ἔνθα σοφία ἐτιμᾶτο καὶ ἀρετὴ, ἢ ἡ μακροτέρη ἐπιστολὴ τοῦ ὑψηλοτέρου ἀρχόντος τῆς Φλάνδρας.

Ἰπποκλινὴς καὶ πλήρης ἐλπίδος ἡ νέα ὁδοιπόρος ἐπέστρεψεν εἰς Κολωνίαν καὶ ἤδη, ἐγγιζούσης τῆς εἰς τὸν οἶκον ἐπανόδου, ἡ Λουκίλλα δὲν ἠσθάνετο μήτε τὴν θερμὴν τοῦ ἡλίου, μήτε τὴν δυσχερεῖαν τῆς πεζοπορείας. Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ ἡμέρας τινὸς ἐπέρασεν ἐκ νέου διὰ τῆς Λουθαίνης καὶ εὐρέθη παρὰ τὸ εὐγενὲς οἰκοδόμημα τοῦ Δημαρχείου, οὗ τινος ἡ ὁροφὴ ὑψώτο ὑπερῆρανως πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ὁ ἥλιος ἀπέστειλεν ἐπὶ τῶν παραθύρων τοῦ εὐγενούς γοθηκοῦ μεγάρου. Ἡ μεγάλη ὁδὸς τῆς πόλεως ἦτο πλήρης ἀνθρώπων πάσης κλάσεως, ὥστε ἡ Λουκίλλα ἐδέχθη νὰ χαμηλώσῃ τὴν καλύπτραν τοῦ πῆλου τῆς πρὶν ἀνα-

μιχθῇ εἰς τὸν λαόν. Εὐκόλως δὲ εὗρε, κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἱερέως, τὸ κατ' αὐτὸν τοῦ ἱατροῦ, ἐνθα ἡ Λουκίλλα παρεκάλεσε τὴν ὑπερέτριαν νὰ ἐγχειρίσῃ τοῦ ἱερέως τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸν κύριόν της· μετ' ὀλίγον ὥραν ὡδήγηθη ἐνώπιον τοῦ ἱατροῦ, ὅστις ἦτον ἰσχνὸς καὶ ὑψηλὸς ἀνὴρ, σαλακρὸς, γαλήνιος τὸ πρόσωπον καὶ εὐπροσήγορος. Κατ' οὐδὲν δὲ ἀσθενεστέρᾳ τῆς τοῦ ἱερέως ὑπῆρξεν ἡ συμπάθεια, τὴν ὁποίαν ἐναποίτησεν εἰς αὐτὸν ἡ ἀφελὴς τῆς ὁδοιπορίας τῆς κόρης ἱστορία, ἡ διήγησις τῶν θλίψεων τοῦ μνηστῆρός της, καὶ ἡ ἐλπίς ὅτι ἡς ἐνεπνεύσθη καὶ ὡδήγηθη εἰς τὴν παρούσαν ὁδοιπορίαν.

«Πολλὰ καλὰ» τῇ εἶπεν ἐνθάρρυντικῶς, «πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν ἀσθενῆ μας. Δύνασαι νὰ τὸν ὡδηγήτῃς ἐδῶ;»

«Ὡ! κύριε, εἶχον ἐλπίσει.»

«Τί, νέκ μου φίλη;»

«Ὅτι ἤθελον θριαμβεύσει ὡδηγοῦσα ὑμᾶς εἰς Μαλίνην· ἐννοῶ, κύριε, τί ἔχετε νὰ εἰπῇτε περὶ τούτου, πόσον ὁ καιρὸς σας εἶναι πολὺ τιμὸς· ἀλλὰ δὲν εἶμαι ὅσον φάνομαι πτωχὴ, καὶ ὁ Εὐγένιος, δηλ. ὁ κύριος Σαίντ-Ἀμάν, εἶναι πολὺ πλούσιος, καὶ . . . καὶ ἔχω εἰς Βρυξέλλας, εἶμαι βεβαία, ἀρκετὰ στρογγύλην ποσότητά· ἡ ποσότης αὕτη ἐσχηματίσθη διὰ τὸν γάμον, ἀλλ' ἐγκαρδίως σοὶ προσφέρεται, κύριε.»

Ὁ ἱατρὸς ἐμενιδίχασεν· ἦν δ' ἐξ ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀγαποῦν ν' ἀναγινώσκωσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὅσους τὰ φύλλα αὐτῆς εἰσὶν ὥραϊα καὶ ἀκκλιδῶντα καὶ, πλήρης τῆς ἐπιστημονικῆς ἀγαθότητός του, ἤθελεν ἐπιχειρήσει μακροτέραν ὁδοιπορίαν τῆς ἐκ Λουθαίνης εἰς Μαλίνην, ἵνα ἱατρῶσῃ τὸν τυρλόν, καὶ ὄντος εἰσέτι τοῦ Σαίντ-Ἀμάν ἐπαίτου.

«Καλὰ, καλὰ!» εἶπεν, «ἀλλὰ λησμονεῖς ὅτι ὁ κύριος Σαίντ-Ἀμάν δὲν εἶναι μόνος ὁ ζητῶν με. Πρέπει νὰ ἴδω τὸ σημεῖον τῆς ἀνάγκης μου, καὶ νὰ πληροσθῶ ἔνθα δύναμαι νὰ ἐξοδεύσω μίαν ἢ δύο ἡμέρας.»

Λέγων ταῦτα ἠνοιξε τὸ βιβλιδάριόν του. Τα πάντα ἤλθον δεξιὰ εἰς τὴν Λουκίλλαν· ὁ ἱατρὸς μὴ ἔχων καταπειρούσας προσκλήσεις ἠδύνατο νὰ ἐξοδεύσῃ ἡμέρας τινὰς μακρὰν τῆς Λουθαίνης, καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὴν Λουκίλλαν εἰς Μαλίνην.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον.)

— ❦ —

ΟΙ ΤΕΛΕΤΤΑΙΟΙ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΟΙ.

ὑπὸ Κ. Π.

(Τέλος. Ἰδε Φυλλάδιον ΝΔ.)

— ❦ —

Εἶχε δὲ δίκαιον νὰ ἀγωνιᾷ ὁ Θεόφιλος περὶ τῆς τύχης τοῦ Ἀστίου, τοῦ Θεοδώρου Κρατεροῦ καὶ τῶν συναγωνιστῶν αὐτῶν, διότι ἐπαθὺν τῷντι τὰ πάντα δαίνα ἀπὸ τῆς ἀμελείας ἀγοριότητος τοῦ Μοτασέμ. Ὁ καλὴς εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἀναγκάσῃ, διὰ παν-

τὸς τρόπου, τοὺς δύο ἐκείνους ἀρχηγούς καὶ τεσσαράκοντα ἄλλους ἐγκρίτους ἀξιωματικούς τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἀμορίου, νὰ δεχθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν, διὰ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ ἔπειτα εἰς τὸν στρατόν του. Καὶ ἐπειδὴ αἱ πρῶται αὐτοῦ περὶ τούτου προτάσεις ἀπερρίφθησαν μετ' ἀγανακτήσεως, κατέκλεισεν αὐτοὺς σιδηροδεσμίους εἰς φυλακὴν τοσοῦτον σκοτεινὴν, ὥστε καὶ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ δὲν ἔδλεπον ἀλλήλους, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς ἀμοιβαίας φωνῆς ἐγνώριζοντο· ἡ ζωὴ αὐτῶν παρεστῆτο δι' ὀλίγου καὶ ἀκαθάρτου ὕδατος καὶ ἄρτου, καθ' ἑκάστην δὲ ὑπεβάλλοντο αὐτοῖς, διὰ τοῦ πορδότη Βοϊδίτζου, ὅστις εἶχε σπεύσει νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστόν, ἀρ' ἐνὸς ἀπειλαὶ φοβεραὶ, ἀφ' ἐτέρου λαμπραὶ ὑποσχέσεις. Ἡ βία αὐτῆ διήρκεσε πολὺ· ὁ Μοτασέμ ἀπέθανε τετραετίαν μετὰ τὴν ἄλυσιν τοῦ Ἀμορίου, καταλιπὼν εἰς τὸν υἱόν του Οὐάτεκ, ὡς κληρονομίαν, μετὰ τῆς βασιλείας, καὶ τὸ ἔλκεσιν ἐργὸν τῆς ἡθικῆς ἡ σωματικῆς θανατώσεως τῶν θυμῶν ἐκείνων. Ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἐνέδωκε· καὶ μετὰ ἐπτὰ ἐτῶν ἀμυήτους συμφορὰς, ἀφοῦ κατέπεισαν τοὺς δημίους τῶν, ὅτι ἀνθρωπίνῃ δυνάμει δὲν εἴμπορεῖ νὰ κατισχύσῃ τῆς καρτερίας αὐτῶν, ἐπορεύθησαν τὴν 5 Μαρτίου 845 πρὸς τὸν θάνατον ἀκλόνητοι, ἀτρόμητοι, καθὼς ἄλλοις ἐπορεύοντο ἐπὶ τὰ ἐχθρικά τάγματα. Οἱ ἐπιστάτῃντες τὴν σφαγὴν ταύτην ἀξιωματικοὶ τοῦ Καλίφου ἐξεπλάγησαν ὑπὸ τοῦ ἀδαμάστου αὐτῶν θάρρους καὶ λέγουσιν ὅτι αὐτὸς ὁ Οὐάτεκ, ἀκούσας τὴν διήγησιν τοῦ γενναίου τῶν μαρτύρων θανάτου καὶ αἰσθανθεὶς τὸν θαυμασμόν ἐκείνον, τὸν ὁποῖον ἡ ἀνδρεία ἔχει τὸ προτέρημα νὰ ἐμπνέῃ καὶ εἰς αὐτὰς τῶν ἐχθρῶν τὰς ψυχὰς, μετῃμελήθη, διότι δὲν ἐφείσθη τῆς ζωῆς τῶν ἐν δὲ τῇ παραρρηθῇ αὐτοῦ, ἰδὼν ἐμπροσθέν του τὸν ἀρνησίχριστον Βοϊδίτζην, διέταξε νὰ ἀποκεφαλίσθῃ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ὅπου ἐκατατομήθησαν οἱ τεσσαράκοντα δύο ἀξιωματικοί, ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι εἶναι βεβαίως ἐπίσης κακὸς Μουσουλμάνος ὅσον κακὸς εὐδείχθη Χριστιανός.

Ὁ Θεόφιλος ἀπέθανε πολὺ πρὸ τῆς καταστροφῆς αὐτῆς· τὸ δὲ τέλος αὐτοῦ ἀπέβη θλιβερόν. Ἐξέθεσάμεν ἤδη πρὸς ὁποῖας καὶ ὁποῖας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς δυσχερείας ἠναγκάσθη νὰ παλίσῃ ὁ βασιλεὺς ἐκείνος· ἡ θρησκευτικὴ τοῦ ἔθνους διαίρεσις δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἡ μικροτέρα τῶν δυσχερειῶν αὐτῶν. Ἀπέβη δὲ τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα τοσοῦτον μᾶλλον δυσοικονόμητον, ὅσῳ, καθὰ προείπομεν, ὁ Θεόφιλος, ὡς καὶ οἱ δύο αὐτοῦ ἄμεσοι προκατόχοι, ἦτο μὲν εἰς κονομάχος, ἀλλὰ διὰ πολιτικούς λόγους, οὐχὶ ἐκ συνειδήσεως, ὅπως ὑπῆρξαν εἰκονομάχοι, ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐκατονταετηρίδι, ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος. Ἐντεῦθεν ἡ κυβερνήσις τῶν τριῶν τελευταίων αἰρετικῶν βασιλέων διετέλεσεν ἀσυγκρίτως μὲν τῷ λόγῳ ἐπιεικτετέρα τῆς κυβερνήσεως τῶν δύο πρώτων, ἀσυγκρίτως ὅμως τῷ λόγῳ καὶ δυσχερεστέρα. Τῶν οὗτω διωγμὸς τῆς εἰκονολατρίας, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαυροῦ καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου, ὑπῆρξε φοβερὸς καὶ ἀδιάλειπτος· ἀλλὰ ἡ βαθεῖα τῶν βασιλέων τούτων πεποιθήσις εἰς τὸ δόγμα αὐτῶν καὶ τὸ ἔργον, καὶ ἡ

ἀπαράτρεπτος πορεία πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ δὲν προέβητο, ἐκδίδον μέχρι τινὸς τὰ ἀπαίσια τῆς αὐστηρότητος αὐτῶν ἀποτελέσματα. Οἱ βασιλεῖς ἐκεῖνοι ἀπεφάσισαν νὰ ἀφαιρέσωσιν ἐκ μέσου τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων, καὶ, ἐπὶ τούτῳ, νὰ ἐξυντῶσιν μὲν ἀφ' ἐνὸς πάντα τὸν ἀνιστάμενον, νὰ ἀναθρέψωσι δὲ ἀφ' ἐτέρου τὰς νέας γενεὰς ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὸ νέον δόγμα. Τὸ ἔθνος, καθὼς συμβαίνει συνήθως εἰς τοιαύτας ἐρίδας, ἦτο διχρημένον εἰς τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων· ὀλίγοι μὲν τινες ἦσαν ἐκ πεποιθήσεως εἰκονομάχοι· πλείοτεροι τούτων βεβαίως ἦσαν οἱ βαθεῖαν ἔχοντες τὴν ἀφασίωσιν πρὸς τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων· ἀλλὰ πολὺ καὶ τούτων πλείοτεροι οἱ διστάζοντες καὶ μεταξὺ τῶν δύο ἄκρων ταλαντευόμενοι. Ἡ σταθερὰ τῶν βασιλέων θέλησις δύο τινὰ ἐπήγαγε σωτήρια ὡς πρὸς τὴν κυβερνήσιν αὐτῶν ἀποτελέσματα οὐ μόνον ἐνεθάρρυνε τοὺς ὁπαδοὺς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἅπαντας τοὺς ἀμφιβάλλοντας, τοὺς δειλοὺς, ὑπήγαγεν ὑφ' ἐαυτὴν καὶ ὑπεχρέωσε νὰ ταχθῶσιν ὀριστικῶς μετὰ τῆς κυβερνήσεως. Πρὸς τοῦτο, ὁ ζήλος τὸν ὁποῖον ὁσημέραι ἡ κυβερνήσις κατέβαλλε περὶ τὴν κατὰ τὸ νέον δόγμα ἀνατροπὴν τῶν πολλῶν, ἠδύνατο μὲν τὸ πλῆθος τῶν εἰλικρινῶν τῆς εἰκονομαχίας ὁπαδῶν, ἡλάττωνε δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰλικρινῶν τῆς λατρίας τῶν εἰκόνων ὑπερμάχων· ὥστε ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαυροῦ καὶ ἐπὶ Κωνσταντίνου, πλείστη μὲν ἐπεκράτησεν ἐν τῇ κυβερνήσει ἐνότις, πλείστα δὲ καὶ ἰσχυρότατα στοιχεῖα ὑπάρξεως παρεσκευάζοντο ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὲρ τοῦ νέου δόγματος. Ἐξεναντίας, ἐπὶ τῶν τριῶν τελευταίων εἰκονομάχων βασιλέων, ἐθυσιάσθη καὶ τὸ ἐνεστώδες καὶ τὸ μέλλον τοῦ δόγματος τούτου· διότι οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἐθεώρησαν μὲν ἀναγκαῖον νὰ στηριχθῶσιν εἰς τὰ ὑφιστάμενα τῆς εἰκονομαχίας στοιχεῖα, καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ οὐδὲν ἐπραξάν ὑπὲρ αὐτῶν μετὰ τοῦ ἀμειλίχου ἐκείνου ζήλου, ὅστις εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς τὴν εὐόδωσιν τῶν τοιοῦτων μεταβολῶν· διότι ὁ Μιχαὴλ ὁ Τρυαλὸς κατήντησεν ἀναφανδὸν νὰ κηρύξῃ, ὅτι μετὰ μηδετέρας τῶν δύο μερίδων τάσσεται· διότι ὁ Θεόφιλος ἐδέχθη ὡς σύντροφον καὶ ἀκόλουθον ἕνα τῶν θερμότερων εἰκονολατρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Μεθόδιον· διότι ἠνείχθη τὴν σύζυγον καὶ τὴν πενθερὰν ἐν γνώσει ὅλου τοῦ κόσμου λατρευούσας τὰς εἰκόνας· διότι καὶ αὐτὸς ὁ Θεόφιλος, διακρίνων μεταξὺ εἰκόνων καὶ εἰκόνων, ἰδίως εὐλαβεῖτο τὴν τοῦ Θεοῦ μητέρα· διότι ἐντεῦθεν φοβερά ταραχὴ ἐνέσκηψεν εἰς τὰ πνεύματα τῶν πολυαριθμῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες, μὴ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς σταθερὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ζητοῦσιν ἄγκυραν σωτηρίας ἀπὸ ἄλλων εὐσυνειδητοτέρων, ἰσχυροτέρων, δραστηριοτέρων· διότι ἐκ τούτου ἐνεθάρρυνθησαν οἱ εἰλικρινεῖς εἰκονολάτραι περὶ τὰς ἐνεργείας καὶ τὰ κηρύγματα αὐτῶν· διότι, ἐνὶ λόγῳ, πλείστη μὲν ἐπεκράτησεν ἐν τῇ κυβερνήσει ἡθικὴ ἀνυχρία, ἐλευθερον δὲ ἠνεώχθη στάδιον εἰς τοὺς ὀρθοδόξους, οἵτινες, ἰσχυρότατοι ἀποβάντες, διὰ τῶν ἀναμνήσεων, τῶν παραδόσεων, τῶν ἔξεων τοῦ ἔθνους καὶ διὰ τῆς ἀμφιρόπου ἀδρανείας τῆς κυβερνήσεως, εἰς ταύτην μὲν παρήγον ἀδιάλειπτους δυσχερείας, εἰς δὲ τοὺς πολλοὺς πρόδηλον ἀνεδεῖκνον τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἀρχαίου δόγματος.

Ἐπὶ τῶν πρώτων ἐπτὰ ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοφίλου οὐδεὶς ἐγένετο διωγμός. Ὁ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς εἰκονομαχίας, ἐπὶ Λέοντος, τῷ 816 ἔτει, χειροτονηθεὶς πατριάρχης Θεόδοτος Κασιτηρᾶς εἶχεν ἀποβιώσει τῷ 821· καὶ τότε, βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Μιχαὴλ Τρυαλοῦ, προήχθη εἰς τὸ ὑπάτον ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, ὁ γνωστὸς ἡμῖν Ἀντώνιος Συλαίου, ὅστις δὲν ἦτο εἰκονομάχος, εἰμὴ διότι, πρεσβυῶν τὸ δόγμα τοῦτο, ἠδύνατο νὰ ἀρξῇ· ἀπαξ δὲ ἐπιτυχῶν τοῦ σκοποῦ, ἀδιαφόρησεν ἐντελῶς περὶ τῆς παρούσης καὶ μελλούσης τοῦ δόγματος τούτου τύχης καὶ δὲν ἐπρόντισεν εἰμὴ περὶ τῶν ἰδίων ἡδονῶν. Ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ πατριάρχου τούτου τῷ 836 ἔτει, ἀνεβιβάσθη τελευταῖον εἰς τὴν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις καὶ διὰ τὴν στερὰν αὐτοῦ πεποιθήσιν, καὶ διὰ τὴν παιδείαν, καὶ διὰ τὴν ἐπιτηδειότητά του, ἦτο ὁ καταλληλότερος τοῦ νέου δόγματος λειτουργός. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς, ὅστις ἐν ἔτει μὲν 816 εἶχε παρὰ κωνισθῇ, διότι ὁ στρατὸς, ἐν τῇ πρώτῃ ὁρμῇ τοῦ θριάμβου του, ἀτόπως ὑπώπτευσεν αὐτὸν ὡς ἔχοντα συμπαιδείας πρὸς τοὺς εἰκονολάτραι· ἐν ἔτει δὲ 821 ἀπέφυγε, διότι ὁ καλῆτερον γινώσκων αὐτὸν Μιχαὴλ ἤθελε πατριάρχην ἀνθρώπον ἔχοντα τὰ ἀμείβομα αὐτοῦ δόγματα, καὶ, τούτου ἕνεκα, προσέτιμησε τὸν Ἀντώνιον Συλαίου, ἐπατριάρχην ἤδη, ὅχι διότι ὁ Θεόφιλος ἐζήτηε προεστῆμενον πνευματικὸν τοῦ θρησκειώματος, ἔχοντα ζῆλον θερμότερον τοῦ προκατόχου, ἀλλὰ διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποποιήσῃ τὸ ἀξίωμα εἰς τὸν διδάσκαλον, τὸν σύμβουλον, τὸν φίλον αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς ἐνόει, ὅτι ἡ ἀπραξία καὶ ἡ ψυχρότης τῆς κυβερνήσεως θέλει φρονεῖσαι τὸ νέον δόγμα καὶ ὅτι τοῦτο, ἂν δὲν στηριχθῇ, θέλει πέσει. Ὅθεν κατέπεισε τὸν Θεόφιλον νὰ ἐκδώσῃ, τῷ 836, δόγμα τὸ ὁποῖον διέτασσε νὰ θρασύσῃ, νὰ ἐξαλειψῇ, νὰ κἀσῶσι καὶ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ ἀφανίσωσι τὰς ἐπὶ τῆς προηγουμένης ἀνοχῆς ἀνορθωθείσας εἰς πολλὰς ἐκκλησιαστικὰς εἰκόνας, καὶ ἀπηγόρευεν, ἐπὶ ποινῆς βαρυτάτης, τὴν λατρείαν αὐτῶν εἴτε δημοσίᾳ, εἴτε ἰδίᾳ. Οἱ ὀρθόδοξοι χρονογράφοι διηγούνται πολλὰ ἀπαίσια περὶ τοῦ ἐντεῦθεν προκύψαντος διωγμοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀληθὴ ἂν ὑποτεθῶσιν ὅλα ὅσα διηγούνται, οἱ ὑπὸ τῶν αὐτῶν χρονογράφων ἱστορούμενοι δισταγμοὶ τοῦ Θεοφίλου, ἡ βρυδεῖα τοῦ διωγμοῦ ἑναρξίς, αὐτὰ τὰ ἐπιφανέστερα τούτου γεγονότα μαρτυροῦσιν, ὅτι, ἂν καὶ ἡ θρησκευτικὴ διένεξις προσέθηκεν, ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου, θύματα τινὰ εἰς τὰς πολυαριθμοὺς ἐκατόμβας τῆς προηγουμένης ἐκατονταετηρίδος, συστηματικὸν ὅμως ἄγωνα ὑπὲρ τῆς εἰκονομαχίας ὁ Θεόφιλος δὲν ἐπεχείρησεν.

Θεόδωρος καὶ Θεοφάνης ἦσαν δύο ἀδελφοὶ μοναχοὶ, Σύροι τὸ γένος, ἐλθόντες δὲ ἐπίτηδες ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἵνα στηρίζωσι τὸ δόγμα τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ βασιλεὺς, μαθὼν τὴν ἀντιπολίτευσιν αὐτῶν, δὲν διέταξε ἀμέσως νὰ τιμωρηθῶσιν, ἀλλ' ἐκάλεσεν αὐτοὺς ἐνώπιόν του, ἵνα συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτῶν δημοσίᾳ περὶ πίστεως. Οἱ δύο ἀδελφοί, ὑπὸ τοῦ ζήλου αὐτῶν ἐνθαρρυνόμενοι καὶ ἀκούοντες τὸν Θεόφιλον ἀνευλαβῶς

περὶ εἰκόνων διμυλοῦντα, ἐτόλμησαν νὰ τὸν ὑβρίζωσιν· ἐμπρηχθεὶς τὸ στόμα, εἰπόντες, «τὸ κατὰ τοῦ Θεοῦ λαλοῦν ἄνομα». Ὁ βασιλεὺς ἠνέχθη καὶ τοῦτο, πρὸς καλέσας αὐτοὺς νὰ φέρωσι τὰς μαρτυρίας τῶν προφητῶν ἐπὶ τῶν ὁποῖων ἐστήριζον τὸ δόγμα τῶν· ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ προσήγαγον ῥησίν τινα ἐκ τῆς τοῦ Ἠσαίου προφητείας, ἥτις δὲν εὐρίσκετο εἰς τὴν τοῦ Θεοφίλου ἱερὰν γραφὴν, καὶ ἀπεκάλεσαν τὴν βίβλον αὐτοῦ νόθον, τότε μόνον ὁ Θεόφιλος, ἀποβαλὼν τὴν μακροθυμίαν, ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς ποινὴν, ἥτις σήμερον ἦθελε βεβαίως θεωρηθῇ δαιοντάτη, ἀλλὰ τότε δὲν ἦτο ἐκ τῶν βαρυτέρων, παραβαλλομένη πρὸς τὰς τιμωρίας, αἵτινες ἐπεβάλλοντο, ὡς εἶδομεν, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολιτικῶς κακοεργήσαντας ὑπαλλήλους· διότι, ἀφοῦ ἐτύθησαν ἀνὰ διακοσίῳ βάζδων ἑκάστος, ἐνεκεντήθη ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν δωδεκάστιχον ἱερδικὸν ἐπιγράμμα, δικλαμβάνον τὴν αἰτίαν τῆς καταδίκης, συντεθὲν δὲ, ὡς βεβαιούται, ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου αὐτοῦ, καὶ ἔπειτα ἐξωρίσθησαν εἰς Ἀπάμειαν τῆς Βιθυνίας. Ἐνταῦθα ὁ μὲν Θεόδωρος ἀπέθανεν, ὁ δὲ Θεοφάνης, ἐπιζήσας, ἐχειροτονήθη μετὰ τὴν ἀνασύλωσιν τῶν εἰκόνων, μητροπολίτης Νικαίας, εἰς ὃ ὄχι ὀλίγον συνετέλεσεν ἡ μαρτυρία τῆς καρτερίας τὴν ὁποίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἔφερεν.

Παραδοξότερα ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ Μεθόδιου. Ὁ Μεθόδιος ἐγεννήθη εἰς Συρακούσας ἐκ γονέων ἐπιφανῶν καὶ εἶχεν ἔλθει, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ προαχθῇ εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλὰ μοναχὸς τις τὸν κατέπεισε νὰ μεταβάλῃ σκοπὸν, νὰ διανεμῇ τὰ ὑπάρχοντα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ ἀπασθῇ τὸν μοναχικὸν βίον. Διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ βασιλέως ἐκείνου γενομένην ἀνανέωσιν τῆς εἰκονομαχίας καὶ τὸν ἐπελθόντα τότε πρῶτον διωγμὸν, ὁ Μεθόδιος κατέφυγεν εἰς Ρώμην· μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ μοναστήριόν του, φέρων δογματικὴν ὑπὲρ τῶν εἰκόνων ἐπιστολὴν τοῦ πάπα, καὶ, ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τῆς γνωστῆς τοῦ Μιχαὴλ θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ἤρχισε νὰ ἐνεργῇ δραστηριῶς ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ Μιχαὴλ ὑπῆρξε μέτριος περὶ τὴν καταδίωξιν τῶν εἰκονολατρῶν· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ ὑπήκοον, ἀναφανδὸν ἀντιπράττοντα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιερέως τῆς δύσεως· ὅθεν, θεωρήσας αὐτὸν ὡς στασιαστὴν, διέταξε νὰ μαστιγωθῇ καὶ νὰ πεμθῇ εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου, ὅπου κατεκλείσθη εἰς τάφον στενωπὸν μετὰ δύο ληστῶν καὶ ὑπέστη ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη ἀγώνιαν φοβεράν, διότι τοῦ ἐνὸς τῶν ληστῶν ἀποβιώσαντος ἐν τῷ μεταξύ, κατελείρηται αὐτῷ ὁ νεκρός. Τελευταῖον ὁ Θεόφιλος, βασιλεύσας καὶ πληροφορηθεὶς τὰ κατὰ τὸν Μεθόδιον, ἀπήλλαξεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς δαινῆς ἐκείνης φυλακῆς καὶ ἐτίμησε μάλιστα αὐτὸν διὰ τὴν πολυμάθειάν του. Ἀλλ' ὁ Μεθόδιος ἤρχισε πάλιν νὰ δογματίζῃ καὶ νὰ κατηχῇ πολλοὺς ἐκ τῶν αὐλικῶν, ὥστε ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν καὶ νὰ φυλάκισῃ. Μετ' οὐ πολὺ θῶρος οὐ μόνον δεύτερον ἀπήλλαξε πάσης ποινῆς τὸν Μεθόδιον, τοῦ ὁποῖου ἐσέβετο καὶ ἡγάπα τὴν σοφίαν· ἀλλὰ τὸν ἐκάλεσε παρ' ἑαυτοῦ, ἐὺχαρίστως συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ

θησκευτικού ζήτηματος και ἐν αὐταῖς ταῖς ἐκστρα-
τείαις ὑπ' αὐτοῦ συνοδευόμενος. Ταῦτα δὲ πάντα πα-
ρέλουν τὴν ἐνέργειαν τῶν εἰκονομάχων καὶ ἐνεθάρ-
ρουν τοὺς εἰκονολάτραις, οἵτινες, γινόμενοι ὁσημέραι
τολμηρότεροι καὶ πολυχρημότεροι, ἤρχισαν νὰ ὑψώσι
κεφαλὴν καὶ εἰς τὸν στρατὸν, καὶ εἰς τὴν αὐλὴν, νὰ
κηρύττωσιν ἀσυστόλως ὅτι τὰ πολεμικὰ ἀτυχήματα
ἦσαν οὐδὲν ἄλλο ἢ θεῖα κατὰ τοῦ εἰκονομάχου βασι-
λέως δίκη, καὶ νὰ αὐξάνωσιν οὕτω, διὰ τῶν θρησκευ-
τικῶν ἐνδοιασμῶν, τὰς πραγματικὰς τῆς δεινότητος ἐ-
κείνης πολιτικῆς θέσεως συμφορὰς.

Ὁμοφροσύνη δὲν ἐπεκράτει οὐδὲ ἐντὸς τῆς βασι-
λικῆς οἰκγενείας. Ἡ πενθερὰ τοῦ Θεοφίλου, ἡ μήτηρ
τῆς Θεοδώρας Θεοκτίστη, οὕσα θερμῶς ἀφωσιωμένη
εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπῆλθεν ἀπὸ τῶν βασιλείων, ὅ-
που οὐδεμίαν εἰκὼν ἠδύνατο νὰ ἀναρτηθῇ, καὶ ἔζη εἰς
γυναικεῖον μοναστήριον, τὸ ὁποῖον παρ' αὐτῆς ἰδρυ-
θὲν ἐκαλεῖτο οἶκος τῶν Γαστριῶν· προσκαλοῦσα δ'
αὐτόθι τὰς πέντε θυγατέρας τοῦ βασιλέως, τὴν Θε-
κλάν, Ἄνναν, Ἀναστασίαν, Μαρίαν καὶ Πουλχερίαν,
δὲν ἔπαυε προτρέπουσα καὶ νουθετοῦσα αὐτὰς εἰς τὴν
προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ὁ Θεόφιλος τὴν πα-
ρεκλίεσε πολλάκις νὰ ἀπέχη τῆς τοιαύτης κατηγή-
σεως, ἀκούμενη εἰς τὸ ὅτι αὐτὴ ἠδύνατο ἐλευθέ-
ρως νὰ τελῇ τὰ τοῦ δόγματός αὐτῆς· καὶ ἡ Θεοκτί-
στη ἐβεβαίωσεν ὅτι δὲν θέλει ἐπεμβῇ εἰς τὴν συνεί-
δησιν τῶν ἐγγόνων τῆς, παρήγγειλε δὲ αὐτὰς, ὁ-
σάκις ἐρωτηθῶσιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, νὰ μὴ εἴπωσι ποτὲ
τί εἶδον καὶ ἤκουσαν παρ' αὐτῆς. Καὶ αἱ μὲν τέσσα-
ρες πρεσβύτεραι ἐτήρησαν τὴν παραγγελίαν· ἀλλ' ἡ
νεώτερά τῶν ἄλλων Πουλχερία, μὴ ἐννοοῦσα ἔτι τὸ
σπουδαῖον τοῦ πράγματος, διηγῆθη ποτὲ εἰς τὸν πα-
τέρα, μετὰ ἐνθουσιασμοῦ πολλοῦ, τὰς περιποιή-
σεις τὰς ὁποίας ἐλάβανον εἰς τὸ μοναστήριον,
καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὁπαρῶν τὰς ὁποίας περιεί-
χεν ὁ κηπὸς τοῦ, πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι ἡ μάμμη τῶν
εἶχεν εἰς τὸ κιβώτιόν της πολλὰ *νινία* καὶ ὅτι, ἀφοῦ
ἔδιδεν αὐτὰ εἰς τὰς ἐγγόνας τῆς νὰ τὰ ἀσπασθῶσι,
τὰ ἐπέθετεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου
αὐτῶν. Ὁ Θεόφιλος τότε ἀπηγόρευσε πᾶσαν σχέσιν
μεταξὺ τῆς μάμμης καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ, ἡ δὲ
Θεοκτίστη ἤρχισεν ἤδη ἀναφανδὸν ἐλέγχουσα αὐτὸν
καὶ σκώπτουσα διὰ τὰ αἰρετικά φρονήματά του, καὶ
τοὺς διωγμοὺς τῶν ὁμολογητῶν τῆς πίστεως, καὶ
δηλοῦσα τὴν ἐνεκα τούτων κοινὴν δυσἀρέσκειαν.

Ἀλλὰ τὸ δεινότερον ἦτο ὅτι αὐτὴ ἡ βασιλὶς ἐδι-
χονοεῖ πρὸς τὸν Θεόφιλον περὶ τὸ θρησκευτικὸν δόγ-
μα καὶ προσκύνει λάθρα τὰς εἰκόνας. Τὸ πρᾶγμα
δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἄγνωστον εἰς
τὸν Βασίλεα. Εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐλὴν ὑπῆρχε τότε
γελωτοποιὸς τις, ἔξ ἐκείνων τοὺς ὁποίους οἱ βασιλεῖς
τῆς Ἀνατολῆς ἀνέκαθεν συνεθίζον νὰ ἔχωσι παρ' ἐ-
αυτοῖς, παρέλαβον δὲ ἐπὶ πολλὸν χρόνον, κατὰ τὸν
μέσον αἰῶνα, καὶ οἱ τῆς δύσεως βασιλεῖς, ἐπιτρέπον-
τες αὐτοῖς, χάριν διασκεδάσεως, νὰ πράττωσι καὶ νὰ
λέγωσιν ὅσα οὐδ' οἱ ἰσχυρότατοι τῶν ὑπουργῶν ἐ-
τόλμων. Ὁ γελωτοποιὸς αὐτὸς, καλούμενος Δένδε-
ρος, « ἀνδράκιον παρκακομένον, » ὡς λέγουσιν οἱ

χρονογράφοι, « καὶ τῷ Ὀμηρικῷ Θεοσίτῃ διεννηχοῦς
κατ' οὐδὲν », εἰςπειθήσας ποτὲ εἰς τὸν κοιτωνίσκον
τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας, κατέλαβεν αὐτὴν ἀσπα-
ζομένην θεῖα· εἰκόνας καὶ μετὰ σπουδῆς προσάγου-
σαν αὐτὰς εἰς τὰ ἑαυτῆς ὄμματα. Ὁ Δένδερης
τότε, μὲ τὸ σύνθημα αὐτοῦ θάρρος, πλησιάζας
ῥώτης τί εἶναι ἄρα γε αὐτὰ· ἡ δὲ, « τὰ καλὰ
μου » ἀπεκρίθη « *νινία* καὶ ἀγαπῶ ταῦτα πολλὰ. »
Ὁ βασιλεὺς συνέπεσε νὰ κάθηται τὴν στιγμὴν ἐκεῖ-
νην εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ, προσελθόντα μετ' ὀλίγον
τὸν Δένδερην, ῥώτησε, πῶθεν ἔρχεται· ὁ δὲ εἶπεν
ὅτι ἦτο εἰς τὴν *μάραν*, ἐννοῶν τὴν Θεοδώραν, καὶ
ὅτι εἶδεν αὐτὴν ἐκβάλλουσαν τοῦ προσκεφαλαίου κα-
λὰ *νινία*. Ὁ Θεόφιλος ἤξευρε τί σημαίνουν τὰ
νινία αὐτὰ· ἀναστὰς δὲ τῆς τραπέζης, ἐπορεύθη πρὸς
τὴν βασιλίδαν καὶ ἠλεγξεν αὐτήν, διότι παραβαίνει
τὸ καθεστὼς δόγμα, γινόμενη ἀφορμὴ σκανδάλων
καὶ παρεξηγήσεων. Ἡ Θεοδώρα, ἥτις ἠγάπα τὸν
Θεόφιλον καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν λυπῇ, ἔκρυψε τὸ
πράγμα ἀπὸ αὐτὸν, καὶ, « οὐ τοῦτό ἐστιν » εἶπεν ἁ-
μέσως, ὡς βασιλεῦ, οὐ τοῦτο, ὡς ὑπέληφας σύ· τὸ
δὲ κάτοπτρόν μου ἤμην ἀτενίζουσα μετὰ τῶν θε-
ραπεινίδων, καὶ τὰς ἐκείσε τικτομένας ἰδὼν ὁ Δένδε-
ρις μορφῆς, ἐλθὼν ἀπήγγειλεν ἀφρόνως τῷ βασιλεῖ
καὶ δεσπότῃ. » Ἐπειτα δὲ ἐσωφρόνισε τὸν γελω-
τοποιὸν καὶ τοσοῦτον ἐπιτηδεύει τὸν ἐδίδάξε νὰ μὴ
λέγῃ πλέον τι εἰς τινα περὶ τῶν καλῶν νινίων, ὥστε,
ἐρωτήσαντος ποτὲ αὐτὸν τοῦ Θεοφίλου παρὰ πότον,
« εἰ πάλιν ἄρα τὰ καλὰ νινία ἢ μάνα ἀσπάζεται, »
ὁ Δένδερης, ἐνθυμούμενος τὴν παιδείαν τὴν ὁποίαν ἔ-
λαβεν καὶ ἐπιθεὶς μὲν τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῖς χεῖλεσι,
τῇ δὲ ἀριστερᾷ τῶν ὀπισθεν μερῶν ἐπιλαβόμενος,
« σίγα, » ἀπεκρίθη « σίγα περὶ τῶν νινίων, ὡς βα-
σιλεῦ. »

Ἐνόσω τὰ πράγματα τῆς κυβερνήσεως· εὐωδοῦν-
το ὁπωσοῦν, τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς θρησκευτι-
κῆς ταύτης διχονοίας καὶ τοῦ ἀμφιρόπου πολιτεύ-
ματος τοῦ Θεοφίλου, δὲν καθίσταντο ἐμφανῆ· ἀλλ'
ἅμα ἡ τύχη ἀνεδείχθη δυσμενὴς πρὸς τὸν βασιλέα,
ἅμα οὗτος ἠττήθη καὶ ἐταπεινώθη ὑπὸ τῶν Ἀρά-
βων, ἅμα περιέστη εἰς ἀμηχανίαν, ἡ θρησκευτικὴ
διένεξις ἠύξησε τὴν ἀμηχανίαν, παριστῶσα αὐτὴν ὡς
ἀποτέλεσμα τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων καθαιρέσεως καὶ
καταδιώξεως· ὁ στρατὸς καὶ ἡ αὐλὴ ἐπὶ μᾶλλον καὶ
μᾶλλον διρρήθησαν· οἱ ἄνθρωποι ὅσοι εἶχον εἰς ἐτι τὴν
γενναϊότητα νὰ διακρίνωσι τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῶν
συμφορῶν, τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν παραλυσίαν, ἦσαν
ὀλίγοι· οἱ πλείονες, καταπεπληγμένοι ὑπὸ τοῦ ἀτυ-
χήματος, ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους τῶν ὀρθοδόξων
καὶ ἐθεώρησαν τὸν Θεόφιλον καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ,
ὡς πρωταίτιους ὧν τῶν κακῶν· ὁ Θεόφιλος δὲν
εὗρισκε παραμυθίαν οὐδὲ παρὰ τῇ συζύγῳ, οὐδὲ παρὰ
ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ. Ἐντὸς τῶν ἐνδοτάτων κοι-
τῶνων τῶν βασιλείων ἦκουε, μετ' εὐλαβείας μὲν καὶ
θλίψεως λεγόμενον ἡ μᾶλλον ψιθυρίζομενον, ἦκουε ὁ-
μως, ὅτι τὸ θρησκευμα, τὸ ὁποῖον παρὰ τοῦ πατρὸς πα-
ρέλαβε, τὸ θρησκευμα, τοῦ ὁποίου ἐπικρατοῦντος ἐδασί-
λευσαν τοῦ Βυζαντίου τοσοῦτοι μεγάλοι ἄνδρες, τὸ θρη-

σκευμα, τὸ ὁποῖον ἐπρέσβευον οἱ ἱκανότεροι, οἱ χρη-
στότεροι τῶν συμβούλων του, ἦτο ἡ αἰτία τῶν συμ-
φορῶν αὐτοῦ. Ὀλιγοβρώτερά θέσις δὲν ἦτο βεβαίως
δυνατὸν νὰ δοθῇ.

Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν κατεβλήθη διὰ
μίας. Μετὰ τὴν πρώτην τῆς ἀθυμίας αὐτοῦ ὑπερ-
βολὴν, καὶ τοὶ ἐξακολουθῶν κατατρυχόμενος ὑπὸ νό-
σου ὀδυνηρᾶς, ἐζήτησε συμμάχους κατὰ τοῦ ἀδυσω-
πήτου αὐτοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐπεμψεν ἐπὶ τούτῳ τὸν
πατρικίον Θεοδόσιον καὶ τὸν σπαθάριον Θεοφάνιον
πρὸς τὸν ἄρχοντα τότε τῆς δύσεως ἀσθενῆ υἱὸν τοῦ
Καρόλου τοῦ μεγάλου Λουδοβίκου τὸν Εὐσεβῆ, τὸν
Ῥήγα Φραγγίαν, καθὼς τὸν λέγουσι οἱ Βυζαντινοὶ
χρονογράφοι. Ἐζήτηε δὲ παρὰ Λουδοβίκου οὐ μόνον
τὴν εἰς αὐτὸν ἀποστολὴν ἐπικουρικῶν στρατοῦ, ἀλλὰ
τὸν παρεκάλεε καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν ἐν Ἀφρικῇ
κτημάτων τοῦ Καλίου, διὰ νὰ δώσῃ οὕτω, δι' ἀν-
τιπερασμοῦ ἰσχυροῦ, ἔτι συντονωτέραν συνδρο-
μὴν εἰς τὴν ἐκστρατείαν, τὴν ὁποίαν ὁ πνέων τὰ
λοισθία, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀκόμη τοῖς λοισθίοις
ἐκδίκησιν πνέων Θεόφιλος ἤλπικεν ἔτι νὰ ἐπιχειρήσῃ
ἐν Ἀσίᾳ. Οἱ πρέσβεις τοῦ ἔτυχον εὐμενοῦς παρὰ τῇ
Φραγγικῇ αὐλῇ δεξιῶσεως, παρουσιασθέντες εἰς τὸν
Λουδοβίκον τὴν 15 Μαΐου 839, ἐν τοῖς Ἱγγελοιμοῖς
αὐτοῦ βασιλείοις, πλησίον τοῦ Μογοντιάκου καὶ
φαίνεται, ὅτι ὁ Λουδοβίκος ἐδείχθη διατεθειμένος νὰ
δώσῃ τὴν ζητηθεῖσαν ἐπικουρίαν· ἀλλ' ὁ κατὰ τὸ
ἀκόλουθον ἔτος ἐπελθὼν θάνατος αὐτοῦ ἐματαίωσε
τὸ ἐπιχείρημα. Ἐπειτα ὁ Θεόφιλος ἀνενέωσε τὰς δια-
πραγματεύσεις πρὸς τὸν υἱὸν καὶ διάδοχόν του, τὸν
αὐτοκράτορα Λοθάριον, προτείνας νὰ σύζευξῃ μίαν
τῶν θυγατέρων του μετὰ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου,
υἱοῦ τοῦ Λοθαρίου. Καὶ αὐταὶ ὅμως αἱ διαπραγμα-
τεύσεις διεκόπησαν διὰ τὸν ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ
Θεοφίλου.

Ἐνῷ δὲ ἡγωνίζετο τοιοῦτοτρόπως νὰ παρασκευά-
σῃ μεγάλην τινὰ ἐν Ἀσίᾳ στρατείαν, ἐπραττεν ἐν
τῷ μεταξὺ ὅτι ἦτο δυνατόν ὑπὲρ τῆς ἀμύνης τῆς
Χώρας καὶ ὑπεχρέωσε μάλιστα ἐπὶ τέλους τὸν Καλί-
φην εἰς ἀνακωχὴν ὀπλων καὶ ἀνταλλαγῇ τινῶν
αἰχμαλώτων· διότι δύο τοῦ κυριάρχου τῶν Ἀράβων
στρατηγοί, ὁ Ἀβὺ Σαῖδ καὶ ὁ Βασίρ, ἐνέβαλον, τῷ
840, μετὰ τῶν κατοίκων τῆς ἐν Κιλικίᾳ πόλεως
Μοψουσττίας, εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐπαρχίαν Καππα-
δοκίαν, ὁ δὲ Βασίρ ἐπανάρχετο ἀπὸ αὐτὴν νικηφόρος,
ὅτε ὁ Πέρσης Νεζάρ, ὁ μικρὸν πρὸ τῆς ἐκστρατείας
τοῦ Ἀμορίου καταφυγὼν εἰς τὸν Θεόφιλον, ὡς ἐλά-
βομεν ἀφορμὴν νὰ ἀναφέρωμεν, ἐπελθὼν μετὰ τῶν
Κούρδων αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀραβὸς στρατηγοῦ, τὸν κα-
τετρόπωσεν, ἀνέλαβεν ἅπαντας τοὺς αἰχμαλώτους
αὐτοῦ καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν Βασίρ συνέλαβεν αἰχμά-
λῳ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μετ' ὀλίγον ὁ Ἀβὺ Σαῖδ,
ἐπιπεσὼν κατὰ τῶν Κούρδων, ἐφόνευσε τὸν ἡγεμόνα
αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος ὁ μὲν Βυζαν-
τινὸς στόλος ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τῆς Συρίας,
κατὰ ξηρὰν δὲ τὰ εὐάριθμα Βυζαντινὰ τάγματα
συνέλαβον τὸν αὐτὸς ἐμβαλόντα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν
Ἀβὺ Σαῖδ καὶ ἐπόρθησαν τὴν Μελιτηνὴν καὶ ἄλλας

αραβικὰς χώρας, ὥστε ὁ Μοτασέμ συνωμολόγησε τό-
τε τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀνακωχὴν καὶ αἰχμαλώ-
των ἀνταλλαγῇ.

Ἀλλ' ἡ μικρὰ αὕτη παραμυθία δὲν ἦτο πλέον ἱκα-
νὴ νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ καιρῶς τραθέντος
ἐκείνου σώματος· ἡ γαστρικὴ νόσος τὴν ὁποίαν πρὸ
διετίας εἶχε πλῆει ἀπέβαινε καθ' ἐκάστην δεινότερα,
ὑπὸ τῆς ἠθικῆς ἀγωνίας· ἡ ταπεινώσις τὴν ὁποίαν τὸ
κράτος ὑπέστη ἀπὸ τῶν Ἀράβων καὶ ἡ ὀδυνηρὰ τύχη
τῶν γενναϊοτέρων τοῦ στρατοῦ αξιωματικῶν δὲν ἦτο ὁ
μόνος σκώληξ ὅστις κατέτρωγε τὴν μαρμαίρειαν ταύ-
την ψυχῇ. Ὁ Θεόφιλος ἠσθάνετο προσεγγίζοντα
τὸν θάνατον καὶ ἐβόλεπε μέλλουσαν νὰ περιέλθῃ εἰς
υἱὸν τριετὴ τὴν βασιλείαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν αἱ στι-
βαραὶ αὐτοῦ χεῖρες μόλις ἠδυνήθησαν νὰ διασώσω-
σιν. Ἐβόλεπε τὸν υἱὸν τοῦτον κινδυνεύοντα ἀπὸ μυ-
ρίων ἐπιβουλῶν καὶ ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμ-
πιστευθῇ τὸ νήπιον τοῦτο εἰς χεῖρας ἀσφαλεστέρας
τῶν μητρικῶν· παρεκτὸς τούτου, καὶ ἡ στοργὴ τὴν
ὁποίαν οὐδέποτε ἔπαυσε τοῦ νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν Θεο-
δώραν τὸν ἐμπόδιζεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ αὐ-
τὴν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ μέλλοντος ἀνηλίκου βασι-
λέως· καὶ ὅμως ἐνόει, ὅτι ἡ πρὸ καιροῦ εἰς τὴν ὀρθοδο-
ξίαν ἀφωσιωμένη Θεοδώρα θελεῖ ἀμέσως προκαλέσει
τὸν θρίαμβον αὐτῆς. Λόγῳ συνειδήσεως, τοῦτο δὲν
ἐθλίβε παλὺ τὸν Θεόφιλον, ἀλλὰ τὸ δεινὸν ἦτο, ὅτι
μετὰ τῆς ἀνορθώσεως τῶν εἰκόνων ἐμελλον ἀπαραιτή-
τως νὰ πέσωσιν ἅπαντες οἱ μεγάλοι εἰκονομάχοι, οἵ-
τινες, ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ, ἐν τοῖς πολιτικοῖς
καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν, ὑπῆρξαν τὰ
ἀσφαλέστερα καὶ ἐπιτηδεύοντα τοῦ θρόνου αὐτοῦ.
ἑρείσματα. Ὑπὸ τῶν μεριμνῶν τούτων βασανιζόμενος,
ἐκάλεισεν, ὀλίγας πρὸ τοῦ θανάτου ἡμέρας, παρ' ἑαυ-
τῷ, εἰς Μαγναύραν, τὴν σύγκλητον καὶ ἅπαντας τοὺς
ἐν τέλει, καὶ μετὰ κόπου ἀπὸ τῆς κλίνης ἀρθεῖς, συλ-
λέξας δὲ ἀπάσας τῆς ἐκλειπούσης αὐτοῦ φωνῆς τὰς
δυνάμεις, ἐλάλησε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους περὶ
τοῦ υἱοῦ, περὶ τῆς συζύγου, περὶ τοῦ κοινοῦ συμπερό-
ντος. Ἀκαριαῖον δὲ μόνον ῥίψας βλέμμα, ἐν τῷ συντόμῳ
τούτῳ καὶ κατανυκτικῷ λόγῳ, πρὸς τὴν νεότητά αὐ-
τοῦ, εἰς τῆς ὁποίας τὴν πρώτην εὐτυχίαν τοσαῦται
ἐπηκολούθησαν καταγίγδες καὶ ταλαιπωρίαι, ἐπέστη-
σεν ἰδίως τὸν νοῦν πρὸς τὴν μέλλουσαν χηρείαν καὶ
ὀρφανίαν τῶν φιλάτων αὐτοῦ ὄντων, καὶ, διὰ τῆς
γλώσσης ἐκείνης τὴν ὁποίαν, ὡς εἶπε, μετ' ὀλίγον
δὲν θέλουσι πλέον ἀκούσει, ἐσύστησε τὴν τύχην τῆς
Θεοδώρας καὶ τοῦ Μιχαήλ, τὴν τύχην τοῦ κράτους,
εἰς τὴν πίστιν καὶ εἰς τὴν ἀφοσίωσιν τῶν περὶ αὐ-
τὸν συνηγμένων ἀνδρῶν. Τὴν βασιλείαν σιωπῇ ἐν τῷ
μέσῳ τῆς ὁποίας ἐλάλησεν ὁ Θεόφιλος, καὶ τὴν ὁ-
ποίαν βαθυτέραν ἔτι καθίστα ἡ ἀσθένεια φωνῆς ἡ-
τις ἄλλοτε ποτε κατίσχυε τῆς κλαγγῆς τῶν ὀπλων
ἀγώνων μυριάδων, δὲν διέκοψεν ἐπὶ τέλους εἰμὴ τὰ
δάκρυα καὶ οἱ στεναγμοὶ τῶν ἀκρωμένων τοσαύτη
ρίμη εἰς τοσαύτην ἀτονίαν περιελθούσα, τοσαύτη
δραστηριότης εἰς τοσαύτην ἀθυμίαν, τοσαύτη εὐτυχία
εἰς τοσαύτην συμφορὴν, ἦσαν τρόντι ἐπιτήδεα νὰ
κινήσωσι τὸν ἑλπον καὶ τὸν οἰκτιρισμόν. Ἀλλ' ὁ Θεό-

φιλος ἤξευρεν, ὅτι ὁ ἔλεος παρέρχεται, τὰ δὲ πάθη, καὶ τὰ συμπερόντα, καὶ αἱ ἀντιζηλῖαι παραμένουσιν. ὅθεν ὀχυρὸν ἀσφαλέστερον τὴν ἀντιβασίλειον τῆς συζύγου αὐτοῦ, διώρισε ἰδίως φροντιστάς καὶ ἐπιτρόπους αὐτῆς τὸν γενναῖον Μανουὴλ καὶ τὸν γνωστὸν ἡδὴ ἡμῖν δραστήριον λογοθέτην τοῦ δρόμου Θεόκτιστον, τοὺς δύο πιστοτέρους καὶ ἱκανοτέρους ἀδελφούς τῆς κυβερνήσεώς του, εἰς οὓς προσέθηκε καὶ τὸν ἀδελφὸν τῆς βασιλίδος Βάρδα, ἀνθρώπον πανούργον, ἀλλὰ μὴ στερούμενον διοικητικῶν τινῶν προτερημάτων.

Καὶ ταῦτα δὲ διαπράξας πάλιν δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ. Μικρὰ νόσος καὶ ἡθικὴ ἀγωνία εἶχον ἐρεθίσει εἰς ὑπερβολὴν τὸν καὶ φύσει ὀξὺν αὐτοῦ χαρακτῆρα· πᾶσαι αἱ δυσχερεῖς τῆς δωδεκαετοῦς αὐτοῦ κυβερνήσεως, πᾶσαι αἱ ἐπιβουλὴ καὶ ὁποῖας ἡναγκάστη νὰ πολεμήσῃ, πᾶσαι αἱ συκοφαντίαι ὅσαι ἐτάραξαν τὴν ζωὴν του, περιεστοιχίσαν ἡδὴ, ὡς ἐν καταχθονίῳ τινὶ πανηγύρει συνελθούσαι, τὴν νεκρικὴν αὐτοῦ κλίνην, καὶ, ὡς φάσματα δαιμόνια, ἐφαίνοντο ἀπειλοῦσαι τὴν τύχην τοῦ υἱοῦ του. Μία μάλιστα σκιὰ ἐφαίνετο βαρύτερον τῶν ἄλλων μαστίχουσα τὴν ἀναιρὰν ταύτην ἀγωνίαν. Ὁ δυστυχὴς νέος, ὁ συνανατραφεὶς μετὰ τοῦ Θεοφίλου, ὁ συζευχθεὶς τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἑλένην, ὁ συμμετασχὼν ἀπάντων αὐτοῦ τῶν ἀγώνων, ὁ τοσάκις συκοφαντηθεὶς καὶ ἀείποτε διὰ νέων ὑπηρεσιῶν καθυπερτέρων τῶν προηγούμενων ἐξαγοράσας πᾶσαν συκοφαντίαν, παρέστη ἡδὴ εἰς τὸν τεταραγμένον τοῦ Θεοφίλου νοῦν ὡς ὁ ἐπικινδυνότερος τοῦ Μιχαὴλ ἐχθρός. Ὁ Θεόφοβος ἐσχάτως, θεωρῶν τὸν βασιλεῖα νοσοῦντα καὶ ὑποπεσῶν, ὅτι, οὕτως ἔχων, ἠδύνατο νὰ δώσῃ εὐχερέστερον ὧσα ἀκροάσεως εἰς τὰς κατηγορίας τῶν ἀδυσωπῆτων αὐτοῦ ἐχθρῶν, ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ μακρυνθῇ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπεχώρησεν μετὰ τῆς συζύγου, τῶν τέκνων καὶ τινῶν φίλων εἰς Ἀμαστριν τῆς Παφλαγωνίας. Τοῦτο ἠῤῥησεν ἔτι μᾶλλον τὰς ὑπονοίας τοῦ βασιλέως, ὅστις διέταξεν αὐτὸν ἀμέσως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Θεόφοβος ὑπήκουσεν· ἀλλὰ ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου στιγμὴ ἀποφράδες, καθ' ἃς τὰ πάντα γίνονται ἀφορμαὶ ὑπονοίας· αὕτη ἡ προθυμία μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπανῆλθεν ὁ Θεόφοβος, ἐν τῇ παραμονῇ τῆς κρίσεως ὥρας εἰς τὴν μετὰ τοσαύτης ἀγωνίας ἀπέβλεπεν ὁ Θεόφιλος, παρώξυνεν αὐτὸν ὑπὲρ ποτε σφοδρότερον· ὅθεν διέταξε νὰ φυλακισθῇ, καὶ, τὴν νύκτα τῆς 19 ἰανουαρίου τοῦ 842, ἐν τῇ παρακώπῃ τοῦ φρενηνιῶντος αὐτοῦ πυρετοῦ, ἐκράγασεν νὰ σφάξωσι τὸ ἀθῶον θῦμα καὶ νὰ τὸν φέρωσι τὴν κεφαλὴν του. Ἡ ὄρα σὺν τοῦ εἶχεν ἀμαυρωθῇ· ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι ἐπέθηκε τὰς τρεμοῦσας αὐτοῦ χεῖρας ἐπὶ τῆς νεκρᾶς ἐκείνης κεφαλῆς καὶ, στεναζέας βαθεῶς, αὖν γε, αὖν εἶπεν, «οὐδὲ σὺ Θεόφοβος, οὐδ' ἐγὼ Θεόφιλος.» Ὡς βεβαίως, δὲν ἦτο πλέον ὁ Θεόφιλος, ἀλλὰ σκιὰ τις ἀπαισία αὐτοῦ πρὸς τὴν πεπρωμένην καταστροφὴν διαμαχομένη. Αἱ κραυγαί, αἱ παρακροαί, οἱ σπασμοί, οἱ στεναγμοὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ ἡκούσθησαν ἔτι ἐπὶ τινὰς ὥρας, ἐντὸς τῶν κατακτεπληγμένων τούτων τῶν ἀ-

χανῶν αὐτοῦ ἀνακτόρων, ἐμπλήθοντες οἴκτου καὶ τρόμου τοὺς παρισταμένους· ἐπειτα ἐπῆλθε γαλήνη τις εἰς τὸ βεβασανισμένον ἐκεῖνο σῶμα, ἀφοῦ μάλιστα ἡσπάσθη, ὡς βεβαίως, τὰς εἰκόνας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Παναγίας· καὶ ἐξέπνευσεν ἡσυχώτερος ὅπως οὖν, περὶ τὰ μέσα τῆς ἡμέρας τῆς 20 ἰανουαρίου.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Θεοφίλου. Πάντα ὅσα προεῖδε καὶ προησθάνθη συνέβησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἡ Θεοδώρα ἐθεώρησεν ὡς πρῶτιστον αὐτῆς καθήκον τὴν τῶν εἰκόνων ἀναστύλωσιν· τὰ πνεύματα ἦσαν παρεσκευασμένα πρὸς τοῦτο· ὁ Μανουὴλ καὶ ὁ Θεόκτιστος εἶδον, ὅτι· εἶναι μάταιον νὰ ἀντιπράξωσιν· ὁ Βάρδας ἐξενάντις συνέδραμε προθύμως εἰς τὸ ἐπιχειρήμα, διότι ἐνόεζε, ὅτι ἐνόσφ ἦσαν εἰς τὰ πράγματα οἱ ἐπιφανέστατοι εἰκονομάχοι, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἐξουσίαν ἀπόλυτον· σύνοδος συγκροτηθεῖσα κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 842 ἔτος καθιέρωσε τὸ κράτος τῆς ὀρθοδοξίας· ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς ἐπεσεν ἀπὸ τῆς πατριαρχίας καὶ προσχειρίσθη ἀντ' αὐτοῦ ὁ Μεθόδιος. Πρὶν ἡλικιωθῇ ὁ Μιχαὴλ, ἡ Θεοδώρα ἡγωνίσθη νὰ διατηρήσῃ, ἐν τῇ πολιτικῇ τουλάχιστον ὑπηρεσίᾳ, καὶ ἐν τῇ στρατῷ, τοὺς ἐγκριτωτέρους συμβούλους καὶ συμπράκτορας τοῦ Θεοφίλου, καὶ ἰδίως τὸν Μανουὴλ καὶ τὸν Θεόφιλον· ἀλλ' αἶμα προαχθέντος ὅπως οὖν εἰς ἡλικίαν τοῦ υἱοῦ τῆς, τὸν ὁποῖον, μογθηρὰν ἔχοντα φύσιν, αἰσχυρῶς ἀνέθρεψεν ὁ κακόβουλος Βάρδας, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸν ἐπειτα τυφλὸν ὄργανόν του, ἡναγκάσθη ὁ Μανουὴλ νὰ παραιτηθῇ τῶν πραγμάτων, ὁ Θεόκτιστος ἐδόλοφονήθη, αὕτη ἡ Θεοδώρα ἐξωρίσθη. Ὁ Μιχαὴλ ἐξετραχηλίσθη εἰς φοβεράν ἀσέβειαν καὶ ἀσωτίαν, τὴν ὁποίαν κάλαμος ἀνθρώπινος ἤθελεν αἰσχυρῶς νὰ περιγράψῃ· καὶ, προοῦσης τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ, αὐτὸς ὁ Βάρδας ἐσφάγη· ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐσωτερικῆς βελτιώσεως καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὑπολήψεως, τὸ ὁποῖον ἤγειραν οἱ εἰκονομάχοι βασιλεῖς ἐφθάρη· ἡ κυβερνήσις περιέστη εἰς τὴν ἐσχάτην παραλυσίαν καὶ τὸ κράτος ἤθελε βεβαίως καταπέσει, ἐὰν ἡ σπιθαμὰ τοῦ Βασιλείου Μακεδόνος χεὶρ δὲν ἐδίδεν εἰς τὸν ἐξώλην Μιχαὴλ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κακίας του.

Ἐγράψαμεν ἐν ἐκτάσει ὅπως οὖν τὸν βίον τοῦ Θεοφίλου, ἀφ' ἐνὸς διὰ νὰ καταστήσωμεν δῆλην τὴν οὐσιώδη διαφορὰν ἥτις ὑπάρχει μετὰ τῆς εἰκονομαχίας τῆς ἐνάτης ἐκατονταετηρίδος καὶ τῆς εἰκονομαχίας τῆς ὀγδόης, καὶ νὰ ἐξηγήσωμεν οὕτω, πῶς ἡ αἵρεσις αὕτη ἡ ὑπὸ τῆς Βιρηνῆς καταλυθεῖσα, εἰμπόρεσε νὰ ἀναβιώσῃ ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου, ἐπειτα δὲ ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς Θεοδώρας κατεβλήθη· ἀφ' ἐτέρου διὰ νὰ καταστήσωμεν εἰς τοὺς πολλοὺς γνωστὰ τὰ περὶ ἐνὸς τῶν μᾶλλον ἀξιοσημειώτων Βυζαντινῶν βασιλέων, περὶ οὗ εἰς τὰς συνήθεις ἱστορίας ὀλίγας μόνον εὐρίσκουσι λέξεις. Ὁ Θεόφιλος ἡμᾶς πολυλάκις ἡ ὀξύτης μάλιστα τοῦ χαρακτῆρός του παρέσυρεν αὐτὸν εἰς πράξεις τινὰς, τὰς ὁποίας ὀφειλομένον δικαίως νὰ κατακρίνωμεν· ἡ ἐπίβουλος ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀνάκλησις τοῦ Ἀλεξίου Μουσελέ καὶ ἡ ἀδικος αὐτοῦ τιμωρία· ἡ κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεοδώρου τοῦ Κριθίου, τοῦ ἐλέγξαντος αὐτὸν διὰ τοῦτο, πα-

ράρτος ὀργή· ἡ ἀντιθέτης σφαγὴ τῶν κατοίκων τῆς Σιζωπέτρας, ἡ προκαλέσασα τὰς συμφορὰς τοῦ 838 ἐτοῦς τελευταῖον ὁ φόνος τοῦ Θεοφύτου, δυσκόλως δύνανται νὰ δικαιολογηθῶσιν· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν τοὺς χρόνους, τοὺς ἀνθρώπους, τὰς ῥαδιουργίας, τὰς συκοφαντίας, τὰς ἔσω καὶ ἔξω δυσχερεῖς ἐν τῇ μέσῃ τῶν ὁποίων διήγαγε τὸν βίον ὁ ἀνθρώπος αὐτός· πάντα ταῦτα φυσικώτατον ἦτο νὰ θολώσωσιν ἐνίοτε τὴν κρίσιν καὶ νὰ νοθεύσωσιν ἐνίοτε τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Μὴ λησμονήσωμεν δὲ νὰ σταθμίσωμεν εἰς τὴν ἐτέραν πλῆστιγγα τὰς πολλὰς ἀρετὰς ὅσας διέσωσε· τὴν ἐπιτηδειότητα μετὰ τὴν ὁποίαν διέκρινε τοὺς ἱκανοὺς ἀνδρας, τὴν προστασίαν τὴν ὁποίαν ἐνεῖμεν εἰς αὐτοὺς, τὴν εἰλικρινὴ μετάνοιαν τὴν ὁποίαν ἐδείκνυσεν ὁσάκις ἠδίκηε αὐτοὺς, τὴν ἀκατάπληκτον ἐν τοῖς πεδίοις τῆς μάχης ἀνδρίαν, τὴν ἀδυσώπητον ἐπιμονὴν μετ' ἧς ἐπεδίωξε τὴν κατὰ πικρὰν τῶν καταχρήσεων. Μὴ λησμονήσωμεν πρὸ πάντων τὴν ἀκλιδωτοὶ χρηστότητα τοῦ κατ' ἰδίαν αὐτοῦ βίου. Ἀπαξ μόνον (καὶ τοῦτο ἐὰν πιστεύσωμεν τοὺς ὀρθοδόξους χρονογράφους) δελεασθεὶς ὑπὸ τοῦ κάλλους θεραπαινίδος τινὸς τῆς Θεοδώρας, ἐλησμόνησε τὸ πρὸς τὴν σύζυγον καθήκον· ἡ ἀγαθὴ Θεοδώρα ἐνόησε τὸ ὀλίσημα, δὲν τὸν ἤλεγξεν ὅμως εἰμὴ διὰ τῆς κατηφείας αὐτῆς καὶ τῆς ὀλιψέως· αὐτὸς δὲ, συναισθανθεὶς τὸ ἀδίκημα, προσέπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἐξήγησε συγγνώμην καὶ οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ ἐνέδωκεν εἰς τοιοῦτον πειρασμόν. Ὅταν παραβάσωμεν ταῦτα πάντα πρὸς τὴν ἀκρασίαν, τὴν ἀσωτίαν, τὴν ἀναίδειαν, τὴν βίαν οὐ μόνον τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἀρξάντων τῆς δυτικῆς Εὐρώπης Καρολιδῶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ μεταγενεστέρων ἡγεμόνων, μεγιστάνων καὶ ἀρχιερέων τῆς δύσεως, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ Βυζαντινὸς κόσμος, ἐν τῇ γῆρᾳ αὐτοῦ, ἔσωζε πολυλάκις πολὺ πλείονας ἀρετὰς τῶν ὅσων ἀνεδείκνυσεν, ἐν τῇ νηπιότητι, ὁ νέος δυτικὸς κόσμος.

Εἴπομεν, ὅτι ὁ Θεόφιλος εἶχε παράφορον πρὸς τὰς οἰκοδομὰς ἔρωτα· ἐπεχείρησε δὲ τὴν κατασκευὴν πολλῶν χρησίμων καὶ πολλῶν ἀπλῶς πολυτελῶν ἔργων. Ἀνύψωσε καὶ ἐκάλλυνε τὰ τεῖχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἄσφατα ποιήσας αὐτὰ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἐγγεγραμμένου ἐπὶ τῶν τοίχων ἐκείνων ἀνεμνήσκοντο εἰς μὲν τοὺς κατοίκους τὸν σῶτῆρα αὐτῶν, εἰς δὲ τοὺς ἐπερχομένους πολεμίους, τὸν τῆς ἀποτυχίας αἴτιον. Μετέβαλεν εἰς νοσοκομεῖον πολυτελὲς οἶκον μέγα, τὸ ὁποῖον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐχορηγίμειον, πρὸς κοινὸν σκάνδαλον, ὡς κατὰ τὴν τῶν ἀθλίων ἐκείνων γυναικῶν, αἵτινες οὐκ οἶδαν σὺ φρονεῖν· καὶ διὰ πλουσιῶν δωρεῶν προκίσας τὸ εὐεργετικὸν αὐτὸ κατὰστημα, μετωνόμασε τὸ Θεοφίλου. Ἡ ἐπιτηδειότης καὶ ἡ τόλμη τῶν τεχνιτῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀποδεικνύεται μάλιστα ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν λέγεται, ὅτι ἐπεσκευάσθη τὸ ἐν τῇ πλατεῖᾳ τοῦ Αὐγουστείου ἑριππον ἄγαλμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τὸ ἐξ ἐπιχρύσου χαλκοῦ κατεσκευασμένον τοῦτο ἄγαλμα ἵστατο ἐπὶ στύλης ὑψηλοτάτης, καταιγὶς δὲ σφοδρὰ κατέβαλε ποτε τὸν χρυσὸν λόφον τῆς περιμεταλλίας τοῦ ἀνδριάντος αὐ-

τοῦ, ἡ, καθὼς λέγουσιν οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, τὴν χρυσὴν τοῦφον τοῦ Ἰουστινιανοῦ. ὅθεν παρεσκευάζετο ἡδὴ ἰκρίωμα μέγα ἵνα φθάσῃ μέχρι τῆς κορυφῆς ταύτης, ὅτε σκαλωτὴς τεχνίτης, ἀνελθὼν εἰς τὴν στέγην τῆς παρακειμένης μεγάλης ἐκκλησίας, ἡτοίμης τῆς ἀγίας Σοφίας, ἀφῆκεν ἐκεῖθεν βέλος μετὰ σχοινίου εἰς τὸν χαλκινὸν ἀνδριάντα· καὶ, παγέντος ἀσφαλῶς τοῦ βέλους ἐπ' αὐτοῦ, διαδραμὼν διὰ τοῦ σχοινίου, προσήρμωσε τὴν τοῦφον, μέγα θάμβος προσενηύτας τοῖς παρισταμένοις καὶ δαυλίως ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου εὐεργετηθεῖς.

Ἐκ τῶν πολυχρήμων πολυτελῶν οἰκοδομημάτων ὅσα ἤγειρεν ὁ Θεόφιλος ἄξια μνηεῖς εἶναι μάλιστα τὰ λεγόμενα ἀνάκτορα τοῦ Βούρου, τὰ κατὰ μίμησιν τῶν ἐν Βαγδατίῳ λαμπρῶν παλατιῶν κατασκευασθέντα, ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωάννου Πατρικίου· ὅστις εἶχε καὶ τὸ τοῦ πατρικίου ἄξιομα. Ἐπεκόσμησαν δὲ τὰ ἀνάκτορα ταῦτα παραδείσοι θαυμαστοὶ καὶ πέντε ἐκκλησίαι, ἐξ ὧν μία ἰδίως ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη. Ἡ εἰς τὸ προαύλιον τῶν ἀνακτόρων αὐτῶν καλλιτεχνηθεῖσα αὕτη ἐκκλησία ὠνομάζετο Τρίκογχος ἐκ τοῦ σχήματος, διότι τρεῖς κόγχαι ἦτο θόλοι μετεωρίζοντο ἐπ' αὐτῆς· οἱ θόλοι αὗτοι ἦσαν περιχύρσοι καὶ ἐστηρίζοντο ἐπὶ κίονων Ἰταλικῶν· τοὺς τοίχους ἐπεκόσμων ποικίλα μάρμαρα, ἐκ δὲ τῶν τριῶν πυλῶν, ἡ μὲν μέση ἦτο κατασκευασμένη ἐξ ἀργύρου, αἱ δ' ἐκτέρωθεν ταύτης ἐκ γειγανωμένου χαλκοῦ. Ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑψοῦτο ὁ περιστυλός, ὁ καλούμενος τοῦ Σίγματος, ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ στοίχειον ὁμοιότητος, ἐρειδόμενος δὲ ἐπὶ πεντεκαίδεκα κίονων λίθου φρυγίου, τὴν αὐτὴν δὲ φέρων εἰς τοὺς τοίχους ἐπανθούσαν ὁμοιότητα, οἷαν καὶ τὸ Τρίκογχον. Εἰς τὸ Σίγμα ἦτο προσήρημενον οἰκοδόμημα τι Τετράσερον, ὡς λέγουσιν οἱ Βυζαντινοὶ, μᾶλλον δὲ Τετράσειρον, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο Μυστήριον, διότι ἦτο τοσοῦτον ἐντέχνως κατασκευασμένον, ὥστε, ἐὰν ἰσχυμένός τις εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἢ τὴν δυτικὴν αὐτοῦ ἀκρὰν ἤθελε πλησιάζει εἰς τὸν τοίχον, καὶ ψιθυρίσει, ὅσον δῆποτε ταπεινὴ καὶ ἂν ἦτο ἡ φωνὴ αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ ἡκούετο ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἀντιθέτον ἀκρὰν ἐπιθέντος τὸ οὖς εἰς τὸν τοίχον. Πρὸ τοῦ Σίγματος ὑπῆρχε πλατεῖα εὐρυτάτη, ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁποίας ὑψοῦτο κρήνη λαμπρά, ἔχουσα διαχρυσὸν μὲν στροβίλιον, φιάλην δὲ, ἥτοι δεξαμενὴν χαλκὴν, ἥς τὸ χεῖλος ἦν ἐξ ἀργύρου ἐστεμμένον. Ἐν καιρῷ τῶν ἡπυρῶν, ἡ φιάλη αὕτη ἐπληροῦτο, ἀντὶ ὕδατος, ὑπὸ ὀπωρῶν παντὸς εἶδους, τὰ ὁποῖα παρεδίδοντο εἰς τὴν διακρίσιν τοῦ πλῆθους· ἡ πλατεῖα τότε μετεβάλλετο εἰς τόπον κοινῆς θημυδίας καὶ διαχύσεως· ἀπειροὶ συνέρροντο εἰς αὐτὴν ὀρχησθαι, μῆμοι, μουσικοὶ· ὁ βασιλεὺς, καθήμενος ἐν χρυσῇ καὶ διαλίθῳ θρόνῳ, ὅστις ἵστατο ἐπὶ λαμπροῦ ἀμφιθεάτρου, θεωρεῖ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τὴν δημοτελεῖ πανήγυριν· κατω τοῦ θρόνου παρίσταντο ἡ βασιλικὴ φρουρά, οἱ ἐν τέλει, οἱ δῆμαρχοι, ἥτοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δύο ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως φατριῶν τοῦ ἱπποδρομίου, ὁ δῆμαρχος τῶν Βενέτων καὶ ὁ δῆμαρχος τῶν Πρασίνων· αἱ δὲ λοιπαὶ βαθμίδες κατεῖχοντο ὑπὸ

του πλήθους. Πέριξ τῆς πλατείας ἐγείροντο ἄπειρα πολυτελέστατα καὶ χαριέστατα κτίρια, τὰ ὅποια δύσκολον καὶ ἐπαχθὲς ἦθελον εἶσθαι νὰ περιγράψωμεν ἐν ταῦθα. Εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν διεχειρίζετο ἡ δικαιοσύνη, προεδρεύοντος συνήθως αὐτοῦ τοῦ Θεοφίλου· ἕτερον, καλούμενον, ἄγνωστον πόθεν, Ἐρις, ἐχρησίμευεν ὡς ὀπλοθήκη· ἕτερον πάλιν ὠνομάζετο Πορφύρα, διότι, ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος, ἡ δέσπονα, καλοῦσα εἰς αὐτὸ τὰς ἀρχοντίσσας τῆς αὐλῆς, διένειμεν εἰς αὐτάς ἱμάτια πορφύρεα, καὶ οὕτω καθεζῆς.

Καὶ περὶ μὲν τὰ τοιαῦτα, ὁ Θεοφίλος ἔσχε πολλοὺς τοὺς ἐναμίλλους ἐκ τε τῶν προκατόχων καὶ τῶν διαδόχων βασιλέων· ὀλίγοι ὅμως δύνανται νὰ καυχήθωσιν ὅτι ἐπρόσχαν πλείοντα πρὸς ἀναζωπύρην τῶν τοσούτων ἀμεληθέντων κατὰ τὴν ἐβδόμην καὶ ὀγδόην ἐκχρυσότατην γραμμάτων ὅσον αὐτός· διότι ἔδρυσεν πολλὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα, ἐδελτίωσε τὰ ὀλίγα προϋπάρχοντα, δαψιλῶς ἐνεψύχωσε καὶ ἐπρηγάτησε τοὺς λογίους, ἐπεμελήθη τὴν συλλογὴν καὶ ἀντιγραφὴν τῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων περὶ ἧς τοσούτη εἶχεν ἐπικρατήσει ὀλιγοῦ· καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀδιαλείπτων σχεδὸν στρατειῶν του καὶ τῶν ποικίλων περισπασμῶν τῆς ἐσωτερικῆς κυβερνήσεως, εὐρίσκετο καὶ νὰ ἀναγινώσκῃ πολλά. Ἡ δὲ κυριωτάτη αἰτία τῆς εὐνοίας ἦν ἀπέδειξε πρὸς τὸν ἑτεροδοξοῦντα Μεθόδιον ὑπῆρξεν, ὡς λέγουσιν, ὅτι, ἀπαντήσας, εἰς συγγραφέα, δύσκολον χωρίον, τὸ ὅποιον οὔτε ὁ Ἰωάννης ὁ Γραμματικὸς, οὔτε ὁ Λέων ὁ φιλόσοφος ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσωσιν, ἔμαθεν, ὅτι ὁ Μεθόδιος δύναται νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃ· καὶ εὐχαριστήσας τὸν ἀπὸ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ, ἡγάπησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοι ἐπικινδυνότατον ὄντα εἰς τὸ ὄλον τῆς κυβερνήσεώς του σύστημα.

Ἐν γένει δὲ ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τοῦ Θεοφίλου ἀποδεικνύουσι, νομίζομεν, ὅτι ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία δὲν εἶναι ἀξία οὔτε τῆς ὀλιγοῦρας, ἢ ἀποδεικνύουσιν εἰς αὐτὴν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι ἱστορικοὶ, οὔτε τῶν χλευασμῶν τοὺς ὁποῖους σωρεύουσι κατ' αὐτῆς ἄλλοι. Ἐὰν συγκρίνωμεν τὴν εὐρύθμον κυβερνήσιν, τοὺς σοφοὺς νόμους, τὴν πειθαρχίαν, τὴν ἐπιτηδεύουσα τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς διοικήσεως, τὰ ἐξοχα προτερήματα πολλῶν περιωνύμων βασιλέων καὶ πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, τὴν ἐντὸς τῶν ὅρων τοῦ πρέποντος καὶ καθήκοντος περιστολὴν τοῦ κλήρου, καὶ τὴν οὐ μικρὰν παιδείαν καὶ τέχνην ἥτις ἐπεκράτει ἐν τῇ ἀνατολῇ εἰς τὸ πλεῖστον τοῦ μεσαιῶνος διάστημα, πρὸς τὴν κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μαστίξασαν τὴν δύσιν ἀναρχίαν, ἀπαιδευσίαν, ἀνηλεῆ κατὰθλιψιν τοῦ λαοῦ ὑπὸ τῶν μεγιστάνων, ἀδιάλειπτον διαμάχην, παντελῆ ἔλλειψιν νόμου καὶ ἀσφαλείας, σκανδαλώδη ἐπέμβασιν τοῦ κλήρου εἰς τὰ πολιτικά πράγματα καὶ ἀξιοθρήνητον παραμόρφωσιν τοῦ Χριστιανικοῦ θρησκευματος ὑπὸ τῆς παπικῆς κυριαρχίας, δυσκόλως τῇ ἀληθείᾳ δυνάμεθα νὰ παραδεχθώμεν, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς δύσεως ἦσαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐτυχέστεροι τῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι πᾶσα ἐκείνη ἡ τρικυμώδης σύγκρουσις καὶ ζύμωσις τῶν δυσηνίων, ἀλλὰ σφριγόντων

στοιχείων τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου τῆς δύσεως παρήγαγεν ἐπὶ τέλους τὸν ἐξίστιον νεώτερον πολιτισμὸν, ἅπας δὲ ὁ τότε πλείστου λόγου ἄξιος ἀνατολικὸς ὀργανισμὸς, φθαρὲς κατὰ μικρὸν, ἐξέλιπεν ἐπὶ τέλους ἀπὸ τοῦ ἱστορικοῦ σταδίου. Ἀλλὰ, εἶναι ἄρα γε δίκαιον νὰ καταδικάσωμεν αἰῶνας ὅλους μόνον καὶ μόνον διότι τὸ ἔργον αὐτῶν ἐπὶ τέλους καταστράφη; Καὶ πρέπει ἄρα γε, γινόμενοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ κόλακες τῆς εὐτυχίας, τῆς δὲ ἀτυχίας ἀγενεῖς μυκτηρισταί, ν' ἀνακαζώμεν τὸ τοῦ Βρέννου πολυβύβλητον ἐκεῖνο «ὁδὴν τοῖς κεκρατημένοις!»

Ο ΦΟΣΚΟΛΟΣ.

—ο—

Σεμνύνεται σήμερον ἡ Ἰταλία διὰ τὰ κλασικὰ ἔργα τοῦ μεγαλοφυοῦς Φοσκόλου, καὶ ὅμως ὁ Φόσκολος ἦτον Ἕλλην τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα. Ἐγεννήθη πρωτοεμφανιστὴς νὰ δοξάσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἦτον ἄσπερος· εἰς τὴν τότε τὰ ἱερὰ ἄλση τοῦ Ἑλικῶνος, καὶ ἡ ἐννεάδελφος χορεία τῶν θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης κατέλιπε τὰ πατρώα ἐδάφη, μεταναστᾶσα εἰς Ἰταλίαν καὶ μεταδοῦσα ἐκεῖθεν τὸ φῶς τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐξευγενίσασα τὴν δυτικὴν Εὐρώπην ἅπασαν. Διεσώζετο δὲ ἡ γλῶσσά μας ἐν μέσῳ τοσούτων καταστροφῶν καὶ ἐρημώσεων, διότι ἡ ἐστία τῆς πίστεως, καὶ τοι φθίνουσιν, τὴν παρέδωκεν ἀδολογητὴς εἰς ἡμᾶς, εὐτυχέστερους ἤδη τῶν πατέρων μας· διεσώζετο, ἀλλ' ἡ ζωὴ τῆς ἡτον ὡς ἡ ζωὴ αὐτῶν.

Ὅταν ἔθνος τι παρακμάζῃ μαραινόμενον, καὶ ἀποβάλλῃ τὸ ὄνομα καὶ διαφθεῖρῃ τὴν γλῶσσαν, οφείλει ἀνεγειρόμενον νὰ ἀναζητήσῃ τὰ κτήματά του, νὰ οἰκιστοποιήσῃ τὴν μεγαλοφυῶν τῶν υἱῶν του,

Ὁ Ἕλλην Φόσκολος ἔγραψεν εἰς Ἰταλικὴν γλῶσσαν, τὰ ἔργα του εἶναι δόξα Ἑλληνική, ἀλλὰ κτῆμα Ἰταλικόν. Ἄς τὰ πολιτογραφῶμεν καὶ, ἄς τὰ ἐνδύσωμεν μὲ τὸ πάτριον ἔνδυμα. Εἶθε ἡ εὐχὴ αὕτη εἰσακουσθῇ, εἶθε τὴν ἐκπληρώσῃ ὁ δυνάμενος νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ τὴν μετάφρασιν καὶ τὴν δημοσίευσιν!

Ὁ Φόσκολος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τὴν 22 ἰουνίου 1777, ἀπὸ καλοῦς γονεῖς, τὸν Ἰατρὸν Ἀνδρέαν Φόσκολον, ἄνδρα πεπαιδευμένον, καὶ τὴν Διαμάντων ἐκ τοῦ γένους Σπαθῆ. Ἰπῆρξε κατὰ τὴν νεαράν ἡλικίαν του ὁρμητικὸς, φίλερις, ἀμελής· δις δ' ἐκ τῶν σχολείων ἐποβλήθεις, ἀπεφάσισε τέλος νὰ ἐκπαιδευθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ δις μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Φθάς εἰς Ἑνετίαν τὸ 1794 ἐνόησεν ὅτι ἡδίκηε τὴν ἀγαθὴν φύσιν του καὶ μεταμεληθεὶς ἀφιερώθη ὀλόκληρος εἰς τὰς σπουδὰς.

Ἐθαυμάσθη διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τὴν ταχυμάθειάν του· ἀπὸ τὴν γόνιμον αὐτοῦ γραφίδα ἐρρέεν ἀφθόνως ἡ ποίησις καὶ ὁ λόγος ὁ πεζὸς, καὶ τὸ ὄνομά του ἦτον ἤδη ἐπίσημον. Ἐκεῖ ἐπολιτογραφήθη, καὶ ποιητὴς τις κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔγραψε τοὺς ὠραίους τούτους στίχους·

Cingi, o Italia, gridai, le fulve chiome
Del non tuo figlio col natio tuo serto,
E vi scolpisci ne' tuoi fasti il nome,

«Στέφαν' Ἰταλία, ἐπεφώνησα, μὲ τὴν πατρίαν
δάφνην σου τὴν ξανθὴν κόμην τοῦ ποιητοῦ, ὅς-
τις δὲν εἶναι υἱὸς σου, καὶ ἐγχάραξον τὸ ὄνομά
του εἰς τὴν ἱστορίαν σου.»

Ἐσπουδᾶσεν ἠθικὴν, πολιτικὴν, μεταφυσικὴν, θεολογίαν. Εἰς ἡλικίαν 18 ἐτῶν ἔγραφεν εἰς φίλους συμβουλὰς λέγων, ὅτι ἀριστον βιβλίον ἠθικῆς ἐθεώρει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸ περὶ καθηκόντων τοῦ Κικέρωνος, ὁ Μοντεσκυὲς ὑπερεῖχεν εἰς τὴν πολιτικὴν, ὁ Λόκ καὶ ὁ Ἀνδρὲς εἰς τὴν μεταφυσικὴν· ὡς κριτικὸς ἐσέβετο τὸν Λογγίνον καὶ τὸν Μαρμοντέλ, ἀλλ' ἐφρόνει ὅτι εἰς οὐδὲν χρησιμεύουσιν αἱ συγγραφαὶ τῶν κριτικῶν, ὅταν ὁ μελετῶν στερεῖται κρίσεως ἐμφύτου· αἱ Γραφαὶ ἔρχονται διὰ τὴν θεολογίαν.

Ἐμελέτησε πολὺ τοὺς ἀρχαίους καὶ νέους συγγραφείς καὶ ποιητάς, ἰδίως δὲ τὸν Ὀμηρον καὶ τὸν Πλούταρχον, τὸν Δάντην, τὸν Ὀσιανὸν καὶ τὸν Ἀλφίερν.

Ἦτον παράδοξος ἡ πρὸς τὴν μελέτην ἐπιμονὴ του καὶ τοῦ νοῦς του ἡ γονιμότης. Ἐμνε καὶ ἐκάστην ὥραν ὀλοκλήρους εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἀγίου Μάρκου· ἔγραψε πολλὰ μέχρι τῆς ἡλικίας 20 ἐτῶν, καὶ ἐσημείου ἐπὶ τῶν ἀνεκδότων ἔργων του, αὐτοῦτο εἶναι ὠρισμένον νὰ ἀναγινώσκῃται μόνον εἰς φίλους, τοῦτο νὰ κατῇ, ἐκεῖνο ἐπιδορυόμενον νὰ δημοσιευθῇ μετὰ δέκα ἐτη. Ἀξιολόγον μάθημα μετριοφροσύνης, ὅπερ ὅμως δὲν ἐδύνάτο νὰ σωφρονίσῃ τοὺς ἐν ἀλαζονίᾳ προοιμιάζομένους καὶ περιαιτολογοῦντας.

Ὡς προοίμιον ἰδίας ποιήσεως ἀνεγίνωσκεν εἰς φίλους μεταφράσεις ὠδῶν τῆς Σαπφούς καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος, εἰδυλλίων τοῦ Θεοκρίτου καὶ Λατινικῶν καὶ ἄλλων νεωτέρων ποιήσεων.

Ἡ πρώτη δημοσιευθεῖσα ποιήσις του ἦτον ὁ Σταυρὸς, γραφεῖσα διὰ νέαν ἀφιερῶθεισαν εἰς τὴν λατρίαν τοῦ Ὑψίστου.

Ἀλλὰ πόθος δόξης ἔτικε φλογερὸς τὴν ψυχὴν του· Ἦτον ἤδη καιρὸς νὰ προβάλῃ εἰς τὸ κοινὸν καὶ νὰ ἀποφασίσῃ οὕτω τὸ μέλλον του. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1796, ἦσαν ἀνοικτὰ εἰς τὴν Ἑνετίαν ἑπτὰ θεάτρα, ἐνθα ὀργῶσα πρὸς δόξαν συνημιλλᾶτο τότε ἡ Ἰταλικὴ νεολαία. Ὁ Φόσκολος ἐδῶκεν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Ἀ. Ἀγγέλου τραγωδίαν ὁ Θεόστης, ἥτις παρεστάθη τὴν 24 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Ἡ τραγωδία ἐχειροκροτήθη μετ' ἐνθουσιασμοῦ, τὸ ἀκροατήριον ἐζήτην νὰ προβάλῃ ὁ ποιητὴς, ἀλλ' οὗτος ὑποκυρθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὴν κατοικίαν του. Εἰς αὐτὴν οφείλει τὸ πρῶτον τὴν δόξαν του.

Ἡ Πελλανδὴ λέγει ὁ βιογράφος αὐτοῦ Ἀ. Κάρρερ, πρῶτην τότε φορὰν ἀνάβασα ἐπὶ τῆς σκηνῆς, παρέστησε τὸ πρόσωπον τῆς Εὐρώπης, καὶ οὕτω προοιμιᾶσθαι εἰς στάδιον ὅπερ ἔμελλε νὰ τῇ περιποίησιν ἀργότερον τσακὺν δόξαν, ἐνίσχυσε δι' ἀρίστης ἀ-

παγγελίας καὶ διὰ τῶν φυσικῶν αὐτῆς θεληγῶν τὸ προοιμιᾶν ἔργον τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ. Καὶ οἱ τὰ λοιπὰ πρόσωπα τοῦ Θεόστου παραστήσαντες ἦσαν ἐκ τῶν ἀρίστων ἡθοποιῶν τῆς Ἰταλίας. Πρόσθετες εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας καὶ ἄλλην εὐμενεστέραν, τὴν ἐφεξῆς τὴν αὐτὴν ἐσπέραν παριστᾶντο εἰς ἄλλα θεάτρα ἑτέρων ποιητῶν ἔργα καὶ οἱ ἐναντίοι του κατέλιπον εἰς τοὺς φίλους τοῦ Φοσκόλου ἐλεύθερον τὸ θέατρον τοῦ Ἀ. Ἀγγέλου.

Ὁ Θεόστης εἶναι ἔργον μέτριον, ὅπερ ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἀπεδοκίμαζε μετέπειτα. Ἐὰν οὗτος ἀφιερῶτο εἰς τὴν δραματικὴν, ἡδύνατο ἴσως διὰ τῆς εὐφυίας του νὰ πλησιάσῃ εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Ἀλφίερου, ἀλλ' οὐχὶ νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, διότι ἀπερισκέπτως ὑπεδύθη τὸν κόθορνον τῆς Μελομένης, ἐνῶ ἡ φύσις εἶχεν αὐτὸν προωρισμένον διὰ τὴν λύραν τοῦ Πινδάρου. Εἶδομεν ἄνθρωπος ὑποδεστέρους νὰ καλῶσιν ἑαυτοὺς μεγάλους τραγωδοποιούς, καὶ νὰ σεμνύνωνται δι' ἀπλοῦς διαλόγους ἐστιχουργημένους! Ἐὰν ἡ μνησθεῖσα τραγωδία, καὶ δύο μεταγενέστεραι ἄλλαι, ὁ Αἶας καὶ ἡ Ρισιάρδα, ἔχασιν τινὰς καλλονάς, αἱ καλλοναὶ τῶν εἶναι ἀπλῶς λυρικά. Ἰδοὺ τί ἀργότερον ἔγραψεν· «Ἐὰν ὁ Θεόστης μου, ὃν ἔγραψα εἰς ἡλικίαν δεκαοκταετῇ, ἐσυρίζετο, καθὼς τῷ ἐπρεπεν, ἴσως δὲν ἔμελλε πλεονεῖν οὔτε νὰ γράψω, οὔτε νὰ ἀναγνώσω.»

Ψεῦδος τῆς εὐφυίας! ἡ εὐφυία δὲν καταβάλλεται ἀπὸ ἐναντιώσεις, πετᾷ μάλιστα ὑψηλότερον.

Ἐν τούτοις ὁ κρατὴρ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως ἐκλόνησε φοβερὰ τὴν Εὐρώπην, ἐκχύνων σπέρματα ἰδεῶν, αἵτινες καὶ σήμερον ταραττοῦσι τὸν κόσμον. Ἡ Ἑνετία, λαβοῦσα τὰ ὅπλα, ἐπανεστάθη καὶ ὁ Φόσκολος ἠσπάσθη ἐνθουσιωδῶς τὰς δημοκρατικὰς ἰδέας, ἃς ἀργότερον, φωτιζόμενος, ἔμελλε νὰ ἀποπτύσῃ. Ἐγραψεν ὕμνον εἰς τὸν Σωτῆρα Ναπολέοντα, κυριάρχον τότε τῆς Ἑνετίας. Ἀλλ' οἱ φυτεῦσαντες τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας, αὐτοὶ πρῶτοι τὸ ἀπεργύμνωσαν ἀπὸ τοῦ φύλλωμά του, καὶ ἰδοὺ αἱ προγραφαὶ καὶ αἱ καταδιώξεις. Ὁ Φόσκολος προσέφυγεν εἰς τὸ Μεδιόλανον, ὅπου ἐγνώρισθη σχετισθεὶς μετὰ τοῦ Πιρὶν καὶ τοῦ Μόντη. Ὁ τελευταῖος, περίφημος διὰ τὸ ἀρχαῖον κάλλος τῆς Μούσης του καὶ διὰ τὴν ἐπαγωγὴν ζωηρότητα τῆς φαντασίας του, καὶ διὰ τὴν ἀρμονίαν καὶ τὴν καλλιπέπειαν τῶν στίχων του, κατηγορήθη εἰς τὸ νομοθετικὸν συμβούλιον, ὅπερ τῷ ἀφῆρσε καὶ ἀξίωμα καὶ μισθοδοσίαν. Ὁ Φόσκολος, πρόσφυξ καὶ πέννης τότε, ὅστις ἡδύνατο κατὰ τὴν πτώσιν τοῦ φίλου νὰ εὖρη καὶ θέσιν καὶ πόρον εὐζωίας, ἐτόλμησε μάλιστα νὰ τὸν ὑπερασπίσῃ, διὰ νευρώδους διατριβῆς περὶ τῶν κατὰ Μόντη κατηγοριῶν. Κατεδιώκετο διὰ τοῦτο κρυπτόμενος ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον καὶ κινδυνεύων νὰ φυλακισθῇ. Τόλμη τοιαύτη κατὰ τὰς δυσχερεῖς ἡμέρας τῆς Ἰταλικῆς δημοκρατίας τιμᾷ τὴν καρδίαν τοῦ Φοσκόλου. Ἀνεχώρησε διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ Μεδιόλανου καὶ ἐφθασεν εἰς Βονωνίαν, κακῶς ἔχων καὶ πέννης. Ἐκεῖ ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ εἰς τινὰ τῶν τυπογράφων τὰς ἐπιτολάς δύο ἐραστῶν, πρῶτον σκελετὸν τοῦ κλασικοῦ μυθιστορήματός του, ὁ Ἰάκωβος Ὀρτης. Με-

τέβη εἴτα εἰς τὴν Φλωρεντίαν καὶ ἐσχέτισθον μετὰ τοῦ Ἀλφιερίου καὶ Νικολίνου. Ἐγραψε διάφορα ἄσμα-
τια, ὅπου φαίνεται ἐπαισθητικὴ ἢ βελτιώσις τοῦ ὕ-
φους καὶ τοῦ ἀλλοῦ τῶν ποιητικῶν εἰκόνων. Ἐκεῖ
ἠράσθη νεάνιδος, ἥτις, ὑπανδρευθεῖσα μετ' οὐ πολὺ,
ἐνέπνευσεν αὐτῷ τὸ μυθιστόρημα, ὅπερ ἔμελλε νὰ
παράδωκεν εἰς λήθην τὰς ἐπιστολὰς δύο ἐραστῶν,
ἐκεῖ ὁ λάτρης τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Κύπριδος ἐζώ-
σθη τὸ ξίφος τοῦ Ἄρεως καταταχθεὶς εἰς τὴν Ἱτα-
λικὴν λεγεῶνα, ὅπου καὶ ἄλλοι, οὐχὶ εὐκαταφρόνη-
τοι ποιηταί, ἐνεγράφησαν. Ὁ Ναπολέων τότε ἐσπευ-
δε νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν πρὸ τῶν Πυρραμύ-
δων τὰ θαυματουργήματα τῆς γαλλικῆς λόγχης, καὶ
ἡ Ἱταλία εὐρέθη ἐκτεθειμένη εἰς τὴν εἰσβολὴν τῶν
Αὐστριακῶν καὶ τῶν Ῥώσων. Εἰς πολλὰς κατ' αὐ-
τῶν μάχας ἐπολέμησε γενναίως ὁ Φόσκολος καὶ ὑπέ-
στη κατ' ἐξῆς τὰ δεινὰ τῆς πολιορκίας εἰς Γένουαν,
ἀρχηγὸν τοῦ ἐνδόξου πολέμιστοῦ Μασένα.

Ὁ Φόσκολος κατὰ τὸν Πέλλιον

Vate era sommo ed avea cinto l'armi,

E alteri come il brando eran suoi carmi.

« Ποιητὴς μέγας ἐζώσθη τὸ ξίφος, καὶ τὰ ἄσματά
του ἦσαν ὡς τὸ ξίφος ὑπερήρκαν. »

Διαρκούσης ἴσως τῆς πολιορκίας ἔγραψε λυρικὴν
ᾠδὴν σύντομον, ἀλλὰ τελειότεραν πάσης λυρικῆς ποι-
ήσεως τοῦ, *All'amica risanata*, εἰς τεκμήριον
χαρᾶς διὰ τὴν ἀνάρρωσιν εὐγενεῶς κυρίας πεσοῦσης
ἀπὸ τὸν ἵππον εἰς τὴν ὑγίαν τῆς ἱπποτικῆς ταύτης
Ἀμαζόνος πολλοὶ ποιηταὶ ἀφιέρωσαν ταυτοχρόνως
ᾠδὰς, αἵτινες εὐθὺς ἐλησμονήθησαν.

Μετὰ τὴν ἐνδοξὴν ἀποχώρησιν τῶν φρουρᾶς τῆς
Γενούας, ὁ Φόσκολος ἠκολούθησε τὴν σημαίαν αὐτοῦ
εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὑπηρετήσε μεταβαίνων ἀπὸ τό-
τον εἰς τόπον καὶ τέλος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ Με-
διόλανον, ἔχων βαθμὸν λοχαγοῦ. Ὁ Ναπολέων ἐν
τούτοις, κατατρονέσας τὸν ἰσχυρὸν στόλον τοῦ ἐχ-
θροῦ, ἐπέστρεψε πλήρως δόξης ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ
ὀνομάζετο Ἰππικὸς. Ὁ Φόσκολος, ὅστις ἐβλεπε πρὶν
μὲ πρίσμα νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰ Ἱταλικά πράγ-
ματα, καὶ ὠνεύετο τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ δυστυ-
χοῦς ἐκείνου τόπου, ἐνόησεν ἤδη τὴν ἀπάτην του.
Ἐκδόσας δεύτερον τὸν ὕμνον του εἰς τὸν *Δωτῆρα*
Ναπολέοντα, πρότερόν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐτόλμα νὰ
ἀποστείνῃ εἰς αὐτὸν συμβουλίας. Ποτὲ, λέγει ὁ Κάρ-
ρερ, ἡ φιλολογία ἢ Ἱταλικὴ δὲν ἀνυψώθη εἰς τοιαύ-
την περιωπὴν, ὅταν ὅτε ὁ Ζακύνθιος συγγραφεὺς ἐ-
τόλμησε νὰ παραταχθῇ πρὸς τὸν κατακτητὴν τῆς Εὐ-
ρώπης. Ἐξέδωκεν ἀργότερον ὁμιλίαν πρὸς τὸ Ἱταλι-
κὸν Κομιτάτον, ὅπερ ὁ Ναπολέων εἶχε συστήσει ἵνα
νομιμοποιήσῃ τὸ αὐθαίρετον τῶν πράξεών του. Ἡ ὁ-
μιλία αὕτη εἶναι ἀριστοῦργημα τῆς Ἱταλικῆς φιλο-
λογίας, καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὴν καλλιπέειαν καὶ τὴν
δύναμιν τοῦ ὕφους. Ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου ἐξήρ-
σεν αὐτὸν πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὁ στρα-
τιώτης ποιητὴς, ἐλευθέρως, ἀφιερῶν ἀπακλειστικῶς
εἰς τὴν λατρίαν τῶν Μουσῶν. Τότε ἐξέδωκε τὸ πε-
ρίφημον μυθιστόρημά του, καὶ ἔγραψε τὴν ἀθάνατον

ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τὸν Πινδεμόντην τὰ *Μνήματα*,
κληθεὶς ἐκτοτε ὁ ποιητὴς τῶν *Μνημάτων*. Οἱ στίχοι
τῆς κλασικῆς ταύτης ποιήσεως, κατὰ τὴν ποιητικὴν
ἐκφράσιν τοῦ ἄλλου βιογράφου Τεκίου, εἶναι κορυ-
φαίον μαρτυριῶν.

Εὐρίσκειν εἰς τὸ πτωχὸν χαρτοφυλάκιόν μου δοκί-
μιον μεταφράσεως ἀτελοῦς. Ἰδοὺ τὸ δοκίμιόν μου.

Τί χρησιμεῖ εἰς τοὺς νεκροὺς σκιὰ κυπαρισσῶν;
Ὁ τάφος, ὅταν βρέχωνται τὰ κρύα μάρμαρά του
Μὲ δάκρυα παρήγορα, μήπως αὐτὸς καλλύνῃ,
Μήπως τελεῖ γλυκύτερον τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου;

Θὰ παύσῃ δι' ἐμὲ τὸ φῶς ὁ Φοῖβος ἐπιχέων
Εἰς τὰ ὄρη τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἐμψύχων γένη,
Καὶ ἡ χορεία τῶν Ὁρῶν δὲν θέλει διαβαίνει
Πλήρεις ἐλπίδων μελλουσῶν ἐνώπιόν μου πλέον.

Καὶ δὲν θ' ἀκούω τὴν μολπὴν τῶν λυτρωτῶν σου στίχων
Καὶ θὰ σβεσθῇ διὰ παντὸς εἰς ταύτην τὴν καρδίαν
Τῆς Μούσης καὶ τοῦ ἔρωτος τὸ πνεῦμα, ὅπερ εἶχον
Ὡς μόνον τῆς πλανήτιδος ζωῆς περηγορίαν.

Ἐν κρῖον τότε μάρμαρον . . . ὦ, φίλε, τί ἀξίζει
Ἐν μάρμαρον τὰ κρυὰ ὅσα μὰς διακρίνον
Ἀπὸ τὴν ἄμετρον πληθὺν ὁστέων ἀθροωπίνων,
Ὅσα κ' εἰς γῆν κ' εἰς θάλασσαν ὁ θάνατος σκορπίζει;

Αἶ, Πινδεμόντη! Κ' ἡ ἐλπίς πασῶν θεῶν ὑστάτη,
Φεύγει τοὺς τάφους καὶ αὐτὴ, καὶ πεπωμένη λήθη
Ὡς κτήμα τῆς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου δράττει
Καὶ τὰ ἐγκρύπτ' εἰς ἑσπερὰ νυκτὸς μελαίνης στήθη.

Καὶ δύναμις τις ἐνεργὸς ἐν ἰσχυρᾷ κινήσει
Τὸ πᾶν ἐδῶ καταπονεῖ καὶ ἀνθρώπων καὶ μνημάτων
Καὶ πεδιὰ καὶ βουνὸν καὶ οὐρανὸν καὶ κύμα
Ὁ γέρον Χρόνος μ' ἄλλην του χροῖαν περιτυλίσσει.

Πλὴν πρὸ τοῦ χρόνου διατρίβοντα τὰ ὄνειρά του,
Ὡς διατρίβει ὁ ἀνθρώπος τὴν πλάνην τοῦ σκεδάζει,
Τὴν πλάνην, ἥτις κ' εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους τοῦ θανάτου.
Μετέωρον εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς λήθης τὸν βασταίνει;

Τάχα δὲν ζῇ καὶ ὑπὸ γῆν ὁπόταν σιωπήσῃ,
Ὅποταν παύσῃ δι' αὐτὸν τὸ μέλος τῆς ἡμέρας,
Ἀν' ἐπιζῇ ἡ μνήμη του εἰς τῆς ζωῆς τὸ πέρας,
Καὶ εἰς τὸν νοῦν τῶν φίλων του τὸ μέλος ἀναζήσῃ;

Ὡ, δῶρον εἶναι τ' οὐρανὸν ὁ πόνος τῶν θανόντων,
Ὅστις, ὡς μύρον εὐσεβές, ἐν τῇ ψυχῇ μας καλεῖ.
Αὐτὸς συνδέει τοὺς νεκροὺς μετὰ τῶν ἐπιζώντων,
Αὐτὸς τοὺς ἐπιζήσαντας μετὰ τοὺς νεκροὺς συνδέει.

Πλὴν τότε μόνον ὅταν γῆ πατρίδα τοὺς σκεπάζῃ
Καὶ λίθος, μνήμα σεβασμοῦ, χαράττη τ' ὀνοματῶν
Καὶ ἄνθη δένδρων σκιερῶν εὐφραίνουσι τὰ ὅσα τῶν,
Ὅπου τοῦ ὅλλου βέβηλος ὁ ποὺς δὲν πλησιάζει.

Ὅστις ἀγάπην ἐκ τῆς γῆς ἀποδημῶν ἀφίνει
Μόνον τῆς ἀλπῆς τὴν χαρὰν ἐκεῖνος ἀπολαύει,
Ἄλλως ἐν ἄβυσσὶ τὰ πικρὰ παράπονά του χύνει,
Ἡ τοῦ θεοῦ τὸ κράσπεδον ψυχῇ ὀλβία ψαύει,

Ἄλλ' ἐν ἀκάνθαις κ' ἔρημα ἀφίνει τὰ ὅσα του
Ὅπου ἡ φλέη κλαίονσα τὰ στήθη τῆς δὲν κρούει,
Οὐδ' ὀδοιπόρος τις ἐκεῖ τὴν στοναχὴν ἀκούει,
Ἡν χύν' ἡ φύσις ἀπ' αὐτὴν τὴν κοίτην τοῦ θανάτου.

Ὁὕτω προοιμιάζεται ὁ Φόσκολος εἰς τὰ *Μνήματα*,
συγκείμενα ἐκ στίχων 295. Ἄξιον παρατηρήσεως,
ὅτι οὐδεμία σχεδὸν παρρησιώσις εὐρίσκεται εἰς τὴν
ποίησιν ταύτην, καὶ ἐν τούτοις, ἐνῷ ἡ ἔλλειψις αὐτῇ
δεικνύει συνήθως πενίαν φαντασίας, αἱ λέξεις εἶναι
τοσοῦτον ἐκλεκταὶ καὶ τοποθετοῦνται τοσοῦτον κα-
ταλλήλως, ὥστε πᾶσαι λέξεις εἶναι μία εἰκὼν.

Εἰς τὴν Παύταν ὀνομάσθη καθηγητὴς τῆς ῥητορι-
κῆς, ἀλλ' ἡ θέσις κατελύθη μετ' ὀλίγον, καὶ ὁ Φό-
σκολος μετέβη εἰς τὸ Κῶμον, ἐνθα ἔγραψε τὰς *Χά-
ριτας*, ποίησιν σχεδὸν ἰσοδύναμον τῶν *Μνημάτων*,
ἀλλὰ δυστυχῶς ἀτελῆ. Ἐπιστρέψας τέλος εἰς Με-
διόλανον, εἰργάζετο εἰς δύο περιοδικὰ συγγράμματα,
διακρινόμενος διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὸ ὀρθὸν τῶν
κρίσεών του.

Δὲν ἐτάραττεν ἡ πολιτικὴ τοσοῦτον τὰ πνεύματα
τότε, στραφέντα πρὸς τὰ συνήθη ἔργα, καὶ ἡ φιλο-
λογία ἤρχιζε πάλιν νὰ ἀνθῇ. Πολλοὶ τῶν πεπαι-
δευμένων, οἱ μὲν χολούμενοι διὰ τὴν τόλμην τῶν κρί-
σεων, οἱ δὲ φθοοῦντες τὴν μεγαλοφυΐαν, ἐκπύχθη-
σαν ἐχθροὶ τοῦ Φοσκόλου. Ἰππύρχε δὲ τάξις τις ἀν-
θρώπων ἦτις, μεταχειριζομένη τὴν παιδείαν ὡς αἱ
φιλάρεσκοι γυναικες τὸ ψιμμύθιον, ἐπέπιπτε μανιω-
δῶς κατὰ τοῦ Φοσκόλου, ὅτε μὲν ἀπὸ ἔδρας σχολα-
στικῆς ἀντιμαρτυροῦσα τὴν εὐφυΐαν, ὅτε δὲ γράφουσα
μακρὰ ἄρθρα, διότι αὐτὸς ἐν λατινικῇ τινὶ ποιήσει ἔ-
γραψεν *armos* ἀντὶ *arma*, καὶ μήπως πρὸ πεν-
τακοσίων ἐτῶν δὲν ἔγινε θόρυβος μέγας καὶ πολὺς,
διότι ὁ Πετράρχης μεταχειρίσθη βραχεῖαν τινὰ συλ-
λαβὴν ἀντὶ μακρᾶς; Ὁ Φόσκολος ἐπολέμει πάσας
δυνάμεις τὴν ἀγρυπτείαν τῶν γραμμάτων καὶ, καθ' ἃ
λέγει ὁ Κάρρερ, ἀφῆρε τὴν ψευδὴ ἐνδυμασίαν, ἐν ᾗ
τὰ πνεύματα τὰ μέτρια εἶχον τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ
νὰ φαίνωνται ἰληθεῖς εὐφυΐαι.

Ἄλλ' ὁ πόλεμος ὁ φιλολογικὸς ἔμελλε νὰ ἀνὰ ψη-
κραταιότερος, καὶ ἡ χορεία τῶν καλλιτέρων φίλων
τοῦ Φοσκόλου, τῶν ἀληθῶς πεπαιδευμένων καὶ εὐ-
φυῶν, συνεμάχησε μετὰ τῶν ἀσημάντων ἐχθρῶν του,
συγκαταβάτων εἰς τὸν ἄδοξον ἀγῶνα καὶ τῶν τυ-
πογράφων. Αἵτια ῥήξεως καὶ πρῶτα σημεῖα τοῦ πο-
λέμου ἦσαν δύο ἄρθρα τοῦ Φοσκόλου περὶ τῆς με-
ταφράσεως δύο ῥαψωδιῶν τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ περὶ
ἀνεδριάσεως τῆς ἀκαδημίας τῶν *Πυθαγορικῶν*.
Ἡ ἀκαδημία αὕτη ἦτον ἰδανικὴ, διότι εὐρίσκετο ἐν
τῷ θαλάμῳ Καφερείου, ὅπου τὰ μέλη συνήρχοντο
πᾶσαν ἐσπέραν συνδιαλεγόμενα, πέραν τοῦ μεσονυ-
κτίου, κατ' εἰρωνείαν τοῦ φιλοσοφικοῦ ἐπιθέτου αὐ-
τῶν. Μεταφραστὴς τῶν *Ραψωδιῶν* ἦτον ὁ Πινδεμόντης,
ὅστις μετὰ τοῦ Μόντη ἐκπύχθη πολέμιος τοῦ Φο-
σκόλου.

Ἐνῷ τὰ πάθη ἦσαν ἐξημμένα καὶ ἐμαίνετο ἡ δια-
μάχη ὀρμητικὴ καὶ ἀσπονδος, ὁ Φόσκολος ἐδοκίμασε
δι' ἐπιστολῆς νὰ συνδιαλλαγῇ μετὰ τοῦ Μόντη. Ἡ
ἐπιστολὴ, περιέχουσα καλλονὰς λόγου ἀμιμήτους, ἐξ-
ηγεῖ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ Φοσκόλου καὶ ἤθελε κα-
ταρῶσαι τὴν συνδιαλλαγὴν, ἐν ᾗ ἡ ῥαδιουργία τῶν
ψευδοσόφων δὲν διέτρεφε τὰ μίστη ὅπως ἀκοντίζῃ τὸν
Φόσκολον προασπίζουσα τὴν εὐφυΐαν εἰς θώρακα.

Τὸ 1815 ὁ Φόσκολος ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ διὰ
παντὸς τὸ Μεδιόλανον καὶ τὴν Ἱταλίαν, διότι, κατὰ
τινας, μετέσχε στρατιωτικῆς τινὸς συνωμοσίας, ἢ κατ'
ἄλλους, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι ἐτόλμησεν ἀ-
κρίτως καὶ ἀνωφελῶς νὰ ὑπερασπίσῃ φίλον φυλακι-
σθέντα.

Μετὰ ἐνὸς ἔτους διαμονὴν εἰς Ἑλβετίαν ἠναγκάσθη
δι' ἔρωτα νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Λονδίνον, ἐνθα ἀποκα-
τέστη ὀριστικῶς.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετέφρασε δύο τῆς Ἰλιάδος ῥα-
ψωδίας ἰταλιτικῇ, καὶ ἔγραψεν ἀγγλιστὶ ἱστορίαν τοῦ
Αἰολικοῦ δίγαμμου, σπειρών μετ' αὐτῇ τὴν *Ξηρὰν* ἐκεί-
νην ὕλην, καὶ πραγματείαν περὶ τοῦ κειμένου τῆς
Ἰλιάδος. Ἐγραψεν εἰς τὰ περιοδικὰ τῆς Ἀγγλίας συγ-
γράμματα διάφορα ἄρθρα περὶ τῆς Ἱταλικῆς φιλολο-
γίας, καὶ τοσαύτης φήμης ἀπήλκυον τὰ ἔργα του, ὥστε
δι' ἐκάστην τυπογραφικὴν σελίδα ἐπληρόντο δύο λί-
ρας στερλίνας. Ἐγραψεν ἀξιόλογον πραγματείαν περὶ
τοῦ Δεκαήμερου τοῦ Βοκακίου καὶ περὶ τῆς Θείας
τοῦ Δάντου *Κωμωδίας*, καὶ διάφορα ἄλλα ἔργα ἄτι-
να τὸν ἀπεθανάτισαν.

Εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ διακρίνωμεν τὸν συγγραφεᾶ
ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Τρία μεγάλα ἀμαρτήματα τοῦ
Φοσκόλου δὲν δύναται νὰ ἀποσιωπήσῃ ἱστορία, τρία
ἀμαρτήματα ἀνοίκεια ἐντελῶς εἰς τὴν εὐγένειαν τῶν
αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν ἀπίστευτα.

Τὸ 1816 ἐξέδωκεν εἰς Ἑλβετίαν τὴν *Ἰπερκά-
λυπτον*, λίβελλον περιέχοντα ὕβρεις ἀήθεις καὶ ἀπρε-
πεῖς. Ἰδοὺ τὸ πρῶτον.

Τὸ 1810, προσθεῖσα Παργίων, ἐλθοῦσα ὅπως δια-
μαρτυρηθῇ κατὰ τῶν ἀτίμων πωλητῶν τῆς δυστυχοῦς
πόλεως, προσέφυγεν εἰς τὴν εὐφυΐαν τοῦ Φοσκόλου
πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν δικαιωμάτων τῶν συμπολιτῶν τῆς.
Ὁ Φόσκολος ἐνδοῦς ἔδωκεν εἰς τὴν τυπογραφίαν μα-
κρὸν βιβλίον ἐπιγραφόμενον *On the cession of*
Parga τὰ κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Πάργας,
ὅπερ ὅμως, ἐτοιμὸν ἤδη εἰς δημοσίευσιν, ἀπέσυρε καὶ
κατέστρεψε μέχρι τοῦ τελευταίου φύλλου. Ἀγνοεῖται
μὲν ἡ καθολικὴ αἰτία, ἀλλὰ μαντεύεται δυστυχῶς οὐ-
χὶ πρὸς δόξαν τοῦ γράψαντος. (*)

Τρίτον καὶ βαρύτερον τοῦ Φοσκόλου ἀμάρτημα εἶ-
ναι, ὅτι, ἵνα μεταχειρισθῇ τὴν φράσιν τοῦ πολυμα-
θοῦς *Θωμαζαίου*, « *ἀπέθανε χωρὶς τὰ ἐκφῆρη οὐδὲ*
στεναγμὸν ἔρα πρὸς τὸν ἀναγεννηθέντα τόπον », οὐ
μέρος ἡ πατρις αὐτοῦ ἀπετέλει.

Ἀδυνατεῖ τις νὰ ἐξηγήσῃ σήμερον τὰ τελευταῖα
δύο μεγάλα ἀμαρτήματα, ἐὰν σκεφθῇ ὅτι ὁ Φό-
σκολος ἦτον μὲν ἐλαττωμάτων μεστὸς, ἀλλ' αἱ ἀ-
ρεταὶ τῆς ψυχῆς του ἦσαν ἀνώτεραι αὐτῶν, καὶ ὀλί-
γους μῆνας πρὶν ἀποθάνῃ ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν
Διονύσιον Βούλτσον, κηρύττων, ὅτι μετ' ὀλίγον, ἐκδί-
δων τὴν μετάφρασιν τῆς Ἰλιάδος καὶ ὑπομνήματα
ἐπὶ τοῦ κειμένου, θέλει τὴν ἀφιερῶσαι εἰς τὴν νεολαίαν
τῆς Ζακύνθου, καὶ ἐκεῖ θέλει δικαιολογηθῇ κατὰ τῆς

(*) Ἦκουσα εὐχαρίστως ὅτι εἰς τὴν Ἱταλίαν, περιωθὼν,
κύριος οἰδέ πως, εὐρέθη ἐν ἀντίτυπον τοῦ οὐσιώδους τού-
του συγγράμματος.

κατηγορίαι, ὅτι ἦτον ἀδιάφορος θεατὴς τῶν ἱταλικῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων. Εἰς πολλὰς τῶν ποιήσεών του ἀναφέρει μετὰ φλογερῶς πάθους τὴν Ζάκυνθον. Ἐν τῶν ἀσματίων αὐτοῦ, ἴσως τὸ τελευταῖον ἰδοὺ πῶς ἀρχεται:

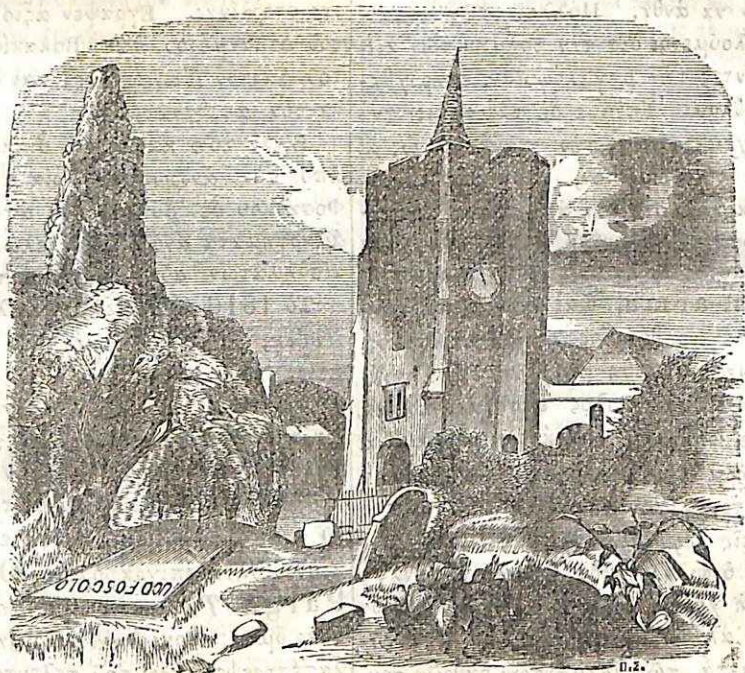
Nè piu mai toccherò le sacre sponde
Ove il mio corpo fanciullesco giacque,
Zacinto mia, et.

Ἄν θέλω πατήσαι ποτὲ, φίλη Ζάκυνθος, τὰς ἰσ-
ρὶς ὀχθας σου, ὅπου νήπιον ἀνετράφην κτ.

Περαινέται δὲ οὕτω:

Tu non altro che il canto avrai del figlio
O materna mia terra; a noi prescrisse
Il fato illacrimata sepoltura.

Ἄ Οὐδὲν ἄλλο θέλεις ἔχει ἐκ τοῦ υἱοῦ σου, ὦ γῆ!

Ὁ τάφος τοῦ Φοσκόλου.

τῆς μητρός μου, ἢ μόνον τὰ ἄσματα. Ἡ εἰμαρμένη ὤρτισεν εἰς ἐμὲ κηδεῖαν ἀδάκρυτον.

Ἀπέθανε πλήρης δόξης καὶ ἀξίος αὐτῆς τὴν 10
Ὀκτωβρίου 1827. Ἰδοὺ ἡ τελευταία τῶν περιωθεισῶν
ἐπιστολὴν του, γεγραμμένη πρὸς τὸν κληρικὸν Ριέγον.

Φίλων φίλιτατε!

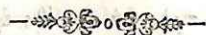
Ἐπίμοχθος εἶναι δι' ἐμὲ ἡ γραφίς, καὶ μ' ὅλον
τοῦτο τῆς εὐγνωμοσύνης τὸ αἶσθημα μοῦ παρέχει
τὴν δύναμιν ὅπως σοὶ γράψω εὐχαριστῶν σε καὶ διὰ
τὴν ἐπιστολὴν καὶ διὰ τὰ δῶρα. Ἐλαβον σήμερον
τοὺς ἄρτους, τὰ βιβλία, τὰς ἐφημερίδας, πᾶν ὅ,τι μοι
ἔστειλεις, ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ, μὴ μοι ἀποστείλῃς τι
πλέον. Ἐὰν λάβω ἀνάγκην ἢ παραγγελίας ἢ ἄλλου
τινός, θέλω σοὶ γράψαι, ἀρκετὰς ἤδη ἔχεις τὰς ἐνο-
χλήσεις, φροντίζων περὶ τῆς υἱείας μου.

Ὁ ὑδρῶφ προχωρεῖ ταχύτατος, καὶ ὅμως ὁ χει-
ροῦργος λέγει ὅτι δὲν εἶναι ὥριμος ἐτι πρὸς χει-
ρουργίαν.

Σὲ παρακαλῶ, καὶ ἡ παράκλησίς μου ἔστω θερμο-
τάτη, μὴ εἰπῇς εἰς ἄνθρωπον ζῶντα, οὔτε εἰς ἄνδρα,
οὔτε εἰς γυναῖκα, ὅτι πάσχω, ἢ ὅτι ἔχω ἀνάγκην
συνδρομῆς. Τὴν εὐχὴν ταύτην σοὶ ἐκφράζω, διότι ἡ-
κουσά τι περὶ τῆς Μις Φλωριάν.

Ἡ ἀγαθότης τῆς ψυχῆς σου ἄλλως πράττουσα ἡ-
θελεν ἐπιφέρει σκληρὰν πληγὴν εἰς τὴν καρδίαν μου,
καὶ ἐπαυξήσῃ τὰ ψυχικά μου παθήματα καὶ τὴν σω-
ματικὴν ἀσθενεῖάν μου. Ὑγίαινε. Ἐὰν δύνασαι, νὰ
ἔλθῃς, τὴν Κυριακὴν σὲ περιμένω. Σὲ ἀσπάζομαι ἐγ-
καρδίως.

3. Αὐγούστου 1827, τοῦτέστι 22 Ἰουλίου. ὁ
Καὶ ἄρτων ἐπιδεῖς ἀπέθανεν ὁ Φόσκολος, ἐνῶ πολ-
λαὶ ὀρχήστραι διακίτωνται εἰς μέγαλα μεγαλοπρεπῆ
καὶ πλούσια! Ἐν μάρμαρον εἶναι ὁ πεπρωμένος τῆς
μεγαλοφυῆς πλούτος.

ΤΥΝΙΣ.

—o—

Ἡ κατὰ Στράβωνα Τύνις, τὴν ὁποίαν ὁ Πολύβιος
καὶ ὁ Διόδωρος γράφουσι Τύνητα, ἀρσενικῶς καὶ διὰ
τοῦ η, ἀποτελεῖ μίαν τῶν κατὰ τὴν βόρειον τῆς Ἀ-
φρικῆς παραλίαν Βερβερικῶν ἐπικρατειῶν, οὕτως
ὀνομασθεῖσάν, διότι, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ὑπὸ τῶν
Ἀράβων κατακτῆσεως τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐν τῇ ἐ-
βδόμῃ ἑκατονταετηρίδι, οἱ ἰθαγενεῖς αὐτῶν κάτοικοι
ἐκλήθησαν Βερβέροι. Εἶναι δὲ τὸ ἔθνος τοῦτο, τοῦ
ὁποίου ἀπόγονοι εἰσὶν οἱ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις
τοσοῦτον πολυπύλλητοι καταστάντες Καβύλοι, αὐτὸ
ἐκεῖνο τὸ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ ἱστορίᾳ πολλάκις μνημο-
νεύμενον ἔθνος τῶν Νομάδων καὶ Μαυριτανῶν. Οἱ
Βερβέροι, οἱ λόγῳ μὲν τῆς γλώσσης μετὰ οὐδενὸς ἄλ-
λου ἔθνους, ὡς φαίνεται, συγγενεῖοντες, ἦσαν, κα-
τὰ τὴν δίκαιαν καὶ τὰ ἦθη, ὅμοιοι τῶν Βεδουί-

νων Ἀράβων, καὶ, καθὼς αὐτοὶ, πολέμιοι ὄ-
λων τῶν ἐθνῶν, ὅσα κατῴκουν εἰς μονίμους οἴκους
καὶ πόλεις. Τοῦτο διηκούλουν τὴν μεταξὺ αὐτῶν καὶ
τῶν ἐπελθόντων Ἀράβων σχέσιν ἐντεῦθεν πρὸς τού-
τοις οἱ Ἀράβες ὑπέλαβον τοὺς ἀπογόνους ἐκείνους
τῶν Νομάδων καὶ Μαυριτανῶν ὡς συγγενεῖς ἐτέρου
τινός ἔθνους, προηγουμένως γενομένου εἰς αὐτοὺς γνω-
στοῦ, κατοικοῦντος εἰς τὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θα-
λάσσης, ἔχοντος ἥθη ὅμοια τῶν κατοίκων αὐτῶν τῆς
Ἀφρικῆς καὶ φέροντος τὸ τῶν Βερβέρων ὄνομα. Ὅθεν
μετεβίβασαν μετὰ τοῦ θρησκείματος καὶ τὸ ὄνομα
τοῦτο εἰς τὰς Ἀφρικανικὰς ἐκείνας φυλάς. Τούλαχι-
στον ἔκτοτε τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀναφαίνεται κατὰ πρῶ-
τον ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ἥτοι δὲ παντάπασιν ἀγνωστον εἰς
τοὺς ἀρχικοὺς αὐτῆς κατοίκους.

Ἡ ἐπικράτεια τῆς Τύνιδος πρὸς ἀνατολὰς μὲν καὶ
πρὸς βορρᾶν συνορεύει μετὰ τῆς μεσογείου, πρὸς δυ-
σμάς δὲ μετὰ τῆς Ἀλγερίας, πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν με-
τὰ τῆς ἐπικρατείας τῆς Τριπόλεως, καὶ πρὸς μεσημ-
βοίαν, μετὰ τῆς Σαχαρικῆς ἐρήμου. Ἡ παραλία ἔχει
κλίμα λαμπρότατον. Ἡ γῆ πρασινίζει ἀπὸ τοῦ Ἰα-
νουαρίου μηνὸς καὶ κατὰ Μάρτιον μῆνα νέα φύλλα
στολίζουσιν ὅλα τὰ δένδρα. Ἡ μεγάλη καὶ αἰετὶς ἀρχί-
ζει τὸν Ἰούνιον καὶ ἐξοκλουθεῖ μέχρι τοῦ Ὀκτω-
βρίου. Καλλιεργεῖται δὲ ἐκεῖ ὁ κρόκος, ὁ καπνός, καὶ
ὅλοι οἱ καρποὶ τῶν θερμάτων κλιμάτων, οἷον πορ-
τοκάλια, ῥόδια, λεμόνια, ὑδροπέπωνες, πιστάκια,
σῦκα, ζίζυφα, εὐδοκιμοῦσι θαυμασίως· ἐξεναντίας αἱ
μηλέαι καὶ αἱ ἄπιοι τῆς Εὐρώπης ἀποβάλλουσι τά-
χιστα τὴν ποιότητά των. Ἡ γῆ εἶναι τοσοῦτον γό-
νιμος, ὥστε, χωρὶς οὐδενὸς κοπρίσματος, παράγει
τοὺς ἀφθονωτέρους καρποὺς, σίτον, λάχανα, ἔλαιον·
πολυάριθμα δὲ ποίμνια καλύπτουσι τὰς πεδιάδας.
Ἀφ' ἐτέρου, τὸ μεσημβρινὸν τῆς χώρας μέρος εἶναι
πεδῖον ἄγονον καὶ ἀμυῶδες, μὴ φέρον ἔχνος τι καλ-
λιεργεῖας εἰμὴ παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅπου ὁ ἔλαιων
ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν περιουσίαν τῶν κατοίκων.
Τὰ ὄρη τῆς χώρας ταύτης, ὧν τὰ μάλιστα λόγου ἄ-
ξιον εἶναι ὁ μεζῶν καὶ ὁ ἐλάττων Ἀτλας, περιέχου-
σιν ἄργυρον, χαλκόν, μόλυβδον καὶ ὑδράργυρον, ἀλλὰ
οἱ ὁπαυροὶ αὐτοὶ μένουσι νεκροὶ, διότι οὐδεὶς φρον-
τίζει νὰ τοὺς ἐξορύξῃ.

Τὸ ἐμπόριον ἐν τούτοις δὲν εἶναι μικρὸν συνεχὲς
ἐπιμιξὶς ὑπάρχει διὰ κερδανίων μετὰ τῆς Νιγηρικῆς,
τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ Μαρόκου. Ἐξάγονται δὲ σί-
τος, ἔλαιον, καλλίον, χρυσίτις, δέρματα ἀγρίων ζῶων,
πετὰ στρουθοκαμήλων, σάλια, φοινίκες, κοράλια καὶ
τὰ τοιαῦτα· τὸ δὲ μονοπώλιον τῆς τῶν δερμάτων
καὶ τοῦ κηροῦ ἐμπορίας ἀνήκει εἰς τὴν κυβερνήσιν,
ἥτις παρεχώρησεν αὐτὸ εἰς εταιρίαν Μαύρων καὶ Ἰου-
δαίων· ἐνοικιάζει δὲ καὶ τὴν ἀλίσιν τοῦ κοραλίου
καὶ τοῦ θύννου. Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Ἰσπανία,
ἡ Σουηδία καὶ ἡ Ῥωσία· Ἀμερικὴ μετέρχονται ἀξί-
λογον μετὰ τῆς Τύνιδος ἐμπόριον.

Ὁ τόπος αὐτὸς δὲν στερεῖται βιομηχανίας τινός
καὶ ἔχει καλὰ ἐργοστάσια μετάξης, ἐριούχων, μα-
ροκίνου, σαλίων καὶ φεσίων. Ἀλλ' ἡ ἀμάθεια τῶν
κατοίκων εἶναι μεγάλη. Οἱ σοφώτεροι αὐτῶν μόλις

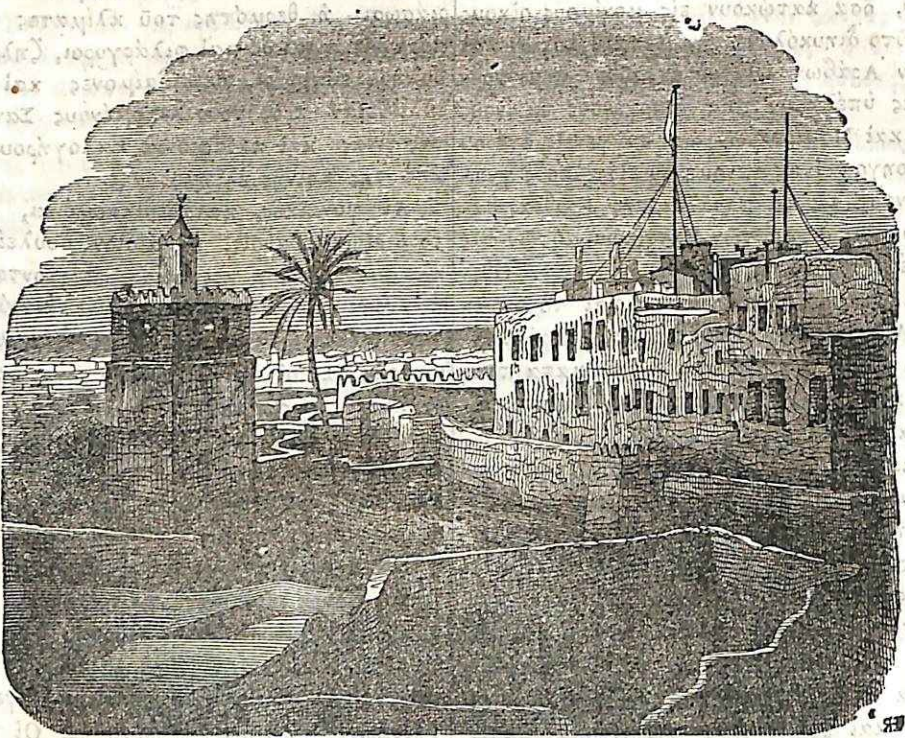
ἤξεύρουσι νὰ γράψωσι, νὰ ἀναγνώσωσι καὶ νὰ λογα-
ριάσωσι· ἡ θερμότης τοῦ κλίματος καθιστᾷ αὐτοὺς
ἀδρανεῖς, εἶναι δὲ καὶ φιλάργυροι, ζηλότυποι εἰς ὑπερ-
βολὴν, εὐπιστοι, δεισιδαίμονες καὶ ἔχουσι πολλὴν
εὐλάβειαν πρὸς τοὺς λεγομένους Σαντῶνας, πλάνη-
τάς τινας καὶ παράφρονες καλογήρους, οἵτινες ζῶσιν
ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐλεημοσύνης.

Αἱ γυναῖκες, καταδεδικασμέναι, ὡς παρ' ἅπασι
τοῖς Μωαμεθανοῖς, εἰς αἰδίδιον δουλείαν καὶ ἀποκε-
κλεισμέναι τῆς κοινωνίας, ἐξέρχονται σπανίως καὶ
πάντοτε κεκαλυμμέναι. Εἶναι ἐντούτοις ὠραῖαι, ἔ-
χουσιν ὀψιν ζωηράν καὶ λεπτὴν, κόμας μελαίνας καὶ
μακρὰς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των εἶναι ἐκφραστικώτατοι.
Μάλιστα δὲ διακρίνονται διὰ τὴν καθαριότητά των,
φοιτῶσαι συχνάκις εἰς τοὺς λουτρῶνας καὶ μυρούμε-
ναι δι' ἀρωμάτων. Ἡ φύσις ἀναπτύσσεται παρ' αὐ-
ταῖς πρωϊμώτατα καὶ πολλὰ εἶναι μητέρες ἀπὸ τῆς
ἡλικίας ἑνδεκα ἐτῶν.

Κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμοὺς, ὁ ὅλος ἀ-
ριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς ἐπικρατείας ταύτης συμπο-
σοῦται εἰς 2,000,000 Βερβέρων (ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο
περιλαμβάνονται ἤδη οἱ ἀπόγονοι τῶν τε ἐπελθόν-
των Ἀράβων καὶ τῶν ἀρχαίων ἰθαγενῶν κατοίκων),
Τούρκων, Ἑβραίων καὶ Μαύρων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι
προσθεύουσι μὲν τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς Βερβέρους καὶ
Τούρκους θρησκείμα, εἶναι ὅμως φυλὴ διάφορος, διότι
εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων ἐποίκων τῆς χώρας, Καρ-
χηδονίων, Ῥωμαίων, Ἑλλήνων, οἵτινες, ἐπὶ τῆς Ἀρα-
βικῆς κατακτῆσεως, ἐδέχθησαν μὲν τὸν Ἰσλαμισμὸν
καὶ δι' αὐτοῦ συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν Ἀράβων, διε-
κρίνοντο ὅμως πάντοτε ἀπὸ τε τούτων καὶ τῶν Βερ-
βέρων, νομάδων ὄντων, διότι κατῴκουν τὰς πόλεις
καὶ μετῆρχοντο μόνιμον γεωργικὸν βίον· ὅθεν καὶ
πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἐκλήθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν
Εὐρωπαίων Μαύροι, ἂν καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ προσήκει
ἰδίως εἰς τοὺς Βερβέρους. Οἱ Ἰουδαῖοι συμποσοῦνται
εἰς 140,000 ψυχάς. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ 1200 ἕως
1500 ἀρνησῆχριστοι, ὧν πολλοὶ προάγονται εἰς τὰ
ἀνώτερα τῆς χώρας ἀξιώματα. Ὁ ἡγεμὼν, ὅστις φέ-
ρει τὸν τίτλον τοῦ Βεῦ, εἶναι ὑποτελὴς τοῦ Ὀθω-
μανικοῦ κράτους, ἀλλ' ἡ σχέσις αὐτῆς τῆς ὑποτελείας
περιορίζεται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἐπικυρώσιν
του, ὅτε λάβῃ τὸ ἀνώτατον ἐκεῖνο ἀξίωμα, καὶ εἰς
τὴν ἀνταλλαγὴν δώρων τινῶν. Πρὸ τινῶν ἐνιαυτῶν
ἡ ὑψηλὴ πύλη ἀπεπειράθη ἀπαντελεσμένως νὰ κατα-
στήσῃ πραγματικώτερον ὅπως οὖν τὸ ἐν τῇ χώρᾳ ταύ-
τῃ κράτος τῆς, ἀλλ' ἡ Γαλλία ἥτις, ἀρχούσα τῆς
Ἀλγερίας, ἔχει μέγιστον συμφέρον νὰ διατηρῇ τὴν
ἀμφιβολοῦν ταύτην αὐτονομίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Τύ-
νιδος, διεκλύπτεν αἰετοπατε τὰς προσπάθειάς ἐκείνας
τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, καὶ σήμερον ἡ Τύνις
εἰμφορεῖ μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὑποτελής τῶν Γάλ-
λων ἢ τῶν Ὀθωμανῶν.

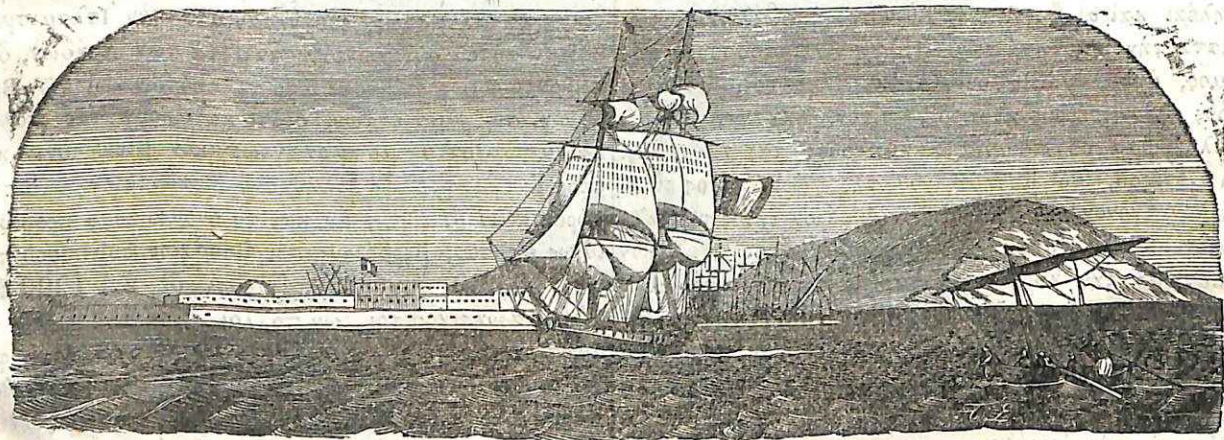
Πρωτεύουσα τῆς χώρας πόλις εἶναι ἡ Τύνις, κειμένη
ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου τινός, ἀπέχοντος 300 μὲν βή-
ματα ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ἥτις κοινωνοῦσα μετὰ
τῆς μεσογείου ὀνομάζεται πολλάκις καὶ κόλπος, πέντε
δὲ περίπου λεῦγας, πρὸς τὸ βορειανατολικόν, ἀπὸ τῆς

ἀρχαίαι Καρχηδόνας. Προστατεύεται δὲ ὑπὸ φρουρίου μεγάλου καλουμένου Γουλιέττα καὶ ὑπὸ ἀσθενοῦς

Φρούριον Τύνιδος.

περιτειχίσματος. Αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι στεναί, ῥυπαραί, ἀστρωταὶ καὶ ἐλικουσιδεῖς· μακρόθεν ὁμως θεωρουμένη ἡ πόλις ἔχει χάριν τινα. Αἱ οἰκίαι, κατεσκευασμέναι ἐκ πλίνθων ὀπτῶν, ὑψοῦνται ἀμυθιζα-

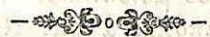

Τύνις.

προσιδῶς ἔχουσι δὲ ἐν μόνον πάτωμα καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἀνδρῶν. Ἐστῶθεν αἱ οἰκίαι εἶναι καθαρώταται, αἱ δὲ τῶν πλουσίων καὶ μεγιστάνων, πολυτελῶς κεκοσμημέναι. Κυριώτατα τῆς πόλεως οἰκοδομήματα εἶναι, τὰ νέκ τοῦ θεοῦ ἀνάκτορα, μέγα καὶ πολυδάπανον κτίριον Ἀραβικῆς τέχνης· πέντε εὐρύχωροι καὶ καλοὶ στρατώνες, μάλιστα δὲ ὁ νέος στρατὸν, δυνάμενος νὰ περιλάβῃ ἀνέως 5500 ἀνδρῶν· τὸ ὑδραγωγεῖον, τὸ χρηματιστήριον καὶ τινα τζαρία. Τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων συμποσοῦται κατ' ἄλλους εἰς 100, κατ' ἄλλους δὲ εἰς 140,000 ψυχῶν. Ἐχει δὲ ἡ πόλις πολλὰ ἐργοστάσια μεταξωτῶν, οὐσίων, πανικῶν καὶ τὸ ἐμπορίον τῆς εἶναι λόγον ἔξειον.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ὁ Ὁστος, ἐπιχειρήσας, ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ σταυροφορίᾳ, τὴν

πολιορκίαν τῆς Τύνιδος, ἀπέθανε πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύτης, ὑπὸ πανώλους, χωρὶς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἐπιχείρημα. Ἐκυρίευσεν δὲ ἐξ ἐφίδου τὴν Γουλιέτταν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Κάρολος ὁ Ε'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΛΛΑΝΔΙΚΩΝ ΠΤΩΧΟΚΟΜΕΙΩΝ.

Ἡ πτωχεία εἶναι τὸ δεινότερον ἔσως νόσημα τῆς νεωτέρας κοινωνίας. Πτωχεύειν δὲ λέγοντες, δὲν ἐννοοῦμεν τὴν πείνιν. Τὴν μεταξὺ πτωχείας καὶ πείνης διακρίνειν ἐπὶ αὐτοὶ οἱ προπάτορες ἡμῶν. Πτωχοῦ μὲν γὰρ βίος, ζῆν μὴδὲν ἔχοντα· τοῦ δὲ πένητος, ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἐργοῖς προσέχοντα· περιμένειν δ' αὐτῷ μὴδὲν, μὴ μέντοι μὴδ' ἐπιλείπειν.

Τῷ φόντι, ὁ πένης δὲν ἔχει περισσεύματα ἀπὸ τῆς ἐργασίας του· ἐνίοτε συμπίπτει μῆτε ἐργασίαν νὰ ἔχῃ, καὶ τότε περιέρχεται εἰς ἐνδειαν τῶν ἀναγκαίων. Ἀλλ' οὐδὲν ἥττον εἶναι ἄνθρωπος ζῶν συνήθως ἀπὸ τῆς ἐργασίας του καὶ διώκων τὴν ἐργασίαν, τοῦτου δ' ἕνεκα οὐ μόνον ἀκίνδυνος, ἀλλὰ ὠφέλιμος εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ χρηστὸς, διότι τίποτε δὲν κατευνάζει τὰ πάθη καὶ δὲν καθιστᾷ ἡμᾶς σωφρονεστέρους καὶ τακτικωτέρους ὅσον ἡ ἐργασία. Ὁ πτωχὸς ἐξεναντίας, ζῶν μὴδὲν ἔχων καὶ μὴ ἐργαζόμενος, ζῇ ἀναγκαιῶς ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, ἀπὸ τῆς ἐπαίτιας, τῆς κλοπῆς, τῆς ληστείας, περιπίπτει εἰς ὅλα τὰ μετὰ τῶν ἀνομιμμάτων τούτων συνδεδεμένα κακουρήματα, καὶ, ἐπειδὴ ἔχει πολλάκις χρεῖαν συνεργῶν καὶ βοηθῶν, ζητεῖ, ὅσάκις δὲν εὖρη προχείρους ὁμοίους ἑαυτοῦ, νὰ δημιουργήσῃ τοιούτους, διαδίδων τοιοῦτοτρόπως τὸ μίσημα τῆς κακίας του. Ἡ πείνις εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκλείψῃ ἀπὸ τὸν κόσμον, διότι ἀδύνατον εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀποβῶσι πλούσιοι· ἡ πτωχεία δὲ δύναται νὰ ἐκλείψῃ, ἅμα πάντες συνειθίσωσι νὰ πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐργαζόμενοι, ὅπερ εἶναι δυνατόν.

Κατὰ δυστυχίαν τὸ πρᾶγμα εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ δὲν κατωρθώθη μέχρι τοῦδε· διότι αἱ μοχθηραὶ φύσεις βέβηλται πρὸς τὴν ἀργίαν, τὴν συνεπαγομένην τὴν πτωχείαν καὶ τὰς ἄλλας αὐτῆς συμφοράς, ποικίλαι δὲ περιστάσεις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ παράγῃσι τοιαύτας μοχθηρὰς φύσεις, τὸ δὲ χρηστότερον τῆς κοινωνίας μέρος δὲν ἐπενόησεν εἰσεῖν τρόπον τινὰ ἱκανὸν νὰ θεραπεύσῃ αὐτάς. Ἐν τούτοις ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ τούτου εἶναι κατεπείγουσα, διότι, ὡς προείπομεν, ἡ πτωχεία εἶναι νόσημα κοινωνικὸν δεινότερον, δυνάμενον σήμερον μάλιστα νὰ ἐπιφέρῃ ἀποτελέσματα ὀλέθρια.

Λέγομεν σήμερον μάλιστα· καὶ τῷ φόντι, οὔτε εἰς τὸν μέσον αἰῶνα, οὔτε εἰς τὴν νέαν ἐποχὴν μέχρι τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ἡ πτωχεία ἠδύνατο νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς τὴν τύχην τῆς κοινωνίας ὅσον σήμερον. Εἰς τὴν ἀρχαιότητα, οἱ ἐλεύθεροι, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἐνεργὸν, τὸ πραγματικῶς ζῶν μέρος τῆς κοινωνίας, ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐποροὶ ἄνθρωποι· ἂν ὑπῆρχον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τινες πένητες ἢ καὶ πτωχοί, οἱ τοιοῦτοι, εἰς τὰς ἐποχὰς τῆς ἀκμῆς τῶν πολιτειῶν, ἦσαν ὀλίγοι καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ νοθεύωσι τὸ ὅλον κοινωνικὸν μίγμα. Οἱ δούλοι τῶν ὀπίωιν ἢ τύχῃ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἦτο ἀθλία, οὐδεμίαν εἶχον συνάφειαν μὲ τὸ πολιτικὸν σῶμα. Ὅ,τι δὲ λέγομεν περὶ τῶν δούλων τῆς ἀρχαιότητος, ἐφαρμόζεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τοὺς δουλοπαροίκους τοῦ μεσαιῶνος, καὶ ἐν μέρει εἰς τὸ μετέπειτα ἀπελευθρωθέν πλῆθος. Μέχρι τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ὁδοῆς ἑκατονταετηρίδος, ἡ Εὐρωπαϊκὴ κοινωνία συνέκειτο μὲν ἐκ μελῶν ὧν ἦν ἐλευθέρων, ἀλλὰ ἐλευθέρων ἰδιωτικῶς οὕτως εἰπεῖν· λόγῳ πολιτικῷ, ἡ κοινωνία ἦτο πάντοτε διηρημένη εἰς δύο διακεκριμένους ἀπ' ἀλλήλων τάξεις, τοὺς προνομιοῦχους, καὶ τοὺς μὴδὲν πολιτικῶν δικαιώμα κακτῆμένους· ὥστε ἡ ἠθικὴ τῶν τελευταίων τούτων κατάστασις δὲν ἦτο ἐν τοσοῦτον κρίσιμος ὡς πρὸς τὴν τύχην τοῦ ὅλου κράτους. Ὅθεν οὐδ' ἐθεω-

ρεῖτο ἀναγκαῖον νὰ ληφῶσι μέτρα δραστήρια ὡς πρὸς τὴν πτωχείαν. Τὸ κυριώτατον θεραπευτικόν, τὸ ἀνταχθὲν κατ' αὐτῆς, ἦτο τότε ἡ ἐλεημοσύνη. Τὰ μοναστήρια μάλιστα διένειμον τακτικῶς πολλὰς ἐλεημοσύνας. Ἄν δὲ οἱ ἐπαίτια ἀπέβαινον ὑπὲρ τὸ μέτρον πολυάριθμοι, ἂν ἐγίνοντο φοβεροὶ, τοὺς ἐφυλάκιζον ἢ καὶ τοὺς ἐξωλόθρευον ὡς κτήνη, ἀνευ δίκης. Τὰ τοιαῦτα συνέβαινον ἐντὶ ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ ὄχι μόνον δὲν προεκάλουν στάσιν τινὰ, ἢ ἄλλα πολιτικὰ κινήματα, ἀλλ' οὐδὲ ἀπάνθρωπα ἐλογίζοντο· καὶ ἡ περίφημος Κ. Σεβινιέ, γυνὴ κατὰ τὰλλα φιλανθρωποτάτη, ὁμιλεῖ περὶ τοιούτων σφαγῶν ὡς ἀνεῖ προέκειτο περὶ καταστροφῆς ἀκρίδων, μὲ ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν, ἥτις σήμερον ἤθελε κινήσει τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν.

Ἀλλ' ἐννοεῖται, ὅτι ἀφ' ἧς ἐποχῆς, περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, καθιερώθη, ἐκτὸς τῆς προσωπικῆς, καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, ἡ ἐνώπιον τοῦ νόμου ἰσότης καὶ τὸ δικαίωμα ἐκάστου τοῦ ἐνεργεῖν καὶ γράφειν ἐλευθέρως, τοῦ συνεργεῖν, τοῦ μετέχειν τῶν δημοσίων πραγμάτων, μάλιστα δὲ ὅπου καθιερώθη ἡ λεγομένη γενικὴ ψηφοφορία, ἡ πτωχεία δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ εἰς τὴν τύχην ὅλης κοινωνίας· ὑπὲρ ποτε δραστηριώτερον, καὶ ὅτι ἡ κοινωνία, ἥτις δὲν δύναται ἐξολοθρεύσει αὐτὴν διὰ τῆς βίαις καὶ τῆς σφαγῆς, ἀνάγκη νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς δι' ἄλλων φιλανθρωποτέρων καὶ δραστηριωτέρων τρόπων ἐξαφανίσσεως τῆς. Ἀνάγκη, διότι ὁ πτωχὸς ζυγίζει εἰς τὴν πλάστιγγα τὴν κοινωνικὴν ὅσον καὶ ὁ πλούσιος, εἰμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ, νὰ γράψῃ, νὰ ἐνεργήσῃ, νὰ ψηφίσῃ καὶ νὰ ψηφισθῇ, ὅσον καὶ ὁ πλούσιος· ὥστε ὅλοι αὐτοῦ αἱ ἀνάγκαι καὶ κακίαι, αἱ πρότερον ἢ ἐκτὸς τοῦ πολιτικοῦ σώματος ἐξωρισμέναι ἢ εἰς τὰ ἄκρα αὐτοῦ περιωρισμέναι, ἤδη συνέβησαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ ἐνῶ πρότερον ἐπήγοντο ἐπιπόλαιόν τινα καχεξίαν ἢ τὸ πολὺ ποδάγραν ἢ χειράγραν, σήμερον δύναται νὰ ἐπιφέρωσι κεραυνόβολον ἀποπληξίαν.

Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις ἤρχισαν νὰ σκέπτονται περὶ τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ὅσα πρὸς τοῦτο ἐθεώρουν δυνατὰ καὶ πρόσφορα. Ὁ Ναπολεὼν πρῶτος ἐπενόησε καὶ διωργάνισε τὰ λεγόμενα πτωχοδοχεῖα (dépôts de mendicité). Ὁρίσθη ὅτι τὸ ἐπαίτιον εἶναι πλημμελημα καὶ ὅτι ὁ συλληπθεὶς ἐπαίτιον θέλει εἰσάγεται εἰς τὰ πτωχοδοχεῖα. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐπῆγαγε καμμίαν ὠφέλειαν. Ἐν πρώτοις ὅλοι οἱ πτωχοὶ δὲν ἐπαίτουσι πολλοὶ, πάμπολλοι, εἰς τὴν Εὐρώπῃ μάλιστα, πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ ποικίλων ἄλλων ἀθέσμων μηχανημάτων. Καὶ ἐπειτα, τὰ πτωχοδοχεῖα δὲν δέχονται τὰ μεμολυσμένα ἐκεῖνα τοῦ λαοῦ μόρια, εἰμὴ ἐπὶ μικρὸν τινα χρόνον· μετ' ὀλίγον ταῦτα ἐπανέρχονται εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἐπανέρχονται ὑπὲρ ποτε φοβεροῖα, διότι τὰ πτωχοδοχεῖα, καθὼς αἱ πλείοτε-ραι τῶν φυλακῶν, εἶναι φοβερὰ κακοηθείας διδασκτήρια. Ἐδέητε λοιπὸν νὰ ληφῶσι μέτρα ἄλλα συντελεστικώτερα, καὶ τότε παρήχθη ἡ ἰδέα τῶν ἀγρο-

τικῶν ἀποικιῶν. Ἡ ἰδέα αὕτη παρήχθη τὸ πρῶτον καὶ ἐφημερίσθη εἰς τὴν Ὀλλανδίαν. Οἱ ἰδρυταὶ τῶν ἀγροτικῶν ἀποικιῶν ὑπέθεσαν, ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι τὸ δραστηριώτερον τῆς ἡθοποιήσεως ὄργανον καὶ εἶχον δίκαιον. Ὁ συνεχὴς ἐργαζόμενος ἄνθρωπος ἐχει δι' αὐτὸ τοῦτο ἀδιαλείπτως πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς νόμους τῆς παγκοσμίου τάξεως καὶ γυμνάζεται εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ αὐτοὺς, καὶ νὰ τοὺς ἀγαπᾷ, καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθῇ. Ἰδίως δὲ ἡ ἀγροτικὴ ἐργασία, πολὺ μάλ-λον ἢ ἡ τεχνουργικὴ, συντελεῖ εἰς τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου βελτίωσιν. Ὁ στρατηγὸς Βανδέν Βόσχ, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ ὁποῖου ἰδρύθησαν αἱ ἀγα-θοεργοὶ ἀποικίαι τῆς Ὀλλανδίας, ἦτο ἄνθρωπος φιλο-κάγαθος, σοφὸς καὶ ἐμπειρὸς. Διατρέψας, ὡς ἀξιώμα-τικὸς τοῦ μηχανικοῦ, ἐπὶ πολλὸν χρόνον, εἰς τὴν πλου-σίαν Ὀλλανδικὴν ἀποικίαν Ἰαβάν, ἐσπούδασε καὶ μετ-ῆλθεν εὐδοκίμως τὴν γεωργικὴν. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν πατρίδα του, εἶδε μὲ θλίψιν τοῦ τὸν ὁσημέ-ραι αὐξάνοντα ἀριθμὸν εὐν ἐπαίτων καὶ τὸ ἀνεπαρ-κὲς τῶν πτωχοδοχείων, εἰς τὰ ὅποια, ἂν καὶ οἱ πτω-χοὶ ἀπέθνησκον ἐν αὐτοῖς σωρηδόν, ἄπειρα δ' ἐδαπα-νῶντο πρὸς συντήρησιν αὐτῶν χρώματα, οὐδὲν ἦτον δὲν εἰσέρχετο εἰμὴ ἐλαχίστη τῶν ἐπαίτων μερίς. Ἐν ἔτει 1807 ἐξέδωκε τὴν πραγματείαν του *Περὶ τῆς ὅσον ἐνδέχεται λυσιτελεστέρας συγκροτήσεως Ὀλλανδικοῦ πτωχοκομείου*. Τὸ πρόγραμμά του ἦ-το ἀπλοῦν καὶ ἐπιτέδειον νὰ δελεάσῃ τὸ κοινόν· προ-έκειτο τῶνόντι νὰ ἀγορασθῶσι χωρία χέρσα καὶ νὰ σταλῶσιν εἰς αὐτὰ ὅλοι οἱ πτωχοὶ τοῦ τόπου, πρὸ πάντων δὲ ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους πρότερον ἔτρεφον καὶ συνετήρουν οἱ δῆμοι· ὥστε, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦτο, διὰ μικρᾶς, κατὰ τὸ φαινόμενον, προσθήκης εἰς τὰς καὶ πρότερον γινόμενας δαπάνας, πεδία ἄγονα ἐμελ-λον νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἀγρούς γεωργημένους.

Ὅθεν τῷ 1818 ὠργανίσθη, πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου, ἡ ἀγαθοεργὸς Ὀλλανδικὴ ἐται-ρεία, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ πρίγκηπος φρεδερίκου, θείου τοῦ σημερινοῦ βασιλέως τῶν Κάτω Χωρῶν. Πολλοὶ ἰδιῶται συνέδραμον· ἡ δ' ἐταιρεία ἐπορίσθη οὐκ ὀλίγους πόρους διὰ συμβολαίων, τὰ ὅποια συνωμολόγησε μὲ τὸν δῆμόν, τοὺς δῆμους, τὰ νοσοκομεία, τῶν ὁ-ποίων ὅλων ἐμελλε νὰ παραδεχθῇ εἰς τὰς ἀποικίας τῆς τοὺς ἐπαίτας, τοὺς ἀσθενεῖς, τὰ ἔκθετα τέκνα. Κατ' αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ 1818 ἔτος, ἡ ἐταιρεία ἐσύστησε τρεῖς ἐλευθέρως ἀποικίας· τῷ δὲ 1822, μίαν ἄλλην διὰ τοὺς καταδικώμενους καὶ μίαν ἀγροτικὴν σχολὴν· τῷ 1823 καὶ 1824, τρεῖς ἐτέρας ἀποικίας. Τὸ ἐπιχει-ρημα εὐφραίνετο εὐδοκίμως, ἡ Εὐρώπη παρετήρει τὴν ἀπόπειραν ταύτην μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἤκουε μὲ εὐχαρίστησιν ἐπαινούμενον τὸ ἔργον ὑπὸ τῶν πε-ριηγητῶν. Μόνοι οἱ Ὀλλανδοὶ, οἵτινες ἐγίνωσκον κα-λῶς τὰ τρέχοντα, ἐπεῖχον μὲ τὴν συνήθη αὐτῶν ψυ-χρότητα· καὶ εἶχον δίκαιον νὰ ἐπέχωσι, διότι ἀληθῶς τὸ ἐπιχειρήμα δὲν ἐπέτυχε πολὺ.

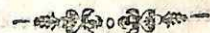
Ἀντὶ τῶν 80—100,000 ψυχῶν τὰς ὁποίας ὁ στρατηγὸς Βανδέν Βόσχ ἤλπιζε νὰ ἐγκαταστήσῃ εἰς τὰς ἀποικίας ἐκεῖνας, ὁ ὅλος αὐτῶν πληθυσμὸς μάλιστα συμποσοῦται σήμερον, μετὰ τριακονταετῆς ἀγῶνας,

εἰς 10,000, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὗτος, ἀντὶ ν' αὐξάνῃ, ἐξ-αναντίας καθ' ἐκάστην ἐλαττωταί. Κατ' ἀρχάς ἤλπι-σαν, ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν ἐλευθέρων πτωχῶν θέλουν κατορθώσῃ, διὰ τῆς βιομηχανίας τῶν, νὰ γίνωσιν μισθωταί, δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν· ἀλλ' ἐκ τῶν 2500 ἀνθρώπων, τῶν διανενημεμένων εἰς 425 ἀγροί-κίας, μόλις 25 οἰκογένειαι ἐγένοντο τοιοῦτοι αὐτοκέ-φαλοι αὐτῶν μισθωταί. Ἡ χρηματικὴ συνδρομὴ τῇ ὁποίᾳ ἡ κυβερνήσις κατ' ἀρχάς συνεφώνησε νὰ διδῇ κατ' ἔτος πρὸς συντήρησιν τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν (500, 000 περίπου δρ.), ἀντὶ νὰ ἐλαττωθῇ, ὡς ἤλπιζοτο, ἡ ὕψιστος. Εἶναι ἀληθὲς ὅφ' ἐτέρου ὅτι τὰ πτωχοδοχεῖα, τὰ καταστήματα τῶν ἐκθέτων παιδῶν, τὰ ὅποια ὅλα ἦδη ἀνεπληρώθησαν ὑπὸ τῶν ἀποικιῶν ἐκεῖνων, ἀ-πῆτουν δαπάνας ἐτι μεγαλύτερας, καὶ ὅτι 3000 μυ-ριόμετρα γῆς πρότερον ἀγόνου ἐκαλλιεργήθησαν κα-λῶς. Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἐμπειροτέρων παρατηρητῶν, τὸ ἐπιχειρήμα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτυχὸν διὰ τρεῖς λόγους· 1ον. ὅτι, ὡς εἶδομεν, δὲν περιέλαβεν εἰμὴ ἐλαχίστον μέρος τῶν πτωχῶν. 2ον. ὅτι οἱ ἀποικοὶ δὲν ἐργάζονται ἐπιμε-μελῶς, μάλιστα καταβάλλοντες καθ' ἐκάστην τὸ 1/15 τῆς ἐργασίας ὅσῃν καταβάλλει ἀγαθὸς γεωργός. 3ον. ὅτι ἡ ἠθικὴ αὐτῶν κατάστασις δὲν ἐβελτιώθη πολὺ.

Πόθεν δὲ προέκυψαν τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα ἀ-τοπήματα, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἐπῆλθε προδήλως καὶ τὸ πρῶτον; διότι ἂν οἱ ἀποικοὶ ἦσαν ἐργατικώτεροι καὶ χρηστότεροι, αἱ δαπάναι τοῦ δημοσίου ἤθελον ἐλαττωθῇ καὶ ἤθελον οὕτω ἀποβῇ δυνατὴ ἡ ἰδρυσις καὶ ἄλλων ἀποικιῶν, ἵνα περιληφθῶσιν εἰς αὐτάς καὶ οἱ ἄλλοι πτωχοί.

Δύο αἰτίαι ἀναφέρουσι πιθανωτάτας τοῦ κακοῦ τοῦ-του. Οἱ ἀποικοὶ, κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐται-ρείας, δὲν γίνονται ποτὲ ἰδιοκτῆται τῆς γῆς τὴν ὁ-ποίαν καλλιεργοῦσιν, ἀλλ' εἰς μὲν τὰς ἀποικίας τῶν καταδικῶν εἶναι ἀείποτε δουλοπάροικοι, εἰς δὲ τὰς ἐλευθέρως, τὸ πολὺ μισθωταί· ἐνθ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐργάζεται προθύμως εἰμὴ ὅταν ἦναι ἡ ἐλπίς ἡ νὰ κατασταθῇ ἰδιοκτῆτης. Πρὸς τούτοις, διὰ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, εἰς τινὰς τῶν ἀποικιῶν ἐχώρισαν τὰ δύο πύλα· ἐντεῦθεν δὲ προέκυψε φοβερὰ καὶ ἀπερίγραπτος κακοήθεια.

Τὰ αἴτια λοιπὸν τοῦλάχιστον τῆς ἀποτυχίας εἶναι γνωστὰ, ὥστε εἶναι ἐλπίς, ἅμα τὰ ἀτοπήματα ταῦτα θεραπευθῶσι, νὰ ἐπέλθωσιν ἀγαθώτερα ἀποτελέσματα· καὶ τῶνόντι αἱ κυβερνήσεις τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐπι-μένουσι διὰ τῶν ἀγροτικῶν μάλιστα ἀποικιῶν νὰ πο-λεμήσωσι τὸ μέγα τῆς πτωχείας κακόν. Εἰς τὸ Βέλ-γιον, εἰς τὴν Ἑλβετίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπεχείρησαν τὴν ἰδρυσιν τοιούτων ἀποικιῶν, αἵτινες εὐχῆς ἀξίον εἶναι νὰ εὐδοκίμησωσιν ἐπὶ τέλους.

ΑΙ ΔΥΟ ΑΠΟΙΚΙΕΣ.

[Κατὰ μίμησιν Ἀγγλικῶν ποιημάτων.]

ΤΟΙΣ ΠΟΙΗΤΑΙΣ.

I.

Ἡ αὖρα ἐψιθύριζεν εἰς δάσος γηραλέον,
Ἐνθ' ἀπὸ τῆν γείτονα ἀκτὴν τῶν ἀλιέων
Ἦκούοντο τὰ ἄσματα ἀπὸ διαλειμμάτων,
Ἐπιπετῶντ' ἀρμονικῶς ἐπάνω τῶν κυμάτων.
Καὶ μετ' ὀλίγον τῆς νυκτὸς ἐπῆλθ' ἡ νηνεμία,
Καὶ ἐκ τοῦ στερεώματος ὡς νύμφη ἐρασμία
Φῶς ἱλαρὸν διέχυεν ἡ φοῖβη τοῦ μαΐου
Ἐπὶ τοῦ δάσους, τῶν ἀκτῶν καὶ τοῦ ὑγροῦ πεδίου.

II.

Πρὶν τῆς νυκτὸς ἡ σιωπὴ ἐπέλθῃ βαθυτέρα,
Ἐνθ' βραδύνας γεωργὸς τὸ δάσος διεπέρα,
Ἐστάθῃ καὶ στιγμὰς τινὰς προσήλωσε τὰ ὦτα.
Τὴν ὥραν καθ' ἣν ἔχουν τὰ μέλη των τὰ πρῶτα
Εἰς τῆς ἐσπέρας τὰς ὑγρὰς πνοὰς αἱ ἀηδόνες.
Βοήγησαν οἱ θάλλοντες ὑπερφικίων κλώνες,
Κι' ὁ γεωργὸς ἀκολουθῶν τὸ ἥσυχόν του βῆμα,
Τῶν εὐτυχῶν ὀνείρων του ἐξήλιττε τὸ νῆμα.

III.

Ἐπανελήφθη ὕστερον, χυθὲν ἐπὶ τῶν φύλλων,
Ἄσμα γλυκὺ, περιπαθεῖς, λαοῦγγισμα ποικίλον.
Ἡ μία πρῶτον ἐφαλε τῶν δύο ἀηδόνων,
Καὶ ἔλεγ' εἰς τὴν φίλῃν τῆς αὐτὰ σχεδὸν μὲ πόνον.
«Ματαίως οἱ μελωδικοὶ τοῦ στήθους στεναγμοὶ μου
Παννύχιοι κυλίσονται καὶ φεύγουν, ἀδελφὴ μου·
Ὡ! ὑπὲρ τίνων ἀγρυπνῶ ἐπὶ τῶν νέων κλάδων
Περίλυπον ἐγὼ πτηνὸν εἰς τὰς ἐρήμους ἄδον;»

IV.

«Τοῦ δάσους ἡ σιωμὴ ἤχῳ τοῦς φθόγγους μου
[ἀκούει,
Ὁ βύαξ ποῦ μοιρολογεῖ καὶ τὰς ἱσάς λουεῖ,
Ὁ κυανόχρους οὐρανὸς καὶ οἱ χρυσοὶ ἀστῆρες,
Καὶ τῆς νυκτὸς οἱ φρίσσοντες εἰς τὰς ἀκτὰς ἀέρες.
Αὐτοκτονοῦμαι ψάλλουσα ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου·
Οὐδένα ἔχει θαυμασθῆν ἡ ὑψηλὴ ὠδή μου.
Αἱ ἐρωτόληπτοι ψυχὰι ποθῶ νὰ μ' ἀκροῶνται,
Κ' ὑπὸ τῶν φυλλωμάτων μου τὴν δρόσον νὰ πλα-
[νῶνται.]»

V.

«Ποθῶ ν' ἀφίγουν οἱ σοφοὶ τὰ σπουδαστήριά των,
Συρρέοντες ἀκροῦνται τῶν νέων μου ἁμάτων·
Κι' οἱ ποιηταὶ ἐμπνεύσεως ἐμφορημένοι θείας
Νὰ μὲ ὑμῶσιν αἰδὼν νυκτερινῆς μαγείας.
Ἀντὶ τ' ἀγνὰ μου ἄσματα νὰ καταπίνῃ ἡ λήθη,
Θέλω νὰ θέλω τὰς ψυχὰς, τὰς πόλεις καὶ τὰ πλῆθη.
Ἄς φύγιμεν, ὦ ἀδελφὴ, ὅπου μᾶς κράζ' ἡ δόξα,
Ὅπου τῆς λήθης καθ' ἡμῶν ἀνίσχυρα τὰ τόξα.»

VI.

«Ὡ! ὦχι, ὦχι ἀδελφὴ,» ἡ ἄλλη ἀπεκρίθη,
Τί θέλομεν τὸν θόρυβον, τὰς πόλεις καὶ τὰ πλῆθη;

«Ὡ! ἀγαπῶ τοῦ δάσους μας τὸ ἄστυλον τ' ἀρχαῖον,
Τὴν μεσημβρίαν σκίασμα πρέχον εἰρηναῖον,
Ὁ ἀστερόεις οὐρανὸς τὴν νύκτα μὲ μαγεύει,
Κ' ἐνθ' ὅ τὸ πᾶν θρησκευτικὴ γαλήνη κυριεύει,
Ἵψὺν πρὸς τὸν Ἵψιστον τὴν ταπεινὴν φωνὴν μου.
Καὶ ψάλλω τὸν μελωδικὸν, ὦ φίλη, προσευχὴν μου.»

VII.

«Ἐγὼ τὴν ψῆφον τῶν θνητῶν, τὴν φήμην νὰ θη-
[ρεῦσω;
Τὸ δάσος μου νὰ στερηθῶ δὲν θὰ συγκατανεύσω.
Εἴμ' εὐτυχὴς καὶ ἀγαπῶ νὰ ψάλλω ἐν ἀνέσει,
Ἐάν ἐδῶ ὁ ἄνθρωπος μ' ἀκούσῃ κ' ἐπαινέσῃ
Τὸ ἄσμα μου, εὐχαριστῶ τὴν ἀγαθότητά του.
Ἐάν δὲν ἔλθῃ, ἐλεῶ τὴν νηπιότητά του·
Τότε οὐχ ἦττον εὐτυχὴ ἡ φύσις μ' ἀκροᾶται,
Ὁ ὕμνος μου πρὸς τὸν Θεὸν ἐνθ' ἀναπετάται.»

VIII.

«Ἡ δυστυχὴς! τὸ λογικὸν βεβαίως ἐστερήθη!»
Εἶπεν ἡ πρώτη ἀηδὼν κυφίως· «Τὴν εὐήθη
Αὐτὴν ἐγὼ καταφρονῶ, ὦ φίλη, εὐτυχίαν.
Λίσθάνομαι ὠθοῦσάν με λαμπρὰν φιλοδοξίαν.
Ἀναχωρῶ, φιλτάτη μου, ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων,
Ἵγίαινε, τὸν ἔρημον αὐτὸν σ' ἀφίνω τόπον.»
Καὶ τὰ πτερά τῆς ἤνοιξεν εἰς τὰς πνοὰς τῆς αὔρας,
Κ' εἰς τὰς ἐκτάσεις τῆς νυκτὸς ἐπέταξε τὰς μαύρας.

XI.

Ἦδη ὁ κράτης τῆς αὐγῆς εἰς τὰς σκιάς ἐλάλει,
Καὶ εἰς τῆς ἀηδόνος μας τὰ ὄμματα μεγάλη
Καὶ κοιμωμέν' εἰς τὴν σιγὴν ἀνεκαλύφθη πόλεις.
Ἵπόκωφοι πλὴν θόρυβοι ἐγείροντο καὶ μάλιστα
Τὸ λυκαυγὲς διέλαμπε καὶ μαύρου καπνοῦ στήλαι
Ἐκ τοῦ λαίμου τῶν ἐστιῶν ἀνῆρχοντο καμπύλαι,
Καὶ διασκορπιζόμεναι ἀπὸ πνοὰς ἀέρος
Ὡς νέφη ἐξηπλόνοντο ἐπάνω τοῦ αἵθερος.

X.

Ἡ ὁδοιπρὸς ἀηδὼν ῥαθύμως πλανωμένη
Εἰς ὑπόφθον δώματος τὴν στέγην καταβαίνει·
Καὶ τὸ ἀκροατήριον προσμένονσα τὸ νέον
Ἐκ τῆς ἐρήμου σκοπίας μὲ βλέμμα σιγαλέον
Τὴν ἐξυπνοῦσαν θεωρεῖ τριγύρω αὐτῆς πόλιν·
Καὶ βαθμὴδὸν τὴν ἐκτασιν πληροῦσιν αὐτῆς ὅλην
Γυναικες, ἄνδρες, γέροντες καὶ θύσσοι παιδίων.
Ἀναλαμβάνων ἕκαστος τὸν καθήμερον βίον
Πληροὶ θορύβου τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, ὅπου
Ἀνακινοῦνται αἱ διπλαῖ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

XI.

Οἱ κώδωνες περιηχοῦν τῶν κωδωνοστασίων,
Καὶ ἤχον ἀναπέμπουσι πρὸς τοὺς αἰθέρας θεῖον·
Ἐπὶ τοῦ ἀκμῶνος κροτεῖ βαρύνδουπος ἡ σφύρα,
Καὶ κυβερνῶντ' αἱ μηχαναὶ ἀπὸ τῆν σοφὴν χεῖρα
Καὶ τρέχουν τοῦ μηχανικοῦ τὸ φλογερόν των βῆμα
Ἰσθόμεναι ὑπὸ ἀπαισὺ συμπεπηγμένον κύμα.
Τὰ πάντα ἀναλαμβάνουσι τὸν ῥυθμὸν τῆς προτερίας,
Τῆς ἀνθρωπίνης ὀργάνῃ γινόμενα ἰδέας.

XII.

Ἐν τούτοις τὸ παράτολμον πτηνὸν τῆς μοναξίας,
Ἀσύνηθες τῆς γενικῆς αὐτῆς ἀνησυχίας,

Πεισμονῆς πλήρες ἤρχισε τὸ ἄσμά του νὰ ψάλλῃ.
Ἄλλ' ἄρα γε τίς δύναται βεβαίως ν' ἀμφιδάλλῃ;
Περὶ τῆς τόσης τοῦ πτηνοῦ ματαίας ἀποπειράς;
Τοιαύτας ὥρας αἱ χορδαὶ κροτοῦντ' εὐήχου λύρας;
Πλὴν τοὺς ψαλμούς της ἔχυνε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας.
Ὁ μέλας πέπλος μέχρις οὐ ἠπλώθη τῆς ἐσπέρας.

XIII.

Πλὴν τίνος ἄρα ἔθελξεν ἡ ἀηδὼν τὰ ὦτα;
Εἰς ὕλικούς περισπασμούς τὰ πλήθη κεκυφότα,
Τὰς ἡδονὰς θηρεύοντα καὶ τὸ στιλπνὸν χρυσίον,
Ἡψήφησαν τὸ κελαιοῦν μελωδικῶς στρουθίον.
Ματαίως ἡ ἀρμονικὴ ἐλάλησε φωνήτου,
Μελαγχολίαν ἔσταξαν ὑγρὰν οἱ ὀφθαλμοὶ του.
Ἄλλ' αἶφνης τῆς καρδίας του ἡ θλίψις μετεβλήθη,
Καὶ ὁ θυμὸς του εἰς στρουθὴν τοιαύτην ἐξεχύθη.

XIV.

« Ἡ δόξα, καὶ ἡ ποίησις! ὡς φάντασμα ὀνείρων
Παρήλθον, ἐξητμήθησαν, ὡς τὸ τῶν ῥόδων μῦρον!
Παρήλθε φεῦ! ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ ἀρμονία
Εἰς τὰς καρδίας τῶν θνητῶν ἀντήχει κ' ἐνθουσία!
Καὶ τὰς ψυχὰς ἀνέφλεγε πρὸς ὑψηλὰς ἐμπνεύσεις.
Τῆς τρυφῆς τώρα, τοῦ χρυσοῦ δεσπόζουσιν αἱ θηρεύσεις
Καὶ τοὺς ματαίους ὕλιστάς ἡ μουσα δὲν εὐφραίνει,
Καὶ πένθιμος ἡ ποίησις τὰ ὄρη ἀναβαίνει. »

XV.

« Ὡ θλίψις! ὦ κατήφεια! παρήλθ' ὁ καιρὸς πλέον!
Μάτην πληρῶ τὰς ἀκοὰς μετὰ ψαλμῶν ματαίων.
Τὰ στήθη φλέγει σήμερον ἡ δίψα τοῦ χρυσαίου.
Μετὰ περιφρονήσεως ὠθεῖται ἀπαισίῳ
Πᾶν βλάστημα τρεφόμενον ὑπὸ τῆς εὐφύας,
Καὶ θνήσκον σχεδὸν ἀγνωστον ἐντὸς τῆς κοινωνίας,
Ἀφ' ἧς ἀνίπταται γοργῶς ἐν μέσῳ τῶν ἀέρων
Εἰς μόνος ἥχος ἄμουσος « Τὸ ὕλικόν συμφέρον! »

XVI.

Εἰποῦσα ταῦτα ἔφυγε τὴν τύρβην τῆς πληθῆος,
Ἀπέπτη εἰς τὸ δάσος τῆς θλιμμένη ἐγκαρδίως.
Τὰ ἄσματά της ἔπαυσε, τὸν βίον ἀπεστράφη,
Κ' εἰς μοναξίαν ἀναυδος ἀπέθανε κ' ἐτάφη.
Ἀλλὰ ἡ ἄλλη ἀηδὼν, σεμνὴ κ' εὐφωνότερα,
Διήγαγ' ὑπὸ τὰς σκιὰς τοῦ δάσους ἐλευθέρα,
Τὰ ἄσματά της χύνουσα ἐν μέσῳ τῆς εἰρήνης
Πλήρης ἐμπνεύσεως ἀγνῆς, σιγῆς καὶ εὐφροσύνης.

XVII.

Καὶ ἔβαλε τὴν ἱεράν τῶν μεσονύκτιων ὥραν,
Τὸ ἄστρον τὸ φωταγωγοῦν τὴν οὐρανίαν χώραν,
Τὸ φωτεινὸν μετέωρον ποῦ φεύγ' εἰς τὰς ἐκτάσεις,
Καὶ ἔχυνε τὸ ἄσμά της εἰς εὐσεβεῖς ἐκστάσεις.
Πότ' ἐκελάδει τὴν θερμὴν ἐλπίδα, τὴν εἰρήνην
Καὶ τὴν χαρὰν τὴν εὐγενῆ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην,
Καὶ πότε μὲ τοὺς στεναγμούς της αὔρας ἐμελῶδει
Τὸν ἔρωτα τὸν παίζοντα μὲ τ' ἄνθη τὰ εὐώδη.

XVIII.

Ἡ μελωδία ἔρρεεν αὐτῆς ἐπιχαρίτως
Ἐπανελάμβαν' ἡ ἡχὼ τοὺς φθόγγους της ἀρρήτως.
Τὰ ἄνθη τὴν ἐμύρονον, τὸ ἄστρον ἐρωτύλον
Μὲ φως ἀγνὸν τὴν ἔλουε, μὲ φίλημά τι φίλον
Καὶ τὴν γαλήνιον φωνὴν μὲ τέρψιν ἠκροᾶτο,
Ἦτις πρὸς τὰ οὐράνια πελάγη ἐπετάτο,

Ὡς προσευχὴ γλαυκώπιδος παρθένου ἀγρυπνοῦσης
Καὶ τὴν ψυχὴν εἰς ὄνειρα ἐρώτων βυθίζουσας.

Μάρτιζεστερ, Σεπτέμβριος 1851.

X. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.

ΠΑΡΘΟΡΑ.

Ἐκτασις τῶν σήμερον ὑπαρχόντων ἀπαν-
ταχοῦ γῆς σιδηρῶν δρόμων.

—o—

Κατὰ τὴν νεωτέραν καταμέτρησιν τῶν σιδηρῶν
δρόμων, τὴν γενομένην ὑπὸ ὅλων τῶν ἐπικρατειῶν,
ὅσαι ἔχουσι τοιοῦτους δρόμους, ἡ ὀλικὴ αὐτῶν ἀπαν-
ταχοῦ γῆς ἑκτασις συμποσοῦται εἰς 40,550 χιλιό-
μετρα, ἥτοι·

Εἰς τὰς Ὁμοσπόνδους πολιτείας τῆς Ἀρκτικής	
Ἀμερικῆς	16,452.
Εἰς τὴν Ἀγγλίαν	11,200.
Εἰς τὴν Γερμανίαν	8,547.
Εἰς τὴν Γαλλίαν	3,472.
Εἰς τὴν Βελγικὴν	851.
Εἰς τὴν Ῥωσίαν	320.
Εἰς τὴν Ἰταλίαν	272.

Ἄν εἰς τὴν σφαῖράν μας ὑπῆρχε ζώνη τις ἐπιτη-
δεῖα νὰ δεχθῇ τοιαύτας σιδηρᾶς τενίας καθ' ὅλην τῆς
γῆς τὴν περίμετρον, καὶ ἅπαντες οἱ ἤδη κατασκευα-
σθέντες σιδηροὶ δρόμοι ὑπῆρχον συνεχεῖς ἐπὶ τῆς ζώ-
νης ταύτης, τοσαύτη εἶναι ἡ ἑκτασις αὐτῶν, ὥστε
οἱ ἄνθρωποι ἤθελον εἰμφορεῖ ἤδη νὰ περιτρέχωσιν ὅ-
λην τὴν γῆν ἐπὶ ἀτμαμάξης.—Ἐπειδὴ ἡ ἀπαιτουμέ-
νη δι' ἑκαστον χιλιόμετρον δαπάνη εἶναι, κατὰ μέ-
σον ὄρον, 400,000 φράγκων, ἡ ὅλη ἀξία τῶν ἤδη
ἐτοιμῶν σιδηρῶν δρόμων ἀναβαίνει εἰς τὸ ὑπέρογκον
ποσὸν τῶν 16,220,000,000 φράγκων. Καὶ ἐν τού-
τοις καθ' ἑκάστην νέον κατασκευάζονται τοῦτοι δρό-
μοι, οἱ δὲ ὑπάρχοντες θεωροῦνται ὡς μικρὰ ἀρχὴ τοῦ
τρόπου τούτου τῆς συγκοινωνίας.

—o—

Ἐνῷ ἡ ἱατρικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ὁθωνος
καὶ ἡ νομικὴ ἀναδεικνύουσι, κατὰ πάντα ἐνιαυτὸν,
οὐκ ὀλίγους διδάκτορας, τὸ φιλολογικὸν τμήμα τῆς
φιλοσοφικῆς σχολῆς δὲν ἔσται ἄχοι τοῦδε εἰμὴ δύο
μόνον, τὸν Εὐθύμιον Θεοδωρόπουλον, ἐκ Δημητσάνης,
ἀποθανόντα πρό τιμῶν μηνῶν, καὶ τὸν ἐσχάτως ἀνα-
γορευθέντα Παναγιώτην Κουπιτώρη, Ἰδραίων. Τοῦτο
δὲ, διότι ὁ φιλολογικὸς ἀγὼν δὲν ἀπέβη εἰς ἐπὶ ἐν
Ἑλλάδι ἀργυρίτης, ἀλλὰ ἀπλῶς φυλλίτης εἶναι ἀκόμη.
Δι' αὐτὸ τοῦτο ὅμως καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ τὸ κοινὸν
ὀφείλουσι νὰ ἐμψυχώσωσι παντὶ σθένει τοὺς νέους,
οἵτινες ἔχουσι τὴν γενναϊότητα ν' ἀσπάζωνται τὸ
μέρος τοῦτο τῆς ἀνωτέρας παιδείας, διότι ἂν ἡ
Ἑλλὰς ἔχῃ χρεῖαν νομικῶν καὶ ἱατρῶν, ἔχει πρὸ πάν-
των χρεῖαν τῆς γλώσσης της, ἡ δὲ γλῶσσα αὕτη λεη-
λατεῖται καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοσούτων πολέμιων, ὥστε
ἀνάγκη τῇ ἀληθείᾳ νὰ αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν
φρουρῶν αὐτῆς.

—o—